

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ŞİDDET VE
ŞİDDETİN ÖNLENMESİ**

**Hazırlayan
Hicran ÇOKÇALIŞKAN**

**Danışman
Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ**

Yüksek Lisans Tezi

Haziran 2024, KAYSERİ

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ŞİDDET VE
ŞİDDETİN ÖNLENMESİ**

**Hazırlayan
Hicran ÇOKÇALIŞKAN**

**Danışman
Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ**

Yüksek Lisans Tezi

Haziran 2024, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Hicran ÇOKÇALIŞKAN

İmza

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Kamu Hukuku A.B.D.
Program Adı : Yüksek Lisans
Tez Başlığı : 6284 Sayılı Kanun Kapsamında Şiddet ve Şiddetin Önlenmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 108 sayfalık kısmına ilişkin 06.06.2024 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 21' dir.

Filtrelemeye **alıntılar dâhil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimeden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 06.06.2024

Danışman: Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ

İmza

Öğrenci: Hicran ÇOKÇALIŞKAN

İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

“6284 Sayılı Kanun Kapsamında Şiddet ve Şiddetin Önlenmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesine uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Hicran ÇOKÇALIŞKAN

Danışman

Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ

Kamu Hukuku ABD Başkanı

Prof. Dr. Cengiz GÜL

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ danışmanlığında **Hicran ÇOKÇALIŞKAN** tarafından hazırlanan “**6284 Sayılı Kanun Kapsamında Şiddet ve Şiddetin Önlenmesi**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

10.05.2024

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ

Üye : Prof. Dr. Fatih BİRTEK

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERTUĞRUL

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

... /... /2024

Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Şiddet olgusu değişen dünya düzeninde dikkat çeken bir şekilde artış göstermektedir. Toplumun her kesimini ilgilendiren şiddet olgusu kanunlarımız ile bertaraf edilmeye çalışılan güncel bir sorun halini almıştır. Bu nedenle 6284 Sayılı Kanun mahiyeti itibariyle farklılık arz etmektedir. Mesleki olarak karşılaştığım olaylar, 6284 Sayılı Kanunu incelemeye beni mecbur kılmıştır.

Tez çalışmam süresince danışmanlığımı yapan, yol gösteren, rehber olan ve her zaman akademik bilgi birikimini benimle paylaşan çok saygıdeğer hocam Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ'a, desteklerini ve yardımları esirgemeyen Prof. Dr. Fatih BİRTEK ve Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERTUĞRUL hocalarıma,

Hayatta en büyük şansım olduğuna inandığım eşim Hasan ÇOKÇALIŞKAN'a, varlığı ile yaşamımı güzelleştiren biricik kızım Hazan ÇOKÇALIŞKAN'a; emektar annem Hayriye Narin'e, her zaman koşulsuz şartsız yanımda olan ağabeyim Yusuf Narin'e, eli öpülesi büyüklerim Mehmet ÇOKÇALIŞKAN ve Saniye ÇOKÇALIŞKAN'a çok teşekkür ederim.

Bu çalışma Rahmetli Babam FAHRİ NARİN'e ithaf olunur...

Hicran ÇOKÇALIŞKAN

Kayseri, 2024

6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ŞİDDET VE ŞİDDETİN ÖNLENMESİ

Hicran ÇOKÇALIŞKAN

Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2024

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ

ÖZET

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un amacı aile bireylerini kadınları, çocukları ve ısrarlı takip mağdurlarını korumak ve şiddeti önlemektir. 2012 yılında yürürlüğe giren kanun ile kadına karşı şiddetin önlenmesi süreci bakımından geliştirdiği politikalar, şiddetin henüz meydana gelmeden engellenmesi ve şiddet ortaya çıktıktan sonra korunma yolu olarak sunduğu hukuki alternatif tedbirler bakımından hem Türk Ceza Kanunu hem de Ceza Muhakemesi Kanunu açısından etkileri olmuştur. Aynı zamanda kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda da devletin sorumluluk ve yükümlülükleri de bir hayli artmıştır. 6284 sayılı Kanun açısından Türk Ceza Kanunu hem de Ceza Muhakemesi Kanunu temel ilkeleri ve devamında devletin sorumluluğunu işaret eden Anayasa Mahkemesi kararları bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Bu tez çalışması iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde 6284 sayılı Kanun ile ilgili temel kavramlar açıklanmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet kavramları, şiddetin türleri, tarafları, nedenleri, döngüsü ve ayrımcılık kavramları hakkında bilgiler verilecek ve tanımlamalar yapılacaktır. Ayrıca, 6284 sayılı kanun ile ilgili mevcut düzenlemeler, uluslararası sözleşmeler ve kanunumuzdaki düzenlemeler üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde ise Türk Ceza Kanunu hem de Ceza Muhakemesi Kanunu temel ilkeleri açısından tedbir kararları alınma usulü ifade edilerek devletin sorumluluğundan bahsedilerek Anayasa Mahkemesi Kararları incelenecektir. Çalışmanın asıl değindiği konu 6284 sayılı Kanunu ilgilendiren Türk Ceza Kanunu'nda mevcut suçlar, Ceza Muhakemesi Kanunu ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve devletin sorumluluklarından bahsedilerek Anayasa Mahkemesi kararlarının irdelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Devletin Yükümlülükleri, 6284 sayılı Kanun

VIOLENCE AND PREVENTION OF VIOLENCE WITHIN THE SCOPE OF LAW NO. 6284

Hicran ÇOKÇALIŞKAN

**Erciyes University, Graduate School of Social Sciences,
Master's Thesis, June 2024
Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Hulusi AKKAŞ**

ABSTRACT

Law No. 6284 on the Protection of the Family and Prevention of Violence Against Women aims to protect family members, women, children, and victims of stalking and to prevent violence. Enacted in 2012, the law has had an impact on both the Turkish Criminal Code and the Criminal Procedure Code in terms of the policies it has developed in terms of the process of preventing violence against women, preventing violence before it occurs, and the legal alternative measures it offers as a means of protection after violence occurs. At the same time, the responsibilities, and obligations of the state in preventing violence against women have increased considerably. The focus of this study is on the basic principles of both the Turkish Criminal Code and the Criminal Procedure Code in terms of Law No. 6284 and the Constitutional Court decisions that point to the responsibility of the state.

This thesis consists of two chapters. In the first part, the basic concepts related to Law No. 6284 will be explained. In this context, information and definitions will be given about the concepts of domestic violence and violence against women, types of violence, parties, causes, cycles, and discrimination. In addition, the current regulations regarding Law No. 6284, international conventions, and the regulations in Turkish law will be emphasized. In the second part, the procedure for taking cautionary decisions in terms of the basic principles of both the Turkish Criminal Code and the Criminal Procedure Code will be expressed, the responsibility of the state will be mentioned, and the decisions of the Constitutional Court will be examined. The main subject of the study is the crimes existing in the Turkish Criminal Code concerning Law No. 6284, the evaluation in terms of the principles of the Criminal Procedure Code, and the Constitutional Court decisions by mentioning the responsibilities of the state.

Keywords: Violence Against Women, Turkish Criminal Code, Code of Criminal Procedure, Obligations of the State, Law No. 6284

İÇİNDEKİLER

6284 SAYILI KANUN KAPSAMINDA ŞİDDET VE ŞİDDETİN ÖNLENMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

6284 SAYILI KANUN AÇISINDAN TANIMLAR

1.1. Aile	3
1.2. Şiddet Kavramı, Türleri, Tarafları, Nedenleri ve Döngüsü.....	4
1.2.1. Şiddet Kavramı.....	4
1.2.1.1. Genel Anlamda Şiddet	4
1.2.1.2. Aile İçi Şiddet	5
1.2.1.3. Kadına Yönelik Şiddet	6
1.2.1.4. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	7
1.2.2. Şiddetin Türleri.....	8
1.2.2.1. Fiziksel Uygulanan Şiddet	8
1.2.2.2. Psikolojik ya da Duygusal Şiddet	10
1.2.2.3. Ekonomik Şiddet.....	10
1.2.2.4. Cinsel Şiddet	11
1.2.2.5. Siber Şiddet.....	12
1.2.2.6. Sözel Şiddet.....	12
1.2.2.7. Kontrol İçerikli Şiddet	13
1.2.3. Şiddetin Tarafları.....	13

1.2.3.1. Şiddet Mağduru.....	13
1.2.3.1.1. Kadınlar	14
1.2.3.1.2. Çocuklar.....	14
1.2.3.1.3. Aile Bireyleri	15
1.2.3.1.4. Tek Taraflı Israrlı Takip Mağduru.....	16
1.2.3.2. Şiddet Uygulayan.....	16
1.2.4. Şiddetin Nedenleri	17
1.2.4.1. Ekonomik Nedenler	18
1.2.4.2. Toplumsal ve Sosyal Nedenler	19
1.2.4.3. Psikolojik ve Bireysel Nedenler.....	19
1.2.5. Şiddet Döngüsü	20
1.3. Ayrımcılık Kavramı.....	22
1.3.1. Doğrudan Ayrımcılık.....	24
1.3.2. Dolaylı Ayrımcılık.....	25
1.4. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği	25
1.5. Kavramsal Çerçeve Ulusal Ve Uluslararası Hukukta Şiddete İlişkin	
Düzenlemeler.....	27
1.5.1. Anayasa (1982).....	27
1.5.2. Türk Medeni Kanunu	29
1.5.3. İş Kanunu.....	31
1.5.4. Türk Ceza Kanunu.....	33
1.5.5. 2006/17 Başbakanlık Genelgesi	35
1.5.6. Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler	35
1.5.6.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	35
1.5.6.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Kısmi Kararları.....	39
1.5.6.3. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine	
Dair Sözleşme (CEDAW).....	40
1.5.6.4. Kadınlara Yönelik şiddet ve Aile içi şiddetin Önlenmesi ve	
Bunlarla Mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi	
(İstanbul Sözleşmesi).....	41

İKİNCİ BÖLÜM

MEVZUAT AÇISINDAN 6284 SAYILI KANUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DEVLETİN İLGİLİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. 6284 Sayılı Kanunun Amacı, Kapsamı, Temel İlkeleri, Uygulanma Usulü ve	
Tanımlar	43
2.1.1. 6284 Sayılı Kanunun Amacı ve Kapsamı	43
2.1.2. 4320 Sayılı Kanun Sonrasında ve 6284 Sayılı Kanun İle Yapılan	
Değişiklikler.....	45
2.1.3. 6284 Sayılı Kanunun Temel İlkeleri	47
2.1.4. 6284 Sayılı Kanunun Uygulanması Şartları	50
2.1.4.1. Şiddete Uğrama ve Uğrama Tehlikesinin Bulunması.....	50
2.1.4.2. Mağdurun Kanun Kapsamında Korunan Kişilerden Biri	
Olması.....	52
2.1.4.3. Mağdurun Şikâyetinin veya Üçüncü Kişilerin İhbarının	
Bulunması	52
2.1.4.4. Hâkim, Mülki Amir ya da Kolluk Amiri Tarafından Karar	
Verilmesi.....	53
2.1.5. Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararlarının Verilme Usulü.....	55
2.1.5.1. Genel Olarak	55
2.1.5.2. 6284 Sayılı Kanunun Uygulama Açısından Değerlendirilmesi.....	56
2.1.5.3. Koruma Yükümlülüğü Uygulama Açısından Değerlendirilmesi	57
2.1.5.4. Başvuru Yolları.....	58
2.1.5.5. Tedbir Kararlarının Verilmesi ve Gizlilik	60
2.1.5.6. İtiraz	62
2.1.5.7. Tedbir Kararlarının Bildirimi ve Uygulanması	63
2.1.5.8. Tedbir Kararlarına Aykırılık ve Zorlama Hapsi	64
2.1.5.9. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM).....	65
2.2. 6284 Sayılı Kanun CMK Açısından Değerlendirmesi	68
2.2.1. Ceza Muhakemesi Kanununun Amaçları	68
2.2.2. Ceza Muhakemesi Kanununun Temel İlkeleri	69
2.2.2.1. Davasız Yargılama Olmaz İlkesi	70

2.2.2.2. Ceza Davası Kamusalılığı İlkesi.....	70
2.2.2.3. Maddi Gerçeğin Araştırılması	71
2.2.2.4. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi.....	73
2.2.2.5. Sözlülük-Yazıllık İlkesi	73
2.2.2.6. Doğrudanlık İlkesi	74
2.2.2.7. Aleniyet İlkesi.....	74
2.2.2.8. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi	75
2.2.3. Amaç ve İlkeler Açısından 6284 Sayılı Kanunun ve CMK İncelenmesi.....	76
2.3. 6284 Sayılı Kanun TCK Açısından Değerlendirmesi	77
2.3.1. Türk Ceza Kanunun Amaç ve İlkeleri.....	77
2.3.2. Türk Ceza Kanunu ve Kadına Karşı Şiddet	79
2.3.2.1. Türk Ceza Kanununda Cinsiyet.....	81
2.3.3. Türk Ceza Kanununda Kadına ve Çocuğa Karşı İşlenebilen Suçlar.....	82
2.3.3.1. Cinsel Saldırı Suçu.....	82
2.3.3.2. Çocuğun Cinsel İstismarı.....	84
2.3.3.3. Cinsel Taciz	87
2.3.3.4. Reşit Olmayanla Cinsel İlişki	88
2.3.3.5. Kasten Öldürme Suçu	89
2.3.3.6. Kasten Yaralama.....	91
2.3.3.7. Tehdit ve Şantaj	92
2.3.4. 6284 Sayılı Kanun Kapsamında 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.....	93
2.4. 6284 Sayılı Kanun Açısından Devletin Sorumlulukları ve Yükümlülükleri.....	94
2.4.1. Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında 6284 Sayılı Kanun	97
SONUÇ	104
KAYNAKLAR.....	109

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Anabilim Dalı
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBFD	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CD	: Ceza Dairesi
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu
E	: Esas
ETCK	: 765 sayılı Türk Ceza Kanunu
f.	: Fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
K	: Karar
m.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu

TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Uyg. Yön.	: 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği
vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

Aile kavramı tarihsel gelişim boyunca önem arz etmiştir. Ailenin yapısının nasıl oluştuğu ve kadın erkek arasında mevcut dengelerin nasıl değerlendirildiği merak edilmiştir. Toplumların örf ve adetlerinin yansıması olarak aileyi temsil eden cinsiyetler arasında görev ve sorumluluklar oluşmuştur. Gelişen dünyada atfedilen görevlerden kaynaklı olarak toplumsal cinsiyetler ortaya çıkmıştır. Bu zaman zarfında kadın sadece kadın olmaktan kaynaklı olarak bir takım haklara sahip olması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Eşitlik ilkesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık yasağı uzantıları olarak kadın hakları konusu kanunlaştırılma yoluna gidilmiştir.

Kadın hakları konusunda gelişme sağlanmasının en önemli nedeni artan kadına karşı şiddet olayları olmuştur.¹

Şiddet uygulayana karşı yapılan tepkilerin kimi sessiz olsa da Nahide Akgün Opuz davasında olduğu gibi kimi başvurularda uluslararası arenada dikkat çekmiştir.²

4320 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) ile kadınların hakları kısmı iyileştirilmiş ancak tam anlamıyla gelişim sağlanmamıştır. Bu nedenle 6284 sayılı kanun ışığında hem aile bireylerine karşı olan hem de yönelik olan şiddeti önleme amacıyla yeni düzenlemeler yapılmıştır.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 8 Mart 2012'de kabul edilmiş olup ve 20 Mart 2012'de T.C. Resmî Gazete 'de yayımlanmasıyla yürürlüğe girmiştir. 6284 sayılı kanun

¹ Kayar, H. Y., 2003, "Kadın Şiddeti Hak Eder mi?" Türk Hukuk Sitesi.

² Burçak Sevgi, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Opuz - Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirmeler ve Türkiye'de Kadına Şiddetin Önlenmesine Etkileri", *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*, 5/2 (2021), 135-136.

şiddetle mücadele açısından önem arz etmektedir. Seri uygulanmasının vurgulanmış olması, kısmı yetkilerle kolluk, mülki amir ve de hâkimlere yetkiler verilmesi hukuk açısından kayda değer bir gelişim olmuştur.

6284 Sayılı Kanun sonrasında hem uygulanması hem de alınacak koruyucu ve önleyici tedbirler açısından eleştirilere de maruz kalmıştır. Devam eden ve kadınlara yönelik şiddet olaylarından da kaynaklı olarak her kesim vatandaş tarafından bahsedilen bir kanun haline gelmiştir.

Hakkında koruma kararı çıkarttığım müvekkilimin 10 yaşında kızı yanında iken ayrılmak istediği eşi tarafından beylik silahı ile tek kurşunla öldürülmesi de tarafımı avukatı olarak 6284 Sayılı Kanunun ve bu kanun kapsamında Devletin sorumluluğunun araştırılmasına sevk etmiştir.

6284 Sayılı kanunun yanı sıra bu kanun çerçevesinde Devletin yükümlülük ve sorumluluklarının olması muhtemeldir. Bu nedenle tez çalışmam da 6284 Sayılı Kanun hakkında açıklamalar yapılır iken sonrasında devletin yükümlülük ve sorumluluklarının kapsamı incelenerek ele alınmıştır. İlk Bölüm 6284 sayılı kanun ve devamı tanımlar açıklanmıştır. İkinci Bölümde mevcut gelişmeler ışığında doktrinde önem arz eden sözleşmeler 6284 Sayılı Kanun kapsamında üzerinde durularak ifade edilmiştir. Devamında 6284 Sayılı Kanun kapsamında Devletin hukuki sorumluluk ve yükümlülükleri izah edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

6284 SAYILI KANUN AÇISINDAN TANIMLAR

1.1. Aile

Sosyolojik ve tarihsel açıdan bakıldığında aile, aile bağlarıyla birbirine bağlı insanlardan oluşan ekonomik bir birim olarak tanımlanmaktadır.³

Ailenin, bireyin psiko-sosyal ve kültürel gelişimi ile toplumsal gelişiminin kökenini oluşturması, tartışılmaz bir şekilde köklü bir tarihsel olgudur. Toplumsal bir yapıya sahip olan aile, o toplumun yapısına göre sürekli değişmekte, insanlığın gelişimini boyunca da bu değişim devam etmektedir. Tarihin farklı zamanlarında, farklı gruplara aile denilmiştir.⁴

Modern zamanlarda aileler çok daha küçülmüştür. Bu durum, tipik olarak bir anne, baba ve isteğe bağlı olarak aynı evde yaşayan ancak evli olmayan çocukların dâhil olduğu "çekirdek aileyi" tanımlamaktadır.⁵

Türk Dil Kurumu'na göre, aile kavramı, evlilik ve kan bağına dayanan ilişkilerle bir araya gelen bireyler arasındaki en küçük toplumsal birliği ifade etmektedir. Ayrıca, aynı soydan gelen veya akrabalık ilişkileri bulunan kişilerin tamamını ve birlikte yaşayan hısım ve yakınlarını kapsamaktadır.⁶

Geniş aile; anne, baba, bunlara dâhil olan henüz evlenmemiş çocuklarını ve de evlenmiş olsalar da erkek çocukları, gelinlerini kapsayan birlikte yaşayan insan topluluğunu

³ Gülriz Uygur, *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2018), 325.

⁴ Serkan Ayan, *Evlilik Birliğinin Korunması*, (Ankara: TBB Yayınları, 2004), 1-356.

⁵ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2013), 8.

⁶ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, "Aile" kavramı, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T.: 11.03.2024).

belirtmektedir. Ataerkil toplum yaşantısının aileye dönüşmesi geniş aile olarak tanımlanmaktadır. Geniş ailelerde söz sahibi ve bütün aile bireyleri üzerinde tam etkisi olan kişi genellikle ailenin en büyük erkek yaşlısı olmaktadır.⁷

1.2. Şiddet Kavramı, Türleri, Tarafları, Nedenleri ve Döngüsü

1.2.1. Şiddet Kavramı

1.2.1.1. Genel Anlamda Şiddet

Şiddet sözcüğü Arapça kökenli bir kelime olmakla birlikte karşıt görüşteki insanlara kaba davranma anlamını içermektedir. Şiddet sözcüğü aynı zamanda aşırı duygular ve eylemler fiillerini de kapsamaktadır.⁸ 6284 sayılı Kanun'un tanımlar kısmında m. 2'de *şiddet* kavramı tanımlanmaktadır. "*Şiddet*", kişilere fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar verme, korkutma, baskı uygulama veya baskıya maruz bırakma gibi etkileri olan veya bu etkilere maruz kalma olasılığı bulunan her türlü eylemi ifade etmektedir.

Şiddet, insanların maddi ve manevi varlıklarına zarar veren eylemlerin yanı sıra, mahremiyet dâhil olmak üzere herhangi bir alanda görülen ve özgürlüğün keyfi olarak kısıtlanmasını içeren fiziksel, cinsel, psikolojik, dilsel veya ekonomik tutum ve davranış biçimlerini ifade etmektedir.⁹ Şiddet, dayaktan psikolojik işkenceye kadar çeşitli biçimlerde görülebilir ve bu sebeple sadece hukuk alanının değil, diğer sosyal bilim disiplinlerinin de araştırma konusu haline gelmektedir.¹⁰ Fiziksel ve/veya zihinsel zarar veren her eylem şiddet olarak kabul edilmelidir. Şiddete ilişkin her türlü eylem, bireysel bir hak olarak ele alınmalıdır.¹¹

Şiddet kavramı, mağdurların bakış açısına göre farklılık göstermekte ve bu bağlamda kadına, çocuğa, yaşlıya, akranlara, kardeşlere, flört ilişkilerinde yaşananlara, engellilere,

⁷ Yılmaz Sarıcı, "Kadına Yönelik Şiddet", (Yüksek lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2013), 4.

⁸ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, "Şiddet" kavramı, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T.: 11.03.2024).

⁹ Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 08.03.2012 tarihinde kabul edilmiş, 20.03.2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁰ Eray Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, (Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, 2008), 8.

¹¹ İlknur Serdar, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Şiddet", içinde *Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararın Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi*, (Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2013), 517-539.

LGBT bireylere, mültecilere ve kendine yönelik şiddet gibi çeşitli türlerde sınıflandırılabilir. ¹² Şiddet, insanların günlük yaşamın her aşamasında ve her yerinde ortaya çıkabilmektedir. Farklı düşüncelere, gruplara ve ekiplere mensup insanlar arasında görülebilmektedir. Küresel anlamda ise, terörizm, savaş ve anarşi gibi durumlarda da şiddet kendini göstermektedir. Bireye yönelik şiddetten en çok etkilenen grup genellikle ailedir ve kadınlar, aile içi şiddetin en büyük mağduru olarak öne çıkmaktadır. ¹³

1.2.1.2. Aile İçi Şiddet

Ev içi şiddet, yaygın olarak aile içi şiddet ile karıştırılmasına rağmen aile içi şiddet genellikle evli veya akraba kişiler arasında meydana gelen şiddet olarak kabul edilmektedir. ¹⁴ Aile içi şiddet, mağdurun faille aynı evde yaşamasına bakılmaksızın, aile veya hane içinde, geçmiş veya mevcut eş veya birliktelikler arasında meydana gelen her türlü psikolojik, cinsel, fiziksel veya ekonomik şiddeti içermektedir. ¹⁵ Yine aile içi şiddet, kişinin çocuklarının, ebeveynlerinin, kardeşlerinin, eşinin veya diğer aile üyelerinin fiziksel, zihinsel, cinsel, ekonomik veya sosyal bağımsızlığını ihlal eden veya tehdit eden, aşağılayan, öldüren veya şiddet kullanan eylemler olarak tanımlanmaktadır. Aile üyelerinin birbirini kontrol etme içgüdüleriyle ortaya çıkan saldırganlık, hakaret etme, tehdit ve cinsel saldırı gibi fiiller ile de aile içi şiddet oluşabilmektedir. ¹⁶ Çeşitli tanımlara rağmen, genellikle aile içi şiddet, öncelikle kan veya hısımlık bağı bulunan aile bireyleri içerisinde gerçekleşen şiddetin bir parçası olarak da tanımlanabilir. ¹⁷ Son yıllarda aile içi şiddet vakalarının artan bir hızla çoğalmasıyla birlikte, kadına yönelik aile içi şiddet,

¹² Oğuz Polat, “Şiddet (Violence)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22/1, (2016), 15-34.

¹³ Serdar, “6284 Sayılı”, 523-524.

¹⁴ Özge Tuğçe Gökalp, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2014) 48.

¹⁵ Arif Barış Özbilen ve Mualla Buket Soygüt Arslan, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Değerlendirilmesi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11/2 (2012), 374.

¹⁶ İlyas Özgentürk, Vedat Karğın ve Halil Baltacı, “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, 14/4 (2012), 57-58.

¹⁷ Fersu Ege Kandemir, *Kadına Karşı Şiddet ve Ailenin Korunması Sorununun Türk Hukuk Mevzuatı ve Uluslararası Sözleşmelerdeki Yeri*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019), 53.

kültürel, coğrafi, dini, sosyal ve ekonomik sınırları aşan küresel bir sorun haline gelmiştir.¹⁸

1.2.1.3. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet; ataerkillik altında erkeklerin kadınlara karşı sistematik olarak uyguladığı ve erkeğin kadın üzerindeki üstünlüğüne, üstünlüğüne ve gücüne dayanan şiddet olarak tanımlanmaktadır.¹⁹ Kadına yönelen şiddet, ekonomik, fiziksel, psikolojik ve cinsel açılardan ele alınmaktadır. Eğitim bağlamında, bazı yazarlar geniş bir tanımı tercih ederken, diğerleri daha sınırlı bir tanımı savunmaktadır. Diğer bir ifade ile kadına yönelen şiddet insan hakları ihlali ve ayrımcılığı içermektedir. Bu tür şiddet, çeşitli zararlara neden olan, toplumsal ve özel yaşamda baskı oluşturan ve özgürlüğü keyfi olarak kısıtlayan eylemleri ifade etmektedir.²⁰ Özetle, kadına yönelen şiddeti evrensel olarak tanımlamak mümkün olmamaktadır.²¹

2008 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilen saha araştırmaları, kadınların şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. 2008 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'deki kadınların yüzde 39'u hayatlarının belirli bir döneminde fiziksel şiddete, yüzde 15'i ise cinsel şiddete maruz kalmıştır. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre, kadınların yüzde 42'si hayatlarında fiziksel veya cinsel şiddete en az bir kez maruz kalmıştır.²² 2014 yılında yapılan araştırmaya göre, Türkiye'deki kadınların yüzde 36'sı hayatlarının belirli bir döneminde fiziksel şiddete uğramışken, kadınların yüzde 12'si de cinsel şiddete uğramıştır. Kadınların hayatları boyunca en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddet görmüş olma oranı yüzde 38 olarak raporlanmıştır. 2008 ve 2014 yılı bulgularının karşılaştırılması sonucunda, kadınların maruz kaldığı fiziksel ve cinsel şiddet sıklığının önemli ölçüde değişmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Her iki araştırmadan çıkarılabilecek

¹⁸ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, (Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık, 2010), 19.

¹⁹ Nacide Berber, *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*, Haz.: Feryal Saygılıgil, (Ankara: Dipnot Yayınları, 2016), 249-270.

²⁰ Nüket Subaşı ve Ayşe Akın, *Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları*, (Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2003), 231-237.

²¹ Şener Bozkurt, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi*, (Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, 2011), 1-182.

²² T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, (Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık, 2009), 46.

bir diğer sonuç ise, cinsel şiddetin çoğunlukla fiziksel şiddetle birlikte gerçekleşmiş olmasıdır.²³

Kadına yönelen şiddet, temel toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dayanan ve bu nedenle dünyanın her yerinde meydana gelebilecek bir sorun olup, öncelikle feminist grup ve kuruluşlar tarafından dile getirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş birçok ülkede bunun önlenmesine yönelik programlar oluşturulmuştur.

Avrupa ülkeleri, Avustralya, Brezilya gibi ülkelerde yasal düzenlemeler yürürlüktedir. TMK' nın 40. maddesine göre; evli, bekâr, boşanmış, ayrılmış, dini nikâhlı veya birliktelik içinde olan, şiddete maruz kalmakta olan veya şiddete maruz kalma tehlikesiyle karşı karşıya olan; kadın olarak doğan kişi; genç, yaşlı, herhangi bir kişi, cinsiyetini kadın olarak değiştirenler 6284 sayılı kanun tarafından korunmaktadır.

1.2.1.4. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddet; kadının ikincil statüsüne dayanan ataerkil toplum düzeninin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kadına yönelen şiddetin temelinde, güç ve kontrol arzusu yatar. Kadına yönelen şiddetin nedenleri, temelde kadın ve erkek arasındaki statüdeki eşitsizlikle ilişkili olmaktadır. Aslında bu eşitsizlik şiddetin hem nedeni hem de sonucudur.²⁴

Geleneksel değerlerle çevrelenmiş ataerkil toplumlarda, kadın-erkek eşitsizliğinin olduğu belirtilmektedir. Kadınların toplumdaki dezavantajlı konumundan kaynaklanan bu eşitsizlik, kanunun yıllardır uygulanmadığı kapalı kapılar ardında, çok daha derinleşmektedir. Aile içi şiddet, kadına yönelen şiddetin en sinsi biçimi olarak nitelendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin henüz sağlanamaması nedeniyle zarar gören kadınlar, aynı zamanda kanunların da mağduru haline gelmektedir.²⁵ Bireylerin maruz kaldığı şiddet türleri arasında biyolojik, psikolojik, ekonomik ve sosyal şiddet bulunmaktadır. Yoksulluk, işsizlik, ruhsal bozukluklar, uyuşturucu kullanımı,

²³ Nedime Köşgeroğlu, Alaettin Ünsal, Aysun Türe, İlkay Çulha ve Zeliha Öz, “Eskişehir’de Yaşayan Bir Grup Kadının Aile İçi Şiddete Maruziyet Durumları ile Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki” *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/17 (2016): 83.

²⁴ Berber, *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*, 265.

²⁵ CEDAW Komitesi'nin 19 No'lu Tavsiye Kararı'nın 23. paragrafı. https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/23102020164219cedaw_komitesinin_19_sayili_genel_tavsiye_karari.pdf (E.T.: 16.03.2024).

açgözlülük, öfke, intikam gibi duygular, parçalanmış, sorunlu veya ciddi şekilde zarar görmüş aile ilişkileri, akran etkisi, kötü çevre koşulları, gelenekler ve namus gibi çeşitli faktörler, şiddetin nedenleri arasında yer almaktadır. Aynı zamanda kültürel olarak ortaya çıkan kısıtlamalar da şiddet nedeni olabilmektedir. Şiddetten etkilenenlerin ifade ettiklerine göre şiddetin en yaygın nedenleri şu şekilde özetlenebilir:

- Kadın ile erkek arasında mevcut sezgisel ve zihinsel sorunlar
- İş bulamama, gelir elde edememe, geçimini sağlayamama gibi ekonomik sorunlar
- Özellikle erkeklerin kendinden kaynaklanan sorunlar
- Aileden kaynaklanan sorunlar
- Aile bireylerinin eşlerini kıskanmasından kaynaklanan sorunlar
- Bir erkeğin (veya kadının) üçüncü farklı bir birey ile alakasından ortaya çıkan sorunlar.²⁶

Kadına yönelik şiddetin nedenlerine ilişkin görüşler üç ana kategoride ele alınabilmektedir. İlk görüş; şiddet, uygulayanların bireyleri ve kişisel özellikleri ve koşulları ile ilgilidir. İkincisi psikolojik faktörler bu şiddeti etkilemektedir ve üçüncü görüş ise daha kapsamlı bir çerçeve geliştirerek toplumsal yapıya ışık tutmaktadır. Kadına yönelik şiddetle ilgili en önemli şey, kadına yönelik toplumsal cinsiyetçiliğin belirleyici rol oynamasıdır.

1.2.2. Şiddetin Türleri

Kavramlara göre şiddet türleri: Fiziksel uygulanan, psikolojik ya da duygusal, ekonomik, cinsel, siber, sözel ve kontrol içerikli şiddet şeklinde ayrılmaktadır.²⁷

1.2.2.1. Fiziksel Uygulanan Şiddet

Fiziksel uygulanan şiddet, mağdura her türlü fiziksel zarar verecek yöntemlerin cezalandırma amacıyla kullanılmasıdır. Fiziksel şiddet, bir bireyin bedensel bütünlüğünü ihlal eden ve acıya neden olan her türlü saldırı olarak akademik çevrelerce

²⁶ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, 124.

²⁷ Polat, “Şiddet (Violence)”, 16-17.

tanımlanabilmektedir.²⁸ Genellikle bedensel olarak kullanılan güce dayanan şiddet türüdür.²⁹ Fiziksel şiddet, mağdura her türlü fiziksel zarar verecek yöntemlerin cezalandırma amacıyla kullanılmasıdır. Aynı zamanda fiziksel şiddet, başka bir kişinin fiziksel bütünlüğünü bozan veya acı çekmesine sebep olan bütün saldırılardır. Fiziksel uygulanan şiddet, mağdurda kalıcı ya da görünür izler bıraktığı için kolaylıkla fark edilmekte ve hissedilmektedir.

Ülkemizde şiddet yaygın olarak tokat atma (aletsiz saldırı) ve sert obje atma (aletli saldırı) biçiminde ortaya çıkmaktadır.³⁰ Fiziksel şiddet sonucu yaralanma veya ölüm, Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre suç teşkil etmekte olup, bu fiillerin eşe veya hamile bir kadına karşı işlenmesi suçun cezasının ağırlaştırılmasına sebep olmaktadır. Özellikle kasten öldürmenin bir kocaya veya hamile bir kadına yönelik işlenmesi halinde, faile verilen cezanın ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olması caydırıcı, yeterli ve ağır yaptırım teşkil etmektedir.³¹ Araştırmalar, Türkiye'de her üç kadından birinin fiziksel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Kadınların erkeklerden daha fazla gelir elde ettiği hanelerde ise şiddet riskinin iki katına çıktığı belirlenmiştir. Araştırmalar kadınların eğitim düzeyi arttıkça fiziksel şiddet oranlarının azaldığını göstermektedir. En az bir kez dayak yiyen ve okuma yazma bilmeyen kadınların oranı yüzde 43 iken, yüksek eğitim almış kadınlar arasında bu oran yüzde 12 olarak tespit edilmiştir. Türkiye Umut Vakfı'nın 2018 yılında yayınladığı “2018 Kadın Cinayetleri Haritasına” göre 391 kadın ve ailesi öldürülmüş, 232 kadın ve ailesi de yaralanmıştır. Bu cinayetlerin büyük bir kısmında silah kullanılmıştır. Ateşli silah kullanımı oranı yüzde 44 iken, delici ve kesici alet kullanımı oranı yüzde 28 olarak tespit edilmiştir. Aynı zamanda öldürülen kadınların dövüldüğü ya da boğulduğu ortaya çıkarılmıştır. 2015-2018 yıllarını kapsayan raporda 2195 kadının yaralandığı ve de öldürüldüğü ortaya çıkarılmıştır.³²

²⁸ Özgentürk, Karğın ve Baltacı, “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”, 55-77.

²⁹ Kıvılcım Çetinkol Çakmak, “Eşleri Tarafından Şiddet Gören Kadınlar ve Bu Kadınlara Yönelik Alınan Tedbir Kararları: Aydın Örneği”, içinde *Aile İçi Şiddet ve Polis*, ed. Serdar Kenan Gül. (Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2013), 57-87.

³⁰ Mor Çatı Vakfı, *2018 Yılı Faaliyet Raporu*, <https://morcati.org.tr/faaliyet-raporlari/496-mor-cati-2018-yili-faaliyet-raporu/> (E.T.: 16.04.2024), s. 7.

³¹ Emel Baydur ve Burcu Ertem, “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları”, *TBB Dergisi*, 65, (2006) 94.

³² Umut Vakfı, *Kadın Cinayetleri Haritası*, <http://www.umut.org.tr/umut-vakfi-2018-yili-kadin-cinayetleri-haritasi> (E.T.: 11.03.2024).

1.2.2.2. Psikolojik ya da Duygusal Şiddet

Psikolojik şiddetin, fiziksel uygulanan şiddetten farkı, bireyin fiziksel bütünlüğüne saldırı anlamına gelmemekte ancak kişinin ruh sağlığını etkilemektedir.³³ Başka bir ifadeyle psikolojik şiddet, şiddet eylemlerinin psikolojik baskıyla birlikte kullanılması olarak tanımlanmaktadır.³⁴ Psikolojik şiddet olarak da bilinen duygusal şiddet, korkutma, sindirme ve kontrol etme gibi amaçlarla kelimelerin kullanılması eylemidir. Bu tür şiddette, sadece sözler değil, duygular ve duygusal ihtiyaçlar da bir yaptırım ve korkutma aracı olarak kullanılmaktadır. Psikolojik şiddet ve diğer şiddet türleri arasında iki önemli fark bulunmaktadır. İlk olarak, psikolojik şiddete ilişkin somut bir kanıt veya bilgi bulunmamaktadır.³⁵ İkincisi, diğer şiddet çeşitlerinden etkilenen kişiler aynı zamanda psikolojik şiddetten de etkilenmektedir.

Ülkemizde toplumun hemen her kesiminden kadınların psikolojik şiddete maruz kaldığı, coğrafi konum, eğitim ve kültür düzeyi ile ekonomik durumun şiddet sıklığını doğrudan olmasa da etkilediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla ülkemizde evli kadınların yüzde 44'ü hayatlarının en az bir döneminde en az bir tür psikolojik şiddete maruz kalmış, boşanmış ya da eşinden ayrılmış kadınlarda bu oranın yüzde 80 olduğu ortaya çıkmıştır.³⁶ Dünyaya benzer şekilde ülkemizde de sıklıkla görülen psikolojik şiddet eylemleri hakaret ve iftira olmaktadır. Hakaret ve iftiranın hemen ardından ise tehdit, korkutma ve aşağılama gelmektedir.³⁷

1.2.2.3. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, kadınların bireysel olarak ekonomik özgürlüklerinden yoksun bırakılmasını ifade etmektedir. Bu, ekonomik kaynakların ve paranın, kadınlara yaptırım, korkutma ve kontrol etme amaçlarıyla sistematik olarak kullanılması da içermektedir.

³³ Kandemir, *Kadına Karşı Şiddet ve Ailenin Korunması Sorununun Türk Hukuk Mevzuatı ve Uluslararası Sözleşmelerdeki Yeri*, 46.

³⁴ Handan Ceylan, “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Kadının Toplumsal ve Siyasal Hayatındaki etkisinin İnsan Hakları Açısından Değerlendirilmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 2019), 83.

³⁵ Ceylan, “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Kadının Toplumsal ve Siyasal Hayatındaki etkisinin İnsan Hakları Açısından Değerlendirilmesi”, 84.

³⁶ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri. “Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması”, içinde *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü*, (Ankara: TC Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK Yayınları, 2014): 92-93.

³⁷ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri. “Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması”, 94.

Ekonomik şiddet içeren eylemler, kadınların çalışmasını ve düzenli iş bulmasını engelleyen, ailesinin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamasını engelleyen, kadınların çalışmasını engelleyen vb. durumlardır. Örneğin kadınların fırsatlardan yararlanmasının engellenmesi, onlara çok sınırlı harçlık verip alakası olmayan şeyler yapmalarının istenmesi, bu istekleri karşılanmadığında tepki gösterilmesi, ya da kadının kendine ait olan kazancının elinden alınması evlilik birliği içerisinde mevcut giderler ile diğer eşin hiç ilgilenmemesi de bu kapsamdadır.³⁸ Genel anlamda, ekonomik şiddette erkek, eşine gelirini veya hane gelirini açıklamamakta, kadının malını, mücevherini, parasını alıp, çalışmasına izin vermemektedir. Doğrudan kazandığı malvarlığını veya kira gelirini de kadına vermemektedir. Eşlerin elde ettikleri bu gelirleri alkol, kumar, uyuşturucu veya başkaca kadınlara harcamak da ekonomik şiddete örnektir. Aynı zamanda kadını ekonomik anlamda kendisine mecbur bırakıp bu ihtiyacı ile alakalı olmamak da ekonomik şiddet olarak değerlendirilmektedir.

1.2.2.4. Cinsel Şiddet

Bir kadının, çocuğun, hatta erkeğin iradesine aykırı her türlü cinsel ifade veya eylem, kim yaparsa yapsın cinsel şiddeti oluşturmaktadır. Cinsel şiddet, bir erkekle cinsel ilişkiye girmek istemeyen bir kadının, bir erkek tarafından kendi isteği dışında fiziksel şiddet yoluyla cinsel ilişkiye zorlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Cinsel şiddet örnekleri arasında aşırı kıskançlık, kadınlara cinsel obje muamelesi ve kadınların fuhuşa zorlanması yer almaktadır. Cinsel şiddet fiziksel ve psikolojik zarara neden olmaktadır. Cinselliğin korkutma, baskı ve kontrol aracı olarak kullanılması genel olarak cinsel şiddet olarak adlandırılmaktadır. Bu tür şiddet sıklıkla fiziksel şiddetle birlikte yaşanmaktadır.³⁹

TCK'da cinsel saldırı (TCK m. 102) ve cinsel taciz (TCK m. 105) suçları ile bu suçların eşlere karşı işlenmesi durumunda yaptırıma tabi tutulmalarına rağmen, soruşturma ve kovuşturmanın birbirine bağlanması sonucunda kadınların kocalarından korktukları için sessiz kalmaları, cezanın caydırıcı etkisini zayıflatabilmektedir.⁴⁰

³⁸ Polat, “Şiddet (Violence)”, 15-34.

³⁹ Celalettin Vatandaş, *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*, (Afyon: Kocatepe Üniversitesi Yayınları, 2003), 25.

⁴⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, ve R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017).

1.2.2.5. Siber Şiddet

21. yüzyılda yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler, aile içinde yaşanan şiddetin doğasını değiştirmede etkili olmuştur. Akıllı telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik ürünlerin yaygınlaşması ve bu ürünlere kolay ulaşımın sağlanması da bu durumda etkili olmuştur. İnternet, bilgiye her zaman ve her yerde erişimi kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte hem olumlu hem de olumsuz yanlar hayatımıza girmiştir.⁴¹

Siber şiddet, bilgi teknolojisinin iki temel aracı kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Bunlardan birincisi, saldırganın bilgisayar üzerinden sürekli olarak anlık mesajlar, müstehcen, taciz edici ve karalayıcı mesajlar göndermesi veya bir web sitesi oluşturup yayınlaması; ikincisi ise mağdura cep telefonu aracılığıyla rahatsız edici mesajlar göndermesidir.⁴² Siber şiddet, bir bireye karşı fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarara veya acıya neden olabilecek veya neden olabilecek şekilde şiddet içeren, teşvik eden veya tehdit eden eylemler olarak tanımlanmaktadır. Bu tür şiddet, bilgisayar sistemlerinin kullanımıyla da gerçekleştirilebilir ve istismara uğrayabilir.⁴³ Türkiye'de, siber zorbalıkla doğrudan ilgili özel bir düzenleme veya kanun bulunmamaktadır. Ancak, 5237 sayılı TCK' da Israrlı takip (Madde 123-A), korkutma (Madde 106), kişilerin huzur ve sükûnetini bozma (Madde 123), hakaret (Madde 125) ve haberleşmenin gizliliğinin ihlali (Madde 133) gibi suçlar yer almaktadır. Ayrıca, kişiler arası iletişimin dinlenmesi ve kaydedilmesi (Madde 133), özel hayatın gizliliğinin ihlali (Madde 134) ve kişisel verilerin kaydedilmesi (Madde 135) gibi konular, siber zorbalık türlerine göre özel bir inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulabilmektedir.⁴⁴

1.2.2.6. Sözel Şiddet

Sözlü şiddet olarak da tanımlanan sözel şiddet; sözlerin veya eylemlerin gözdağı, korkutma, cezalandırma veya kontrol aracı olarak düzenli olarak kullanılması anlamına gelmektedir. Sözlü şiddete ilişkin en belirgin davranış, kişinin önemsendiği bir konuya

⁴¹ Mustafa Yalçın ve Melis Yalçın, “Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İçi İletişim İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11/57 (2018): 739.

⁴² Polat, “Şiddet (Violence)”, 16-17.

⁴³ Sili Kalem, “Kadına Yönelen Çevrimiçi Tehdit: Siber şiddet”, *Cyberpolitik Journal*, 4/8, (2019): 259-272

⁴⁴ Burcu Türk ve Gülçin Şenyuva, “Şiddet Sarmalı İçinden Siber Zorbalık: Bir Gözden Geçirme”, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, (2021), 462-479.

olan güvenini sarsacak ve kadına zarar verecek şekilde çok sert hakaret içeren sözlerin düzenli olarak kullanılması eylemidir. Kadınlara yönelik hakaret etmek, sürekli alay etmek veya eleştiride bulunmak, sözlü şiddet kapsamında değerlendirilmektedir.⁴⁵

Aşağılama, sevgiden yoksun bırakma, ayrımcılık, alay etme, engelleme, teşhir etme ve zorlama (birini bir şey yapmaya zorlamak için güç kullanmak) da şiddet biçimleridir. Sözlü şiddet, bireyler üzerinde fiziksel şiddete göre daha olumsuz etki yapmaktadır. Yapılan bir araştırmada örneklem grubundaki kadınların yüzde 52.5'i şiddete maruz kaldığını belirtmiş, şiddete maruz kalanların yaşadığı şiddet türlerinin ise yüzde 51.8'inin sözlü şiddetten oluştuğu belirtilmektedir.⁴⁶

1.2.2.7. Kontrol İçerikli Şiddet

Kadınların giyim tarzlarını denetlemek, sosyal ilişkilerini kontrol etmek, iş yaşamlarını ve katılımlarını düzenlemek gibi davranışları hedefleyen eylemler, kadına yönelik kontrol içerikli şiddet biçimlerini oluşturmaktadır.⁴⁷

1.2.3. Şiddetin Tarafları

1.2.3.1. Şiddet Mağduru

6284 sayılı Kanuna göre uzaklaştırma kararı verilebilmesi için aile içi şiddet diğer bir ifade ile kadına yönelen şiddetin taraflarından birinin şiddet mağduru olması gerekmektedir. Bu bağlamda 6284 Sayılı Kanun'un korumasından yararlanılabilmemesi için kişinin "*şiddet mağduru*" sıfatına sahip olması gerektiğini belirtmek gerekmektedir.⁴⁸ 6284 Sayılı Kanun'a göre şiddet mağduru; cinsiyetinden bağımsız olarak, sözlü veya ekonomik, fiziksel, cinsel ve psikolojik her türlü eyleme veya söze doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalan veya bu tür bir tehlike altında bulunan birey olarak

⁴⁵ Dilek Yetim ve Erkan Melih Şahin, "Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım", *Aile Hekimliği Dergisi*, 2/2 (2008) 48-53.

⁴⁶ Faruk Kocacık ve Mustafa Çağlayandereli, "Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği" *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6/2, (2009) 25-43.

⁴⁷ Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan 10/148, 182, 187, 284, 285 Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu; Jonathan Herring, *Ev İçi Şiddetin Tanımlanması: Saldırıdan Cebri Denetime, Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddet*, çev. Duygu Hatipoğlu Aydın (Ankara: Savaş Yayınevi, 2014), 178-197.

⁴⁸ Ebru Ceylan, "Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 109, (2013), 20.

tanımlanmaktadır.⁴⁹ Kanunun 1. maddesinin 1. fıkrasında, şiddet mağdurları olarak kadınlar, çocuklar, aile üyeleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurları belirtilmiştir. Bu, aile içinde veya dışında olsun, kadınlar, çocuklar ve ısrarlı takip mağdurlarının yasal koruma altında olduğunu vurgulamaktadır. Bu niteliklerden birine sahip olmak kanun korumasından yararlanmak için yeterli olmaktadır.

1.2.3.1.1. Kadınlar

Kanunun koruduğu kişiler arasında biyolojik cinsiyeti kadın olan kişiler de yer almaktadır. TMK'nın 40. maddesinde yer alan şartları yerine getirerek cinsiyetini değiştiren kişiler evli olup olmaması, yaşı, uyruğu, cinsel yönelimi, şiddetin gerçekleştiği yer vb. koruma açısından herhangi bir fark yoktur. Kadınların yasal korumadan yararlanabilmesi için şiddete maruz kalması veya şiddet riski altında olması gerekir. Kadının sosyolojik, biyolojik, fiziksel, dini ve ekonomik özellikleri ile cinsel yönelimi, medeni durumu ve sosyal statüsü, hukuki korumaya erişim açısından önemli değildir. Kadınların kanunda ailelerinden ayrı sayılması, tek ifade edilmesi onlara özel koruma sağlanması gerektiğini işaret etmektedir.

1.2.3.1.2. Çocuklar

Çocuklar; küçük erkek veya küçük kız olarak ifade edilmektedir.⁵⁰ 6284 Sayılı Kanun ile İstanbul Sözleşmesi arasında herhangi bir düzenleme bağlantısı bulunmamaktadır. Ancak, farklı kanunlarda "çocuk" kavramına ilişkin çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin, Çocuk Koruma Kanunu'nda "çocuk" terimi, "18 yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmaktadır, bu kişiler erken yetişkinlik çağına ulaşmış olsalar bile. Benzer şekilde, TCK'nın 6. maddesinin (b) bendinde "çocuk" terimi, "18 yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar, çocukların korunması ve haklarının güvence altına alınması amacıyla yapılmıştır.

Türk Vatandaşlığı Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 3. maddesinin (c) bendi, kişiyi "18 yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlamaktadır. 6284 Sayılı Kanun, şiddete uğrayan veya şiddete maruz kalma riski taşıyan 18 yaş altı kız ve erkek çocuklarını kanunun

⁴⁹ Mehmet Şerif Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, İstanbul: Legal Yayınları, 2013, 29.

⁵⁰ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, "Çocuk" kavramı, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 10.04.2024).

sağladığı tedbirlerle korumaktadır. Şiddete uğrayan çocukların farklı hukuki durumlarının bulunması (evlat edinme, evlilik dışı doğum vb.) bulunması da 6284 Sayılı Kanun kapsamında olup, kanuni yaptırım açısından hiçbir fark yaratmamaktadır.

1.2.3.1.3. Aile Bireyleri

Aile üyesi olan kişileri tanımlamak için öncelikle “aile” teriminden bahsetmek gerekmektedir. Ayrıntılı olarak açıklamak gerekirse aile, Arapça bir kelime olup, TDK’nin mevcut sözlüğüne göre “toplumda karı-koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki evlilik ve kan bağına dayanan ilişkilerin oluşturduğu en küçük birlik” olarak tanımlanmaktadır.⁵¹ 6284 Sayılı Kanun aileyi tanımlamamaktadır. Ancak bu doktrin yazarlarının birçoğu 6284 Sayılı Kanunda aile bireylerini geniş olarak yorumlamaktadır. Burada aile kavramı, Madde 2(1)(b)’deki aile içi şiddet tanımına dayalı olarak geniş bir şekilde tanımlanmıştır.⁵² Aile içi şiddetin varlığı incelenirken, fiziksel, cinsel, dilsel, ekonomik gibi çeşitli şiddet türlerinin ortaya çıkması belirlenmiştir. Bu nedenle, kalıcı ve samimi bir ortamda bir arada yaşayan aile bireylerinin ani ve geçici davranışları, cinsel, fiziksel, ekonomik veya psikolojik sıkıntıya veya zarara yol açmadığı sürece, aile içi şiddet kapsamına dâhil edilmemektedir.⁵³ Şiddet uygulayan kişi ile aynı evde yaşamasa bile saldırıya uğrayan veya şiddet mağduru olma tehlikesiyle karşı karşıya olan eş, anne, baba, çocuklar, üvey çocuklar, aile bireyleri, kan hısımları, üvey anne ve babanın, bakıcıların, hizmetçilerin vb. vesayeti veya koruması altında olan kişiler gibi şiddetin faili ile aynı hanede yaşayan kişiler, aile bağları, evlilik bağı olmaksızın birlikte yaşayan kişiler ve imam nikâhlı bireyler, aile üyeleri olarak kanunun korumasından yararlanma hakkına sahiptirler.⁵⁴

⁵¹ TDK Güncel Türkçe Sözlük, “Aile” kavramı, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5caeed4850d668.15881578

⁵² Eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgâhı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya ev içinde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri.

⁵³ Ancak bu tutum ve davranışların aile ferdi olmayan kişiler tarafından gerçekleştirilmesi durumunda bunun “şiddet” kapsamında değerlendirileceği yönünde bkz., Hüsamettin Uğur, “Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanun’un Getirdikleri”, *TBB Dergisi*, 101 (2012), 337-367.

⁵⁴ Ali Haydar Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19/3 (2017): 952.

1.2.3.1.4. Tek Taraflı Israrlı Takip Mağduru

İstenmeden ısrarlı takip, sosyolojik veya psikolojik açıdan yeni bir kavram olmasa da hukuki açıdan yeni bir kavramdır. İngilizce kökenli “stalking” kavramına dayanmaktadır. Türkçe ’de ısrarlı takip etme, musallat olma veya dadanma veyahut ta sırnaşma anlamına gelmektedir.⁵⁵ "Tek taraflı ısrarlı takip mağduru" terimi, 6284 Sayılı Kanun'da açıklanmamış olmasına rağmen, 6284 sayılı Kanun'un Yürürlük Yönetmeliği'nde tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre, "çocuk" terimi, aile bağı veya ilişkisi olup olmamasına bakılmaksızın, şiddet uygulayan kişinin, şiddet mağduruna karşı fiziksel veya psikolojik olarak korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak şekilde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı veya her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı olarak tanımlanmıştır. Bu tanımın amacı, çocukların şiddetten korunmasını ve haklarının güvence altına alınmasını sağlamaktır. Bu bağlamda, çocukları korumak ve onların güvenliğini sağlamak için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.⁵⁶

İstenmeyen ısrarlı takip yaşayan veya yaşayabilecek olan mağdur ile şiddetin faili arasında ailevi veya kişisel bir ilişkinin olup olmaması ve mağdurun cinsiyeti, mağduru korumada bir rol oynamamaktadır. Bu bağlamda, takip mağdurları erkekler, kadınlar ve çocuklar olabilmektedirler. Aynı zamanda ısrarcı takipçiler erkekler, kadınlar ve çocuklar da olabilmektedirler.

1.2.3.2. Şiddet Uygulayan

6284 Sayılı Kanunun 2/1-g maddesine göre “şiddet olarak tanımlanan tutum veya davranışta bulunan veya şiddet uygulama riski taşıyan kişiyi” şiddet uygulayan kişi olarak tanımlanmaktadır. Yeni kanun, suçun kapsamını genişleterek yalnızca şiddet içeren suçluların değil, aynı zamanda şiddet içeren suç işleme riski olan kişilerin de fail olarak tanınmasına olanak tanımaktadır. 4320 Sayılı Kanun, ancak şiddet uygulandığında ve sadece şiddeti uygulayan bireye karşı kullanılabilmekteydi.⁵⁷ 6284 Sayılı Kanun’un

⁵⁵ Israrlı takibin kökeni ve tarihi hakkında bkz.: Recep Doğan, “Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2 (2014): 135-154.

⁵⁶ Necla Öztürk, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/32 (2017): 7.

⁵⁷ Sağiroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 1-832.

kapsamı, şiddet uygulayan herkesi kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Doktrinde şiddet uygulayan ya da şiddete uğrama riski taşıyan kişilere yönelik herhangi bir sınırlama ya da açıklama bulunmadığından, akıl hastalığı olan ya da çocuklara karşı önlem alınmasının gerekip gerekmediği belirsizliğini koruyan eleştiriler de bulunmaktadır.⁵⁸

Yapılan araştırmada şiddet uygulayanlar ile ilgili bilgi veren kadınların yüzde 65'i evli partnerinden, yüzde 3,71'i boşanmış partnerinden, yüzde 4,48'i partnerinden, yüzde 6,66'sı babası tarafından şiddet gördüğünü beyan etmişlerdir. Mor Çatı 'ya başvuran 767 kadın fiziksel şiddete maruz kaldığını söylerken, birçoğu psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalma riskiyle karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. 1222 kadın psikolojik şiddete, 312 kadın cinsel şiddete, 270 kadın ise maddi yönden yani ekonomik şiddete uğradığını bildirmiştir. Bunun yanında 31 kadın da dijital şiddete maruz kaldığını söylemektedir.

Kanundaki şiddet tanımı her ne kadar çok kapsamlı olsa da, fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerinin kolluk kuvvetleri açısından bir risk olarak değerlendirilmediğini görülmektedir. Bu durumun etkisi kısa sürede alınan kararlarda veya kanunun tüm hükümlerini kapsamayan kararlarda kendini göstermektedir. Benzer çalışmaları emniyet birimlerinde de görmek mümkündür. Herhangi bir fiziksel şiddet belirtisi görülmediğinde kadınlar, durumlarının kolluk kuvvetleri tarafından yeterince ciddiye alınmadığını belirtmişlerdir.⁵⁹

1.2.4. Şiddetin Nedenleri

İnsan hakları ihlallerine yol açan aile içi şiddete ilişkin araştırmalarda, faillerin şiddet uygulama nedenlerini incelemek için “ekolojik model” adı verilen bir yöntem yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu modele göre eş merkezli dört daire düşünüldüğünde en içteki daire, insanların eylemleri aracılığıyla dış dünyaya ilettikleri biyolojik ve kişisel geçmişi; ikinci daire, aile üyeleri tarafından ortaya çıkarılan istismar alanını; üçüncü daire, resmi ve gayri resmi kurumlardan ve sosyal yapılardan (kişinin çevresi, işyeri, arkadaşlarla iletişimi gibi) oluşan bir sosyal ağını ve en dışta bulunan dördüncü daire ise kültürel

⁵⁸ Ramazan Karakaya, *Uygulamada Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 14.

⁵⁹ Mor Çatı, *6284 Kanun Uygulamaları İzleme Raporu*. Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu Matra Fonu. <https://dspace.ceid.org/xmlui/handle/1/430> (E.T.: 03.04.2024).

normlar da dâhil olmak üzere kişinin ekonomik ve sosyal ortamını ifade etmektedir.⁶⁰ Günlük yaşamdaki saldırgan ve şiddet içeren davranışların geçmişte bir nedeni bulunmaktadır. Günümüz koşullarının yarattığı, saldırganlık ve şiddeti yaratan ve teşvik eden ortamlar ve faktörler de günlük hayatta mevcuttur.⁶¹ Şiddetin ortaya çıkmasında sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin de etkisi bulunmaktadır.⁶² Şiddet çok yönlü bir olgu olarak tek bir nedenden ziyade birçok nedene bağlıdır. Bir başka ifade ile şiddetin ekonomik, psikolojik ve sosyal yönlerini kapsayan geniş bir kapsamı bulunmaktadır.⁶³

1.2.4.1. Ekonomik Nedenler

Ekonomik nedenler, ekonomik zorluklar ve çalışma hayatının erkekler üzerindeki baskılardan oluşmaktadır.⁶⁴ İşsizlik ve ekonomik zorluklar bireyler üzerinde baskı aracı olarak kullanılmakta ve insanlar psikolojik streslerini şiddet ile dışa yansıtmaktadırlar.⁶⁵ Kadınların ifadelerine göre aile içi şiddetin artmasının temel nedeni ise partnerlerinin ekonomik yetersizliğidir.⁶⁶

İşsizliğin yol açtığı ailevi ve sosyal istikrarsızlığın yanı sıra, erkeklerin dezavantajlı durumda olması ve iş bulamaması nedeniyle birçok kadına yönelen şiddet de artmaktadır. Buna sosyo-ekonomik açıdan bakıldığında, eş saldırganlığının profesyonel olmayan ve orta sınıf çiftlerde ekonomik açıdan avantajlı gruplara göre daha yaygın olduğu ve erkeklerin düşük eğitim düzeyi, işsizlik ve kötü geçim koşullarıyla kadınların şiddet görmesi arasında ilişkilendirildiği görülmektedir.⁶⁷

⁶⁰ Polat, “Şiddet (Violence)”, 16-17.

⁶¹ Mehmet Rauf Kesici, “Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi”, *Çalışma ve Toplum*, 2/13 (2007): 121-158.

⁶² Kesici, “Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi”, 122.

⁶³ Veda Bilican Gökkaya, “Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Sivas İli (Cumhuriyet Üniversitesi) Örneği.” *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks* 3/3 (2011): 129-145.

⁶⁴ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), (2014), “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf> (E.T. 05.03.2024).

⁶⁵ Melike Yalçın, “Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar ile Kuruluşta Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, 2014), 26.

⁶⁶ Nuran Güler, Hatice Tel ve Fatma Özkan Tuncay, “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27/2 (2005) 51-56.

⁶⁷ Ayten Zara Page ve Merve İnce, “Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 11/22 (2008): 81-94.

1.2.4.2. Toplumsal ve Sosyal Nedenler

Toplumsal veya sosyal nedenler olarak nitelendirilen sosyal nedenler, toplumun yapısını, dini inançlarını, gelenek ve göreneklerini, cinsiyet algılarını ve benzeri unsurları kapsamaktadır.⁶⁸ Şiddet algıları ve tanımları, genellikle toplumlara ve bireysel kültürlere göre farklılık göstermektedir. Kimileri, insanların görev ve sorumluluklarının toplum tarafından belirlendiği görüşünü benimsemektedirler.⁶⁹ Geleneksel toplumlarda kadının belirli bir role sahip olduğu ve erkek egemenliğinin olduğu inancı, kadına yönelen şiddetin temelini oluşturmaktadır. Toplum aile bireylerinin rollerini şekillendirmektedir. Bu durum aynı zamanda aile içi bağların sağlıklı ya da sağlıklı olmamasını da etkilemektedir.

1.2.4.3. Psikolojik ve Bireysel Nedenler

Şiddet, kişiler arası iletişimin kurulamadığı, kişilerin karşılıklı saygı ve güveninin zedelendiği durumlarda başlamaktadır. Aile üyelerinin, özellikle de erkeklerin, kadınları ve kendilerinden daha zayıf olan diğer aile üyelerini baskı altına alarak güçlerini kontrol etme ve ifade etme arzusu, kişinin kendi gücünü ortaya koyma düşüncesi nedeniyle sorumluluk duygusunun ortadan kalkması, hayal kırıklığı, kişisel zayıflık, empati eksikliği gibi olumsuz durumları ortadan kaldırma ihtiyacı ya da benzer bir ailede büyümek gibi nedenler, kadına yönelen psikolojik şiddetin ve de aile içi şiddetin nedenlerini oluşturmaktadır.

Ekonomik durum ne olursa olsun, şiddetli yoksulluk ve aile içi sorunların varlığı şiddetle ilişkilendirilmektedir. Grup ya da toplu oluşumlarda bireylerin bireyselliklerinin baskılandığı, bunun da onların daha saldırgan davranmalarına neden olduğu bilinmektedir.⁷⁰

⁶⁸ Gülaser Çelik Bilgin, *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasanın Kadını Şiddete Karşı Koruma Rejimi*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021) 1-174.

⁶⁹ Bilgin, *Kadını Şiddete Karşı Koruma Rejimi*, 28-29.

⁷⁰ Hüseyin Güleç, Mürüvvet Topaloğlu, Demet Ünsal ve Merih Altıntaş, “Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet” *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4/1 (2012): 112-137.

1.2.5. Şiddet Döngüsü

Davranışsal şiddetin mutlak genetik determinizmle belirlenemeyeceğinin uzun süredir kabul edilmesi, çevresel faktörlerin daha fazla sorgulanmasına yol açmıştır. Stresli olaylarla karşı karşıya kalan toplumdaki insan davranışının şiddetle baş etme biçimi olabileceğini bilinmektedir. Bir davranış olarak şiddetin, ister bireysel ister toplumsal olsun, ilkel toplumlar ve çocuklar arasında görülen şiddet özelliklerine benzer kalıplar sergilediği ileri sürülmektedir.⁷¹

Ebeveyn ihmali ve çocuğun istismarının altında yatan psikolojik faktörler, ebeveynlerin yaşadıkları travmatik deneyimler sonucunda yaşadıkları öfke, suçluluk ve utanç duygularını kendi çocuklarına yansıtma ve de ebeveynlerin kendisi açısından tehlike oluşturmayacaklarını düşünmelerini sağlamakta ve baş edemedikleri bu hisleri evlatlarının bedeninde hatta ruhunda idare edebilmeye çabalamalarına neden olmaktadır.⁷²

Başbakanlık Aile Araştırma birimi 1995 yılında, "*Aile içi şiddetin sebepleri ve sonuçları*" başlığı altında 525 kişi ile bir çalışma yürütmüştür. Yapılan çalışmada "İlk şiddet davranışı ne zaman başladı?" sorusuna katılımcılar cevap olarak; 303 kişi şiddetin ilk evlilik günlerinde; 95 kişi ilk çocukluktan sonra; 69 kişi son yıllarda; 30 kişi evlilik öncesi ve 28 kişi hamilelik döneminde cevabını vermişlerdir.

Antropolojik araştırmalar, Papua Yeni Gine'deki bazı topluluklar dışında, kadına yönelik şiddetin dünyanın hemen her toplumunda meydana geldiğini göstermektedir. Benzer şekilde, gelişmiş ülkelerdeki araştırmalara katılan kadınların üçte biri ila üçte ikisi, eşlerinden şiddet gördüklerini bildirmişlerdir.⁷³

⁷¹ Merih Altıntaş, "Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet/Violence as a Vicious Cycle" *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4/1, (2012): 127.

⁷² Erdinç Öztürk ve Görkem Derin, "Çocuktan, Ergenden ve Yetişkinden Ebeveynlere Yönelik Şiddet", *VII. TURKCESS Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi*, (Hatay: 2022), 120.

⁷³ Subaşı ve Akın, *Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları*, 231-237.

Aile içerisinde şiddet başladığında, çoğu zaman kısır bir döngü halinde devam etmektedir. Bu döngünün üç aşaması bulunmaktadır: Birincisi “Gerilimin artması”, ikincisi “öfke patlaması” ve üçüncüsü “verilen zararın telafisi” dir.⁷⁴

Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar, ilk şok ve inkâr aşamasını geçtikten sonra, şiddete karşılık verme eğilimi gösterebilir ve sonrasında depresyon ve kendini suçlama eğilimi sergileyebilirler. Bu kadınlarda, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, intihar girişimleri, alkol ve ilaç kötüye kullanımı, ve çocuklarına yönelik saldırgan davranışlar sıkça görülen durumlardır.⁷⁵ Psikiyatri polikliniklerine başvuran veya klinikte takip edilen kadın hastalar üzerinde yapılan çalışmalar, aile içi şiddetin psikiyatrik hasta grupları arasında önemli bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.⁷⁶

Aile içi şiddet, kadınlar ve çocuklar üzerinde fiziksel ve psikolojik olarak olumsuz etkiler bırakmaktadır. Fiziksel, duygusal, ekonomik ve sözel biçimlerde ortaya çıkan aile içi şiddet, sadece kadınları değil, aynı zamanda çocukları, aileleri ve genel olarak toplumu da etkilemektedir. Toplumun ruh sağlığı ve çocuk gelişimi açısından ele alındığında, bu tür bir ortamda yetişmenin, kişilik yapısında bozulma, psikopatoloji riskinin artması ve öz kırım eğilimi gibi ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğu belirlenmiştir.⁷⁷

Halk sağlığı alanında aile içi şiddeti önlemeye yönelik yapılan girişimler genellikle üç seviyede incelenmektedir: Birincil önlemler, sorun ortaya çıkmadan önce müdahale etmeyi amaçlamakta ve şiddetin oluşmasını engellemeyi hedeflemektedir. İkincil önlemler, problemin belirtileri ortaya çıktığında sorunun sıklığını azaltmayı ve şiddetin daha da derinleşmesini önlemeyi hedeflemektedir. Üçüncül önlemler ise sorunun artık yaygın olduğu ve zarar verme düzeyine ulaştığı durumlarda harekete geçmeyi içermekte ve mevcut şiddeti azaltmayı amaçlamaktadır.⁷⁸

⁷⁴ Sezer Avcı, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış*, (İstanbul: Hiperyayın, 2019), 15.

⁷⁵ Güleç vd., “Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet” 128.

⁷⁶ Güleç vd., “Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet” 136.

⁷⁷ Aslıhan Okan İbiloğlu, “Aile içi Şiddet”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4/2, (2012) 204-222.

⁷⁸ Page ve İnce, “Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme”, 88.

1.3. Ayrımcılık Kavramı

Ayrımcılık yasağı ile eşitlik arasındaki ilişki, genellikle farklı anlatımlarla ifade edilse de, temelde aynı sonuca varmaktadır. Bazı yazarlar, ayırım gözetme yasağının "eşitliğin olumsuz ifadesi" olduğunu savunurken, diğerleri ise bunu "aynı gerçeğin farklı yüzlerinden biri" olarak tanımlayarak, bu ilişkiyi temelde eşit derecede önemli olarak değerlendirmişlerdir. AB yönergelerine yansıyan bir bakış açısına göre ise, ayrımcılık eşitlik ilkesinin ihlali olarak kabul edilir ve bu iki kavram arasında bir "nedensellik" ilişkisi bulunmaktadır.⁷⁹

Özbudun, hukuki mahiyetinin tartışmalı olduğunu belirttiği kanun önünde eşitlik ilkesinin bu yasaya ilişkin olarak öznel ve devlet açısından iki yönlü olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu ilkeyi kullananlar için, eşit işlem görme veya ayırım gözetilmeme hakkını içeren bir temel hak olduğunu, ancak aynı zamanda devlet organları ve idare makamları için anayasal bir emir, temel bir ilke olduğunu ifade etmektedir.⁸⁰ Ayrımcılığın yasaklandığı eşitlik ilkesi, benzer durumda olan tüm hak sahiplerinin, haklı nedenler olmadıkça özellikle ırk, cinsiyet, dil, din ve inanç, siyasi veya diğer görüşler, yaş, engel, cinsel yönelim ve benzeri nedenlere dayalı olarak ayırım yapılmaksızın aynı kurallara tabi olmalarını ve devlet ile işverenler tarafından tüm insan haklarından eşitlik koşulları içinde yararlanmalarını amaçlayan üstün bir ilke ve temel bir hak olarak tanımlanmaktadır. Bu ilke, herkesin hukuki, sosyal ve ekonomik açıdan adil bir şekilde muamele görmesini ve eşit fırsatlara erişimini sağlamayı hedefler. Bu nedenle, ayrımcılığın her türlüşünün engellenmesi ve eşitlik ilkesinin korunması önemlidir.⁸¹

BM İnsan Hakları Komitesi'ne göre, ayrımcılık; siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel veya kamusal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin eşit ölçüde tanınmasını, yararlanılmasını veya herkes tarafından kullanılmasını engelleyici veya zayıflatıcı bir amaç taşıyan veya bu sonuçları doğuran ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi

⁷⁹ Mesut Gülmez, "İnsan Haklarında Ayrımcılık Yasaklı Eşitlik İlkesi: Aykırı Düşünceler" *Çalışma ve Toplum*, 2/25 (2010): 217-266.

⁸⁰ Ergün Özbudun, *Türk Anayasa Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayını, 2008).

⁸¹ Mesut Gülmez, *İnsan Hakları ve Avrupa Birliği Hukukunda Ayrımcılığın Kaldırılması ve Türkiye*, (Ankara: Belediye-İş Yayını, 2009) 1-740.

veya farklı görüş, ulusal ve etnik köken, mülkiyet, doğum veya farklı bir statüye dayalı her türlü ayrımcılık biçiminde tanımlanmaktadır.⁸²

Anayasanın 10. maddesi, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin herkesin kanun önünde eşit olduğunu belirtmektedir. Bu madde aynı zamanda kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu vurgulamakta ve devletin bu eşitliği sağlamakla yükümlü olduğunu ifade etmektedir. Anayasa, çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olamayacağını belirtmektedir. Ayrıca, hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınmayacağı ve devlet organlarının, idare makamlarının tüm işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorunda olduğu vurgulanmaktadır. Bu hükümler, adaletin sağlanması ve toplumsal eşitliğin korunması amacıyla Anayasa tarafından belirlenmiştir. Bu hükümler, toplumsal adaletin ve eşitlik ilkesinin korunması amacıyla konulmuştur ve devletin herkes için adil ve eşit bir ortam sağlaması gerektiğini vurgular. Anayasanın 11. maddesi ise anayasa hükümlerinin, yasama, yürütme, yargı organları, idare makamları ve diğer kuruluşlar ile kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olduğunu belirtmektedir. Bu şekilde, Anayasa, kamu erkini kullanan devlet organlarını eşitlik ilkesine bağlamakta ve onları vatandaşlara karşı eşitlik ilkesini gözetmeye zorlamaktadır.⁸³

Anayasa Mahkemesi (AYM), 1961 ve 1982 Anayasaları dönemlerinde, sırasıyla 6., 10. ve 12. maddelerde yer alan ve özel ve kamu ayırımı yapılmaksızın tüm hukuk düzeni için geçerli olan "*ayrımcılık yasağı ve yasa önünde eşitlik ilkesine*" ilişkin kararlarında, genel olarak eşitliğin anlamını, ilişkili olduğu diğer anayasal ilkeleri ve diğer konuları açıklamıştır.⁸⁴

AYM'ne göre; hukuk karşısında eşitlik ilkesi, tüm vatandaşların tamamen aynı hükümlere tabi tutulmalarını ifade etmemektedir. Bazı vatandaşların farklı hükümlere tabi tutulması, meşru bir gerekçeye dayanıyorsa, bu durumda eşitlik ilkesinin ihlal edildiğinden bahsedilememektedir. İnsanlar arasında doğuştan veya iş gücü, sağlık veya

⁸² Yener Şişman, "Engelliler Açısından Eşitlik, Ayrımcılık ve Eğitim Hakkı", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 32 (2014): 57-85.

⁸³ Devrim Ulucan, "Eşitlik İlkesi ve Pozitif Ayrımcılık", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (2013), 369-384.

⁸⁴ Gülmez, "Aykırı Düşünceler", 254.

nitelik gibi eşit olmayan nedenlere dayalı olarak çeşitli ayrımların olduğu açık bir gerçektir.⁸⁵

Ayrımcılık, farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Bazı ayrımcılık biçimleri açıkça fark edilebilir davranışlar, tutumlar ve ifadeler içerirken, bazıları ise daha özel bir duyarlılık ve değerlendirme gerektirir. En genel ve kapsayıcı sınıflandırmada, doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki tür ayrımcılık biçimi bulunmaktadır.⁸⁶

1.3.1. Doğrudan Ayrımcılık

Doğrudan ayrımcılık, bir kişi veya grubun yaş, cinsiyet kimliği, engellilik durumu, ırk veya etnik köken, inanç veya dini temeli gibi nedenlerle diğer bir kişi veya gruba göre daha az, adil davranılması durumunu ifade etmektedir. Örneğin, aynı pozisyonda çalışan kadın ve erkek arasında farklı ücretlerin ödenmesi, doğrudan ayrımcılığa bir örnek teşkil etmektedir. Bu tür ayrımcılık, bireylerin temel haklarına ve eşitlik ilkesine aykırıdır ve toplumsal adaletin sağlanması için engellenmelidir.⁸⁷

Doğrudan ayrımcılık, bir kişi veya bir grup, belirli ayrımcılık yasağı alanlarına dayanan nedenlerle, benzer bir durumda olan bir başkasına kıyasla daha olumsuz veya uygun olmayan bir şekilde davranışa veya uygulamaya tabi tutulmasıdır. Doğrudan ayrımcılığın unsurlarını açıklarken, "*karşılaştırılabilir ölçüştürülebilir durumda olma*" ifadesinin, eşitlik ilkesini, aynı durumda olanların aynı uygulama ve davranışa tabi tutulması şeklindeki tanımına daha uygun olduğu kabul edilebilir. Bu bağlamda, örneğin bir işletmede çalışan mühendis ile temizlik işçisi, ücrette eşitlik bakımından karşılaştırılabilir/ölçüştürülebilir durumda olmadıklarından, bu işçilerin ücret konusunda farklı uygulamaya tabi tutulmaları doğrudan ayrımcılık teşkil etmemektedir.⁸⁸

⁸⁵ Gülmez, *Ayrımcılığın Kaldırılması ve Türkiye*, 254.

⁸⁶ Sevilay Çelenk, "Ayrımcılık ve Medya", içinde *Televizyon Haberciliğinde Etik Sorunlar*, ed. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, (Ankara: Fersa Yayıncılık, 2010): 211-228.

⁸⁷ Özlem Cankurtaran ve Eda Beydili, "Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulaması" *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27/1, (2016): 145-160.

⁸⁸ Gonca Aydınöz, "Avrupa Birliği Direktifleri ile ATAD Kararları Çerçevesinde Ayrımcılık Yasağı ve Ayrımcılığın İspatı" *Çalışma ve Toplum*, 3 (2009): 163-192.

1.3.2. Dolaylı Ayrımcılık

Dolaylı ayrımcılık, dışarıdan bakıldığında ayrımcı olmayan kuralların uygulanmasıyla ortaya çıkmakta ve adil olmayan davranışları içermektedir. Örneğin, işe alım sürecinde yaş sınırı belirlenmesi dolaylı ayrımcılığa örnektir. Dolaylı ayrımcılık, farklılıkları göz ardı ederek, farklı grupların farklı ihtiyaçları olabileceğini dikkate almayan politika ve uygulamaların geliştirilmemesi şeklinde de ortaya çıkabilmektedir.⁸⁹ Bir düzenlemenin veya uygulamanın görünüşte tarafsız olmasına rağmen, direktifin koruma alanına giren belirli gruplardan (örneğin kadın işçiler, kısmi zamanlı çalışanlar, belli bir din veya inanca mensup olanlar gibi) kişiler için olumsuz sonuçlar doğurabileceği durumlarda, dolaylı ayrımcılıktan söz edilebilmektedir.⁹⁰

Dolaylı ayrımcılık durumunda, doğrudan ayrımcılıktan farklı olarak bir istisna mevcuttur. Bu durum, ilgili düzenlemenin veya uygulamanın meşru bir amaç doğrultusunda hizmet ettiği, objektif gerekçelerle desteklendiği ve bu amaca ulaşmak için öngörülen vasıtaların uygun ve gerektiği durumlarda geçerlidir. Bu koşullar sağlandığında, dolaylı ayrımcılıktan bahsedilemez.⁹¹

1.4. Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, toplum tarafından şekillendirilen ve ataerkil toplum yapısı tarafından oluşturulan bilişsel kalıplar, beklentiler, tutumlar ve davranışlar toplamını ifade etmektedir. Cinsiyet rejiminin en önemli noktası, kadınlık ve erkeklilik ilişkin bu yaygın ve köklü değer ve inançlarıdır.⁹²

Toplumsal cinsiyet rolleri, bireylerin davranışlarını ve tutumlarını farklı şekillerde etkilemektedir. Örneğin, geleneksel toplumlarda kadınların ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukları öne çıkarken, erkekler için iş ve gelir kazanma rolleri daha belirgin hale gelmektedir. Kırsal alanlardan kente göç, kadınların eğitim seviyelerinin artması ve günümüz modern dünyasında kadınların iş gücüne katılımının artması gibi faktörler, bu

⁸⁹ Cankurtaran ve Beydili, “Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmet Uygulaması”, 150.

⁹⁰ Aydınöz, “Ayrımcılık Yasağı ve Ayrımcılığın İspatı” 178.

⁹¹ Aydınöz, “Ayrımcılık Yasağı ve Ayrımcılığın İspatı” 175.

⁹² Gizem Çelik, “Erkekler de Ağlar!, Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bağlamında Erkeklik İnşası ve Şiddet Döngüsü” *Fe Dergi*, 8/2 (2016): 1-12.

rollerde bazı değişikliklere yol açmış olsa da, ev işlerinin paylaşımıyla ilgili geleneksel kalıp yargılar değişime direnç göstermektedir.⁹³

Eşitlik, bireylerin tüm yeteneklerini tam ve özgürce geliştirebilecekleri toplumsal bir ortamın yaratılması, en azından bu ortamın önündeki tüm toplumsal ve siyasal engellerin ortadan kaldırılması olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramının kökeni, kadın ve erkek arasındaki genetik, fizyolojik ve biyolojik farklılıklardan kaynaklanmamaktadır. Bu tür farklılıklar, eşitsizlik kavramı içinde ele alınmamaktadır zira eşitsizlik önlenabilir bir nitelik taşır. Bu nedenle, gereksiz ve aynı zamanda adil olmayan farklılıkları ifade eder. Bir durumun eşitsizlik olarak kabul edilebilmesi için; toplumun bir kesiminin koşulları göz önüne alındığında, nedenin ve ortaya çıkan sonucun "haksız" olması gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, farklı boyutlardaki iktidar ilişkilerinin sonucu olarak toplumun kadın ve erkeğe ilişkin algısından kaynaklanmaktadır.⁹⁴

Toplumun tarihsel olarak erkek yönelimli bu yaklaşım ile şekillenmiş olduğu gün geçtikçe daha çok kabul edilen bir gerçek olmaktadır. Erkek normu, toplumun bütünü için genel bir norm olarak kabul edilmekte ve bu da politika ve yapılara yansımaktadır. Böylece, politikalar ve yapılar genellikle erkek üzerinden şekillenmekte, istemeden de olsa toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sebep olmaktadır.⁹⁵

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önde gelen sonuçlarından biri kadına yönelen şiddettir. Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, "bir kadına sadece kadın olduğu için yöneltilen veya kadınları oransız bir şekilde etkileyen" cinsiyete dayalı şiddet olarak tanımlanmaktadır. Kadına yönelen şiddet, coğrafi sınırlara, ekonomik gelişmişlik seviyelerine veya eğitim düzeylerine bakılmaksızın dünya genelinde ve birçok kültürde son derece yaygın bir fenomendir. Toplumsal bir sorun olan kadına yönelen şiddet,

⁹³ Berna Akçınar, "Aile Sistemlerinde Şiddetin Döngüsü", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6/4, (2017): 52.

⁹⁴ Hatice Şimşek, "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği", *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25/2 (2011), 119-126.

⁹⁵ Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı*, 15.

kadınlara sadece fiziksel ve psikolojik zarar vermekle kalmamakta, aynı zamanda sosyal açıdan gelişimlerini engellemektedir.⁹⁶

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadının eğitimini, iş hayatına katılımını ve gelirini olumsuz yönde etkilerken, toplumsal baskılar yaratarak kadının sağlığı dâhil birçok soruna yol açmaktadır.⁹⁷ Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplum inşa etmek elbette zorlu bir süreçtir. Ancak, sorunun tüm boyutlarını ortaya çıkarmak ve çözüme yönelik adımları belirlemek, kritik bir adım olarak önemlidir. Dil, medya, iş yaşamı, aile ve eğitim gibi alanlar, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir toplum oluşturmanın ana unsurları olarak öne çıkmaktadır. Toplumun her kesiminde ve her yapısında toplumsal cinsiyet eşitliğini vurgulamak ve bu anlayışı benimsemek, kadın ve erkeğin belirli kalıplardan kurtulup özgürleşmelerini sağlar ve şiddetle yoğrulmuş yapının değişmesine olanak tanımaktadır.⁹⁸

1.5. Kavramsal Çerçeve ve Ulusal Ve Uluslararası Hukukta Şiddete İlişkin Düzenlemeler

1.5.1. Anayasa (1982)

Anayasa, devletin temelini, yapısını, teşkilatlanma biçimini, devletin yetkilerini ve bireylerin hak ve özgürlüklerini düzenleyen bir yazılı belgedir. Bu nedenle Anayasa, standartlar hiyerarşisinde ana odak noktasıdır. En üst norm olarak kabul edildiğinden, mevzuat dâhil hiçbir yasal düzenleme veya idari işlem Anayasa'ya aykırı olamamaktadır.⁹⁹

1982 tarihli Anayasanın 41. maddesinde ailenin korunmasına ilişkin hükümler yer almaktadır. Ancak anayasanın hiçbir maddesinde kadına yönelen şiddetin önlenmesiyle doğrudan ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.¹⁰⁰ Anayasanın 5., 10., 12., 17., 19., 41., 62.

⁹⁶ Fatma Başar ve Nurdan Demirci, “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet” *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2/1 (2015): 47.

⁹⁷ Meltem Bal Demirgöz, “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış”, *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1/1 (2014): 18.

⁹⁸ Çelik, “Erkekler de ağlar!”, 10.

⁹⁹ Bozkurt, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi, 45-46.

¹⁰⁰ Merih Öden, *Türk Anayasa Hukukunda Devletin Kadınları Ev-içi Şiddete Karşı Koruma Ödevi*, (Ankara: Savaş Yayınevi, 2014) 77-94.

ve 127. maddeleri aile içi şiddet, ayrımcılık, kadına yönelen şiddet ve ailenin korunması gibi konularda etkin olabilmek için düzenlenmiştir.¹⁰¹

Türk Hukuk Mevzuatında, ailenin korunmasına ilişkin temel hüküm, 1982 Anayasası'nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" başlıklı 41. maddesidir. Bu maddeyle, Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliği esas almaktadır. Devlet, başta anne ve çocukların korunması olmak üzere ailenin huzur ve refahını sağlamak, aile planlamasına aracılık etmek ve uygulamak için gerekli tedbirleri almakta ve teşkilatlar kurmaktadır. Tüm çocuklar, çocuğun yüksek yararına açıkça aykırı olmadığı sürece, korunma, bakım görme ve ebeveynleriyle kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, çocukları her türlü istismar ve şiddetten korumak için tedbirler almaktadır. Tam Madde metninden de ortaya çıkacağı üzere anayasa aile kavramına büyük önem vermektedir. Eşler arasında sağlanan eşitlik te 2001 yılında yapılan değişikliklerle anayasal ortamda da geçerlilik kazanmıştır.¹⁰²

2004 yılında, 7 Mayıs 2004 tarihinde kabul edilen ve 5170 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un 1. maddesi ile Anayasanın 10. maddesine "*kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu*" ve Anayasal Devletin "*bu eşitliği yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü*" olduğu şeklinde ikinci bir fıkra eklenmiştir. Devamında ise 2010 yılında 5982 sayılı Kanunun 1. maddesiyle, "*alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı*" ifadesi de eklenmiş ve son haliyle Anayasanın 10/2 maddesi güncellenmiştir. Anayasa'da yapılan bu eklemelerin, Ülkemizin tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler sonucu ortaya çıkan sorumluluklarını uygulamak amacıyla yapıldığı söylenebilmektedir.¹⁰³

İnsan haklarıyla uyumlu anayasa hükümlerinden biri de 12. maddedir. Bu madde ile herkesin, ayırım gözetilmeksizin sahip olduğu ve asla devredemeyeceği haklarının olduğu işaret edilmiştir. Herkesin dokunulamayacak haklarının olduğu ifade edilmiştir.¹⁰⁴

¹⁰¹ Karınca, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, 12.

¹⁰² Gökalp, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet", 76.

¹⁰³ Necla Öztürk, *Türk Hukukunda Kadın*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017), 5.

¹⁰⁴ Öden, *Devletin Kadınları Ev-içi Şiddete Karşı Koruma Ödevi*, 77-94.

Anayasa'nın 17. maddesi gereğince, "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*" Dolayısıyla devlet, bu hakkı ihlal etmemeli ve başkalarının haklarına müdahale edilmesi durumunda gerekli tedbirleri ve önlemleri almalıdır. Kadına yönelen şiddet, bireyin fiziksel ve ruhsal varlığına zarar verdiği gibi yaşam hakkını da ihlal ettiğinden, Anayasa'nın 17. maddesi bu tür durumlarda da geçerlidir. 17. madde kapsamında şiddete yönelik eylemlerde yorumlama yapılabilecektir. Kadınların "kişi" olarak şiddetten korunması Anayasa'nın 10., 12. ve 17. maddeleri minvalinde irdelenmektedir.¹⁰⁵

1.5.2. Türk Medeni Kanunu

TMK'nun kimi maddelerinde aşağıda açıklanacağı üzere kadın-erkek eşitliğini sağlayacak, cinsiyet ayırımına son verecek, hem ailede hem de toplumda kadını erkekler ile eşit konuma getirecek, kadının emeğine değer verecek düzenlemeler bulunmaktadır.¹⁰⁶

743 sayılı eski Medeni Kanun'un ataerkil hükümlerinin ve uluslararası anlaşmalara çekince koyan hükümlerin çoğu kaldırılmıştır. Eş eşitliğine dayalı bir aile modeli, daha güçlü ve demokratik aile yapılarına olanak sağladığı gibi, kadının konumunun güçlendirilmesine, haklarının güvence altına alınmasına ve aile içi şiddetin önlenmesine de yardımcı olmaktadır.¹⁰⁷

8 Aralık 2001 tarihinde yürürlüğe giren ve 4721 sayılı TMK, gebe kalma anından ölümüne kadar olan süreci ve ölümden sonra uygulanacak hükümleri düzenlemektedir.¹⁰⁸ 4721 sayılı TMK'nun yürürlüğe girmesiyle, aile hukuku alanında müdahale eden çeşitli hükümler değiştirilerek kadın ve erkek eşitliği vurgulanmıştır.¹⁰⁹

TMK'nun 185. maddesi, evlenmeyle eşler arasında evlilik birliğinin kurulduğunu belirtmektedir. Bu madde, eşlerin evlilik birliğinin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak,

¹⁰⁵ Öden, *Devletin Kadınları Ev-içi Şiddete Karşı Koruma Ödevi*, 87.

¹⁰⁶ Gülay Ercins, "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Sivil, Yasal ve Siyasal Alanda Gelişmeler", içinde *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, editör Şenol Dolunay ve Sıtkı Yıldız. (Ankara: MÇD Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, 2012), 470-482.

¹⁰⁷ Bozkurt, *4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi*, 49.

¹⁰⁸ Seda Kocabıyık, "Feminist Bakış Açısıyla TMK", içinde *Türk Hukukunda Kadın*, Edit. Necla Öztürk, Güven Yazar ve Şule Arslan, (Ankara: Adalet Yayınları, 2017), 41-57.

¹⁰⁹ Nazan Moroğlu, "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99 (2012): 370.

çocukların bakımına, eğitime ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlü olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca, eşlerin birlikte yaşamak, birbirlerine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorunda olduklarını vurgulayarak eşitlik ilkesini tam olarak ortaya koymaktadır. Kadın ve erkek arasında sorumlulukların eşit dağıtılması ya da aynı oranda katkı beklenmesi aile hukuku açısından büyük önem arz etmektedir. İlgili hüküm ile birlikte aile çatısı altında bireylerinin cinsiyet farkı gözetilmeksizin eşit olarak sorumlu tutulmuşlardır. Devamında karşılıklı sadakat konusunda ayırım yapılmaksızın sorumlu tutulmaları kadın ve erkek eşitliği açısından savunulmuştur.¹¹⁰

4721 Sayılı Kanun'da bulunup mülga Medeni Kanun'da yer almayan bir hüküm de, 196. maddedir. Bu madde kapsamında, “Eşlerden birinin istemi üzerine, hâkim ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler. Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır. Bu katkılar geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir” denmiştir. İlgili kanun maddesi ile kadının da aile geçimi konusunda sorumluluk alması, eşitlik anlamında değerlendirilmesi mümkündür.¹¹¹

TMK' nın m. 186., aile içinde kadının özveri ve emeğinin eşitliğini göz önünde bulundurmaktadır. Bu maddeye göre, eşler, oturacakları konutu birlikte seçerler ve birliği eşler ile birlikte yönetirler. Ayrıca, eşler, birliğin giderlerine, kendi güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla katılırlar. Bu hüküm çerçevesinde, kadın ve erkeğin aile birliği içindeki sorumluluklarının eşit olduğu vurgulanmaktadır.¹¹²

TMK açısından eşleri ele alan TMK 162. madde kapsamında mutlak boşanma sebebi olan “hayata kastetme, aşırı kötü muamele veya onurunu zedeleyici fiiller” çerçevesinde ele alınabileceği söylenebilir. Hayata kast edilmesi, eşlerden birinin belirli bir eylemle diğerini öldürme niyetini beyan etmesiyle ortaya çıkması; istismar, eşlerden birinin diğer eşin fiziksel bütünlüğüne veya sağlığına yönelik saldırılarını, utanç verici davranışlarını, eşlerden birinin diğerine hakaret ettiğini veya aşağıladığını ifade etmektedir.¹¹³

¹¹⁰ Gökalp, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet”, 77-78.

¹¹¹ Ayan, *Evlilik Birliğinin Korunması*, 16.

¹¹² Bozkurt, *4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi*, 50.

¹¹³ Mustafa Dural, Tufan Ögüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku (Aile Hukuku)*, (İstanbul: Filiz Kitabevi 2014).

Şiddete maruz kalan eşler, artık maddi açıdan bağımsız olamayacakları ve kendilerini geçindiremeyecekleri korkusuyla çoğu zaman boşanma taraftarı olamamaktadırlar. Bu gibi durumlarda TMK 197. Maddesi, eğer birlikte yaşama durumu kişisel bütünlüğü, maddi güvenliği veya aile huzurunu ciddi şekilde tehlikeye atıyorsa, eşlerden birinin ayrı yaşama hakkı bulunmaktadır şeklinde, kanun kapsamında eşlere yasal zeminde haklar tanınmıştır.¹¹⁴

Bu sayede şiddetten etkilenen eş, (boşanma veya ayrılık davasına gerek kalmadan, 197(2) maddesi çerçevesinde) ihtiyati tedbir için mahkemeye başvurarak ikamet ve geçimini sağlamak için gerekli adımları atabilmektedir. Boşanma davası açıldığında, hâkim TMK m.169'da yer alan tedbirleri uygulayabilecektir. Bu tedbirler barınma, geçim, mülk yönetimi ve çocuk bakımıyla ilgilidir ve yalnızca dava süresince geçerli olmaktadır.¹¹⁵

29 Kasım 1990'da AYM, kadınların kocalarının izniyle ev dışında çalışmasını öngören 159. maddeyi iptal ederek aile birliği içerisinde kadın ve erkek arasında eşitliğin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.¹¹⁶

1.5.3. İş Kanunu

Kadına yönelen şiddet eylemlerinin sıklıkla yaşandığı alanlardan biri de iş hayatıdır. Kadınlar iş yaşamlarında başta psikolojik, sözlü ve ekonomik şiddet olmak üzere farklı şiddet türlerine maruz kalmaktadır.¹¹⁷

10 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe giren yeni İş Kanunu, işveren-işçi ilişkilerinde temel insan hakları açısından cinsiyet dâhil olmak üzere hiçbir temelde ayrımcılığın yapılamayacağını düzenlemektedir. İş sözleşmesinin kurulmasında, ifasında veya feshedilmesinde doğrudan veya dolaylı olarak cinsiyet veya hamilelik esasına göre farklı bir işlemler yapılmayacak, sadece cinsiyeti sebebiyle aynı değerde iş için daha az ücret verilmeyecektir. Bunlarla birlikte medeni durumun, ailevi sorumlulukların, hamilelik

¹¹⁴ Dural, Ögüz ve Gümüş, *Türk Özel Hukuku (Aile Hukuku)*, 179.

¹¹⁵ Eray Karınca, *Kız Doğursun Analar: Kadının Eş Şiddetinden Korunması*, (İstanbul: Bilgi Yayınları, 2011), 78.

¹¹⁶ Ercins, "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Sivil, Yasal ve Siyasal Alanda Gelişmeler", 475.

¹¹⁷ Gökalp, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet", 107.

veya doğumun iş akdinin feshedilmesi açısından haklı sebep olamayacağı gibi hükümleri barındırmaktadır.¹¹⁸

İş Kanunu kapsamında ayrımcılık yasağı açık şekilde kanunlaştırılmıştır. İş Kanunu 5. Maddede, iş ilişkilerinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi görüş, felsefi inanç, din ve mezhep gibi sebeplere dayalı ayrımcılık yapılamaz, denilmiştir. Bu ifadenin kaynağı, üst norm şeklinde de ifade edilen Anayasa'nın 10. maddesinde bulunmaktadır.¹¹⁹

İş Kanununda madde 18d ve 18e bentlerinde kadınlar, feshin geçerli sebebe dayandırılması konusunda ayrıcalıklı olarak korunmuştur. Bu madde gereğince iş imkânı sağlayan tarafa haklı sebeplerle sözleşmeyi feshetme şansı tanınmamıştır.¹²⁰ Fakat İş Kanunu Madde 24 ve 25'te, işyerinde meydana gelen cinsel tacizin iş sözleşmesinin feshi için meşru bir gerekçe olduğunu belirtilmektedir.¹²¹

İşyerinde şiddet: Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet şeklinde karşımıza çıkmasına rağmen mevcut kanunda yalnızca cinsel tacizden bahsedilmektedir. Fakat İş Kanunu'nun m. 24/II maddesinde yer alan fesih sebeplerinin sınırsız olması farklı bir ifade ile tek tek sayılıp sınırlandırılmamış olması, psikolojik taciz ya da şiddet türlerinin “*iyi niyet ve ahlak kurallarına uymayan haller ve benzeri*” ibaresi içerisinde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle sadece cinsel taciz değil diğer şiddet türlerinden kaynaklı olarak ta işçinin de iş sözleşmesini geçerli sebeple feshedilmesini talep etme hakkı bulunmaktadır.¹²²

Araştırmalar, işyerinde cinsel tacizin öncelikle kadınlara yönelik olduğunu göstermektedir. İş Kanunda bahsedilen düzenlemeler ile sözlü ya da cinsel taciz şeklinde oluşan şiddete karşı önlem alınması yoluna gidilmiştir.¹²³

¹¹⁸ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, *Türkiye’de Kadın*, Sayı: 11, 7.

¹¹⁹ Sarper Süzek, *İş Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2016), 1-924.

¹²⁰ Gökalp, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet”, 108.

¹²¹ 4857 Sayılı İş Kanunu, Tarih: 10/06/2003, Sayı: 25134, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (E.T.: 11.03.2024).

¹²² Didem Yardımcıoğlu, “Türk İş Hukukunda İşyerinde Şiddet ve Uygulanacak Hukuki Yaptırımlar”, *International Journal of Social and Humanities Sciences*, 2/2 (2018): 144-160.

¹²³ Kadriye Bakırcı, “İşyerinde Cinsel Taciz ve Türk İş Hukukuna İlişkin Çözüm Önerileri” *Kamu-İş Dergisi*, 5/3. (2004): 445.

1.5.4. Türk Ceza Kanunu

Türk ceza hukukundaki değişiklikler, "cinsel suçları" aile içi ve ahlaki sorunlardan çıkararak kişisel özgürlüğü etkileyen suçlara dönüştürmüştür.¹²⁴ Önceki Türk Ceza Hukuku kanunlarında “cinsel suçlar” genel ahlak ve toplumun korunması açısından değerlendirilirken, 5237 Sayılı TCK ile cinsellik barındıran suçlar direkt kişilerin özgürlük hakkını gasp eden suçlar açısından anlam bulmuştur. Önceleri genel ve toplum düzeni gözetilerek uygulanan kanun hükümleri 5237 sayılı kanun ile daha kişisel anlamda suç sayılmıştır. Topluma karşı değil kişilere karşı işlenen suçlardan olduğu kabul edilmiştir.¹²⁵

5237 sayılı TCK, kadınları öncelikle birey olarak kabul eden ve kadına karşı işlenen suçları "kişiye karşı suçlar" başlığı altında sınıflandıran kadın haklarına ilişkin önemli değişiklikler içermektedir.¹²⁶

Yeni Türk Ceza Kanunu (YTCK) ile tecavüz suçunda evlenme müessesesi cezanın erteleme ve düşme sebebi olmasına ilişkin hükmü, resmi olarak evli ya da bekâr kadın ayrımı, kadınların kişisel durumlarını ifade eden bakire olan kadınlar ile olmayan kadınların ayrımını, eşler arasında mevcut kötü muameleden kaynaklı suçları şikâyetle ilgili suç sayan hükümleri ve evlilik birliği dışında doğan çocuğa ayrımcılık gözetilen hükümleri yer almamıştır. Yeni kanunla evlilik içi tecavüz TCK m. 102/2 sayesinde ilk defa suç sayılmıştır. Kanun, cinsel özgürlüğe karşı işlenen suçları "cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar" başlığı altında toplamıştır. Bu kapsamda dört ana suç öngörülmüştür: cinsel zorlama, çocuğa cinsel istismar, reşit olmayan çocukla cinsel ilişki ve cinsel taciz. Yeni kanunda, tecavüze teşebbüs, tecavüz, istismar ve taciz terimleri kullanılmamaktadır. 765 sayılı TCK'nun da, zina sırasında yakalanma, resmi nikâh olmadan münasebette bulunurken yakalanma sonucu oluşan cinayetlerde indirim yapılmasını öngören 462. maddesi 2003 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.¹²⁷

¹²⁴ Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 303.

¹²⁵ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Tarih: 26 Eylül 2004, Sayı: 25611, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (E.T.: 02.02.2024).

¹²⁶ Ayten Buket Yüksel, “Kadına Yönelik Şiddete ve Töre Cinayetleri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, 2016), 86.

¹²⁷ Nur Centel, “Yeni Türk Ceza Yasası ve Kadın”, (2005): <http://nurcentel.com/makaleler/yeni-tckvekadın.pdf> (E.T.: 02.02.2024).

5237 sayılı Kanun, ülkemizde yaygın olan töre cinayetlerini cezalandırmakta ve töre saikiyle işlenen suçlarda ceza indirimlerine yer vermemektedir (TCK m. 29, m. 82). Çalışılan alanda, eğitim alınan alanda ya da aile içerisinde meydana gelen cinsel saldırı ve tacizler cezaya sebep sayılmaktadır. Mağdur, bu fiili saldırılar ile eğitimini bıraktı ise, yaşam alanını terk etmek zorunda kaldı ise ailesinden ayrı kaldı ise cezalandırma yapılırken hükümde teşdiden ceza verilmesi yer almaktadır (TCK m. 105). Cinsel saldırı sonucunda hamilelik meydana geldi ise yine mağdur kişinin kendi beyanı ile (hamileliğinin 20 haftayı geçmemiş olması koşulu da olmak kaydıyla) gerekli sağlıklı hastane ortamı sağlanarak kürtaj ameliyatının yapılmasına izin verilmektedir (TCK m. 99). Aynı ikametgâh alanında bir arada yaşayan kişilere yönelik kötü muamele ve şiddet, yasalarca cezalandırılmaktadır (TCK m. 232). Ayrıca, aile ilişkilerinden kaynaklanan sorumlulukların ihmal edilmesi de suç teşkil etmektedir. Ülkemizde, bazen tercih edilen bekâret kontrolü (her türlü genital muayene), hâkim veya savcının resmi talebi olmadan yapılamaz ve bu tür uygulamalar yasaklanmıştır (TCK m. 287). TCK'nın 94. maddesinde işkence, "*Bir kişiye karşı insan onuruna uygun olmayan davranışlarla bedensel veya ruhsal acı çekmesine, algı veya irade yeteneğinin etkilenmesine veya aşağılanmasına yol açacak işlemleri gerçekleştirmek*" şeklinde tanımlanmıştır. 95. maddede işkencenin çeşitleri açıklanmaktadır. 96. madde ise işkenceye maruz kalan kişilerin korunmasına yöneliktir; bu maddeye göre, işkence mağdurlarının, savunmasız durumdaki kişilerin veya gebe kadınların korunması için işkenceciler hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir.¹²⁸

5237 sayılı TCK, "*töre düşüncesiyle*" işlenen adam öldürme suçunu, kasten adam öldürme suçunun nitelikli halleri kapsamında değerlendirmektedir. Bu hüküm, cezanın belirlenmesinde hedef kastın varlığı nedeniyle artırım yapılmasını öngörmektedir. Dolayısıyla, yeni Ceza Kanunu, "*kasten adam öldürme suçunun töre saikiyle işlenmiş olması halinde failin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılması*" hususunu düzenlemiştir.¹²⁹

¹²⁸ 5237 sayılı TCK, m. 96.

¹²⁹ Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2007), 34.

1.5.5. 2006/17 Başbakanlık Genelgesi

Başbakanlık Genelgesi, 4 Temmuz 2006 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 28 Haziran 2005 tarihli kararla kurulan 853 Sayılı Soruşturma Komisyonu, kadın ve çocuklara yönelik şiddetin nedenlerini ve alınabilecek önlemleri belirleyen kapsamlı bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor doğrultusunda başlatılan çalışmalar, çocuğa yönelik şiddet açısından Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ile kadına yönelen şiddet ve namus cinayetleri açısından Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir. Genelgede, kadına yönelen şiddet, namus için işlenen kasten öldürme suçları ve medya gibi sosyal iletişim araçlarının kadının şiddetten korunması için alınması gereken önlemler, hizmet kurumları, sağlık ve hukuk adı altında yapılacak işlem ve uygulamalara ilişkin önlemler yer almaktadır.¹³⁰

2006/17 sayılı genelge, kadına yönelen şiddete karşı devletin yükümlülüklerini ilk kez açıkça belirten ve hükümet politikasıyla resmen duyuran, bu yönüyle önemli bir belgedir. Bu genelge, ülkenin kadına yönelen şiddetle mücadelede proaktif bir yaklaşım sergilediğini ortaya koyması açısından büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, kadına yönelen şiddetin ciddiyetinin farkında olan devletin, koruyucu ve önleyici tedbirlerin hızla alınması gerektiğini kabul ettiğini göstermektedir. Devlet, bu tedbirlerin uygulanması sürecinde kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve vatandaşlarla işbirliği yapma gerekliliğini kabul etmiştir. Tüm bu koordinasyonun sağlanması noktasında, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tam yetkili bir kurum olarak belirlenmiştir. Kadına yönelen şiddetin önlenmesi için kadınların ekonomik açıdan güçlendirilmesi, eğitim ve kültür düzeyinin artırılması gerekliliği vurgulanmaktadır.¹³¹

1.5.6. Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Sözleşmeler

1.5.6.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İnsan hakları; kişinin maddi ve manevi gelişimini ve insanlık onurunu korumaya yönelik olarak sahip olduğu ve zorunlu devamlılığı amaçlanan haklardandır. İnsan hakları olgusu,

¹³⁰ Elif Oktay Yüksel, “Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet”, *Journal of Academic Studies*, (2015): 16-64.

¹³¹ Gülriz Uygur, “17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi Işığında Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Devletin Ödevi: Değişen Devlet Anlayışı mı?”, içinde *Nermin Abadan Unat'a Armağan*, ed. Serpil Sancar, (İstanbul: Koç Üniversitesi Yayını, 2011), 230-245.

zaman ve mekândan bağımsız olarak tüm insanların bazı devredilemez haklara sahip olduğu önermesine dayanmaktadır. Günümüz, insan hakları açısından bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. Çağımızda, demokrasi anlayışının temelini oluşturan evrensel değerler arasında insan hakları, hukukun üstünlüğü ve katılımcılık gibi önemli kavramlar bulunmaktadır. Bu evrensel değerler, bütün uygar ülkeler tarafından benimsenmiştir. İnsan haklarına saygı, bu değerlerin temel taşlarından biridir. Dolayısıyla, günümüzde insan hakları ihlallerine karşı tepkiler daha da güçlenmiş, insan haklarının kapsamı daha da genişlemiştir. Bu durum, insan haklarının içeriğinin daha da çeşitlenmesine ve güçlenmesine yol açmıştır.

Ülkeler insan haklarına ne kadar saygı duyup saygı gösteriyorsa, uluslararası arenada da o kadar uygar dünyaya uyum sağlayabilmektedirler. Bu bağlamda kadın hakları konusu, insan hakları konularıyla ilgili, gelişimi takip edilen ve uygar dünyanın dikkatini çeken en önemli konulardan birisidir.¹³²

İnsan hakları, dar anlamda temel hakları ifade eder ve bunlar temel niteliktedir. Daha geniş bir perspektifte ise, insan hakları, insan olmanın doğal bir sonucu olarak tüm bireylerin sahip olduğu hak ve özgürlükleri kapsamaktadır.¹³³ Bu haklar, doğuştan itibaren herkesin sahip olduğu ve ölene kadar devam eden haklardır. İnsan hakları düşüncesi, doğal hukuk anlayışına dayanmaktadır ve insan doğasını temel almaktadır. Bu düşünce, geniş çapta kabul gören bir inançtır. İnsanlar, cinsiyet, ırk, etnik köken, dil veya din ayrımı yapılmaksızın doğuştan itibaren eşit olarak kabul edilmektedirler. Bu doğal haklar, devredilemez ve dokunulmaz olan temel insan haklarıdır.¹³⁴

Kadınların insan hakları sorunlarına ilişkin iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Birincisi, evrenselci yaklaşım, insan haklarının evrenselliğini öne sürmektedir. Bu yaklaşım, herkesin insan hakları belgelerinde yer alan tüm haklardan eşit şekilde yararlanmasını gerektiğini savunmaktadır. Evrensel anlayışa göre, tüm kadınlar Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmelerinde yer alan haklardan yararlanmalıdır.

¹³² Şafak Kaypak ve Mehmet Kahraman, “Türkiye’de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması/Women’s Human Rights and Constitutional Reflections in Turkey”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/33, (2016), 298-315.

¹³³ Zeynep Engin, *İnsan Haklarının Evrimi ve Sınıflandırılması*, SODEV, http://www.sodev.org.tr/Okullar/SDO/ders_notlari/insan_Haklarinin_Evrimi.htm (E.T.: 11.03.2024).

¹³⁴ Tekin Akıllıoğlu, *Temel Haklar ve Özgürlükler*, (Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1992) 1.

İkinci temel yaklaşım ise kültürcü yaklaşımdır. Bu yaklaşımın temelinde, insan haklarına ilişkin tüm toplumlar için ortak değerlerin bulunamayacağı fikri yatmaktadır. Kültürcü yaklaşım, kadınlara yönelik ayrımcılığın kültürel farklılıklara dayandırılarak meşrulaştırılmaya çalışıldığını vurgulamaktadır. Her kültürün kendi değerler çerçevesinde ele alınması, o kültürün kadını belli sınırlar içinde tutma eğilimini engellemektedir. Bu, bazı farklılıkların varlığına rağmen genel olarak ataerkil yapının sorgulanamayacağı anlamına gelir ve dolayısıyla çifte standartları beraberinde getirmektedir.¹³⁵

BM, insan haklarına ve evrensel kurallara uygun olarak devletlerin kadına yönelen şiddete ilişkin yükümlülüklerini belirlemeye yönelik asgari koşulların tanımlanmasında özel bir role sahiptir. Türkiye'nin de üyesi olduğu BM, 1945 yılında kurulmuştur. BM Anlaşması, ayrımcılığın önlenmesini ve eşitliğin sağlanmasını temel almaktadır. Ayrıca, tüm insanların insan haklarına saygı gösterilmesi için çaba göstermektedir.¹³⁶

10 Aralık 1948'de Türkiye'nin de katılım sağlaması ile BM Genel Kurulu tarafından kabul edilerek ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin önsözünde nihai amacın insanların terör eylemlerinden dehşetten arınmış ve yoksulluğun olmadığı insanların özgürlüklerini rahatça kullanabilecekleri bir dünya yaratmak olduğu belirtilmektedir. Beynamede alınacak önlemler ile eğitim, çalışma, aile gibi konularda gelişme gösterilerek insanların yoksullaşmasının önüne geçilmesi ve de sosyal olarak elde edilecek yardımlarla daha da iyileştirilecek bir düzen oluşturulması istenmektedir. Yukarıdaki ifadede, aile, eğitim, çalışma ve sosyal güvenlik gibi alanlarda insanların yoksulluğa düşmemesi ve ihtiyaçları doğrultusunda uygun sosyal yardımları alabilmelerini sağlamaya yönelik düzenlemelerin öngörüldüğü belirtilmektedir. Bildirgede, bu yönetmeliği düzenlerken prensip olarak cinsiyete dayalı ayrımcılığı

¹³⁵ Fatmagül Bertay, “Kadınların İnsan Hakları: İnsan Hakları Hukukunda Yeni Bir Açılım”, içinde *İnsan Hakları*, ed: Korkut Tankuter, (İstanbul: Cogito Yapı Kredi Yayınları, 2000), 17-24.

¹³⁶ BM Kuruluş Antlaşması, m. 1/3; “*Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmeye ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak.*” BM Kuruluş Antlaşması m. 55/c; “*İrk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine bütün dünyada etkin bir biçimde saygı gösterilmesini, kolaylaştıracaktır.*”; Ayça Kurtoğlu, Gökçe Bayrakçeken ve Gülsen Ülker, *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması İzleme Modeli* (Ankara: Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Yayınları, 2014), 49.

öngörülmemiş ve kadınların korunmasına yönelik özel hükümler yer almaktadır.¹³⁷ Bu beyanname Türkiye tarafından 27 Mayıs 1949 tarihli ve 7217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak kabul edilmiştir.¹³⁸ Bildirge genel bir deklarasyondur yani uluslararası bir anlaşma değildir. Bu nedenle beyanın bağlayıcılığı ve zorlayıcı gücü bulunmamaktadır.¹³⁹

Beyanname'nin ilk üç maddesi, kadınlar açısından incelenebilecek niteliktedir. Birinci madde, "*Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar*" şeklindedir. İkinci madde, "*Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir inanç, milli veya toplumsal köken, servet, doğum veya diğer herhangi bir fark gözetilmeksizin bu bildirmede belirtilen tüm haklardan ve özgürlüklerden eşit şekilde yararlanabilir*" şeklinde ifade edilmiştir. Üçüncü madde ise, "*Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği her bireyin hakkıdır*" şeklindedir.¹⁴⁰ Diğer taraftan mağdurlar, belli bir aşamaya gelmiş şiddeti önleyemediğinde devlete başvurabilmektedirler. Beyanname'nin 8. maddesi, "*Her bireyin kendisine anayasa veya yasalarla tanınan temel haklara aykırı muamelelere karşı etkili bir şekilde ulusal mahkemelere başvurma hakkı vardır ve gerekirse devletten yardım isteme hakkına sahiptir*" şeklindedir. Beyannamede özellikle yasal hak ve özgürlüklerin hiçbir ayrıştırma barındırmadan bütün insanlık tarafından kullanılabilceği ifade edilmiştir.¹⁴¹

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 16. maddesinde, her erkek ve kadının evlenme ve aile kurma hakkına sahip olduğu, evlilik ve evliliğin sona ermesi konusunda her iki tarafın da eşit haklara sahip olduğu vurgulanmaktadır. Aynı şekilde, bu maddenin devamında ailenin toplumun temeli olduğu ve toplum ve devlet tarafından korunması gerektiği belirtilmektedir. Bildirgenin 25. maddesinde ise herkesin asgari yaşam koşullarına sahip olması gerektiği ve anne ile çocukların bu konuda özel muamele görmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Bildirge boyunca "herkes" ifadesinin yaygın kullanımı, İnsan Hakları

¹³⁷ Fehim Üçışık, "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve 1982 Anayasası'na Göre Kadınların Çalışması", *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2/1, (2016): 111.

¹³⁸ Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun, T. 27.05.1949, Sayı: 7217, <https://www.resmi-gazete.gov.tr> (E.T.: 07.03.2024).

¹³⁹ İlyas Doğan, *Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve BM Şartı*, (Ankara: Astana Yayınları, 2015), 169-178.

¹⁴⁰ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, m. 1-3. <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannamesi>, (E.T.: 13.01.2024).

¹⁴¹ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, m. 8.

Evrensel Bildirgesi'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki kararlılığını göstermektedir.¹⁴²

1.5.6.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Kısmi Kararları

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme olarak da bilinen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), 4 Kasım 1950 tarihinde imzaya açılmış ve 1953 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme sayesinde temel hak ve özgürlükleri güvence altına alarak yükümlülüklerini yerine getirmeyen ülkeleri yargılayabilecek uluslararası bir mahkeme oluşturulmuştur.¹⁴³

Taraf Devletler, tüm vatandaşlarına Sözleşme'den doğan hakları sağlamakla yükümlüdür. Sözleşme, din ve vicdan özgürlüğü, ayrımcılık yasağı, ifade özgürlüğü, adil yargılanma ve mülkiyet özgürlüğü gibi temel hakları güvence altına almakta ve toplumsal cinsiyet eşitliğini ön planda tutan hükümler içermektedir.¹⁴⁴

Sözleşmenin 1. maddesi taraf devletlere insan haklarına saygı gösterme yükümlülüğü getirmektedir. 8. maddesi aynı zamanda özel hayatın ve aile hayatının korunmasını, 14. maddesi ise cinsiyet, ırk, renk, dil, din, ayrımı olmaksızın tüm haklardan yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Bu anlamda ayrımcılık yasağı getirilmiştir. Sözleşme'nin temelinde kadın ve erkek eşitliğini ya da cinsiyet ayrımcılığını ayrıca ele alınmamıştır. Ancak, 8. ve 14. maddelerinde kadını ve aileyi korumaya yönelik olarak özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, genel bir değerlendirme ile herkesin eşit haklara sahip olduğunun vurgulanması ve ayrımcılık yasağı, kadın ve erkeğin eşit olduğunu işaret etmektedir. Dolaylı olarak kadınlara ilişkin uygulamaların olduğunu söylemek mümkündür.¹⁴⁵

Kadına yönelen şiddet davalarından 14 davada ayrımcılık yasağının ihlalinin varlığının olduğu iddia edilmiştir. Bu ayrımcılık yasağına ilişkin 14 dava, genel olarak kollukta iken zorla genital muayene yapılmasını, cinsel saldırıyı ve ev içerisinde yaşanan şiddet

¹⁴² Doğan, *Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve BM Şartı*, 46.

¹⁴³ Osman Doğru ve Atilla Nalbant, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*, (Ankara: Legal Yayıncılık, 2012), 2.

¹⁴⁴ Avrupa Komisyonu, "İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (AİHS)", 2010.

¹⁴⁵ Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf, (E.T.: 13.01.2024).

çeşitlerini içerisinde bulunduran davalardır. Görülen 14 davada meydana gelen şiddetin çeşidine göre ayrıştırıldığında, cinsel saldırı ve gözaltında zorla jinekolojik muayene iddiası içeren davaların AİHM'nin 14. madde açısından incelenmesine ihtiyaç duymadığı bilinmektedir. Ekonomik şiddet içeren davaların sayısal bir değerlendirme ortaya konabildiği için, AİHM'nin ayrımcılığa ilişkin iddiaları incelediği gözlemlenmektedir. Ancak, sosyal güvenlikle ilgili politika belirleme konusunda devletlere tanınan geniş takdir yetkisi sebebiyle ayrımcılık yasağına ilişkin iddiaların reddedilebildiği belirlenmiştir. AİHM, aile içi fiziksel şiddet durumunda kadına yönelen şiddeti ilk kez 2009 "Opuz" kararıyla eşitlikle bağlantılı bir konu olarak ele almıştır.¹⁴⁶

Nahide Opuz kararı, AİHM'nin ilk kez bir devlete kadına yönelen şiddeti ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemediği için tazminat ödemesine hükmetmesi nedeniyle kadına yönelen şiddet davalarında bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Mahkemenin kararına göre, Sözleşme'ye taraf Devletlerin aile içi şiddete karşı etkili ceza davası açma pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Aile içi şiddetin tekrarının önlenmesine yönelik tedbirlerin yasal tedbir ve uygulamalarla da desteklenmesi gerekmektedir.

Mahkemenin Opuz davasındaki kararı, kadına yönelen şiddetin toplumsal cinsiyet ve güç eşitsizliklerine dayalı sistemik bir sorun olarak kabul edilmesini arttırmıştır. Bu sistemik sorunun temelinde ataerkil yapıların özellikle yargı sistemi ve emniyette mevcut yaygınlığının fazla olmasında yatmaktadır.¹⁴⁷ 2009 Opuz kararı AİHM'nin kadına yönelen ve artarak devam eden şiddete karşı verilen mücadelede önemli bir karardır.¹⁴⁸

1.5.6.3. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme (CEDAW)

Şiddet, aile içinde, aile dışında ve aile dışında sayılan kişiler arasında mücadele edilmesi gereken bir olgudur. Toplumsal düzeni tehdit eden bu olgu, özellikle korunmaya muhtaç kişiler açısından son yıllarda tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır. Bu durum, koruyucu ve önleyici tedbirleri içeren uluslararası ve ulusal düzenlemelerin yapılmasını zorunlu

¹⁴⁶ Nisan Kuyucu, "Kadınların AİHM Önünde Adalet Erişim Sorunu: Mahkeme Kararlarında Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Kadına Yönelik Şiddet", *Fe Dergi* 7/1, (2015): 60-77.

¹⁴⁷ Esra Yağmur Sönmez, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi", *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 20/17 (2019), 7.

¹⁴⁸ Kuyucu, "Kadınların AİHM Önünde Adalet Erişim Sorunu", 66.

kılmaktadır. Bu düzenlemelerden biri, Türkiye'nin 1985 yılında taraf olduğu BM, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'dir (CEDAW). Sözleşmenin amacı, medeni durumuna bakılmaksızın kadınların her alanda insan haklarını ve temel özgürlüklerini tanımak ve bu hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engelleyen ayrımcılık, yoksunluk ve kısıtlamaları ortadan kaldırmaktır.¹⁴⁹

1.5.6.4. Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddete karşı uluslararası hukuki yaptırımları belirleyen bir anlaşmadır. Bu sözleşme, 9 ve 11 Mayıs 2011 tarihlerinde İstanbul'da imzalanmıştır. Sözleşme, en az sekizi Konsey Üye Devleti de dâhil olmak üzere on Devlet tarafından onaylanmasından itibaren üç aylık sürenin dolmasını takip eden ayın 1. gününde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, bu Sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ilk ülkedir. Sözleşmenin önemi, kadınlara ve ailelere yönelik şiddetin korunması ve önlenmesine yönelik idari tedbirler ile şiddet uygulandığında yükümlülüklerin ihlaline ilişkin yaptırımlar da yatmaktadır.¹⁵⁰

Sözleşmenin 3. maddesinde "*Toplumsal Cinsiyet*" tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, toplumsal cinsiyet, toplum tarafından kadın ve erkekler için uygun ve toplumsal olarak inşa edilen rol, davranış, fiil ve nitelikleri ifade etmektedir. Ayrıca, kadına yönelen toplumsal cinsiyete dayalı olan şiddet türü, kadınlara sadece kadın olmalarından kaynaklı uygulanan ve kadınları en ağır şekilde etkileyen şiddet biçimi olarak tanımlanmıştır. Ancak, 8 Mart 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun'da bu tanım bulunmamaktadır.¹⁵¹

Dolayısıyla ilk kez İstanbul Sözleşmesi'nde tanımlanan toplumsal cinsiyet kavramının eşdeğerini kanunlarımızda bulmak zorlaşmıştır. Bu madde aynı zamanda İstanbul

¹⁴⁹ Yağcıoğlu, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar", 945.

¹⁵⁰ Ebru Ceylan, "Türk Hukukunda Aile Mahkemelerinin Yasal Çerçevesi ve Uygulama Sorunları", *Legal Hukuk Dergisi*, 8/96, (2010), 16.

¹⁵¹ Moroğlu, "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi", 367.

Sözleşmesi'nin aile birliğini bozan hükümler içerdiği iddiasına da dayanak teşkil etmektedir. Sözleşmeye göre, kadına yönelen şiddetin en temel nedenlerinden biri, toplumun erkek ve kadına atfettiği rollerdir. Bu roller, genellikle Sözleşme'ye genel olarak yön veren ideolojiyi şekillendirir ve yok edici bir tavır aldığı varsayılmaktadır. Kadını koruma kisvesi altında toplumu asexualliğe sürükleyen bu tutum, “balın içine zehir katmak” şeklinde nitelendirilmiştir.¹⁵² İstanbul Sözleşmesi'nin 80. maddesi uyarınca taraflardan her biri iş bu Sözleşmeyi feshedebilme yetkisine sahiptir. 20 Mart 2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 3718 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile sözleşmenin feshine karar verilmiştir.

¹⁵² Adnan Küçük, *İstanbul Sözleşmesi: “Balın İçine Zehir Katılarak Servis Edilmesi”*, Turktime, <http://m.turktime.com/yazar/istanbul-sozlesmesi-balın-ıçine-zehirkatılarak-servis-edilmesi/15042> (E.T.: 16.01.2024).

İKİNCİ BÖLÜM

MEVZUAT AÇISINDAN 6284 SAYILI KANUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DEVLETİN İLGİLİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. 6284 Sayılı Kanunun Amacı, Kapsamı, Temel İlkeleri, Uygulanma Usulü ve Tanımlar

2.1.1. 6284 Sayılı Kanunun Amacı ve Kapsamı

Kadına yönelen şiddet, dünya genelinde ve ülkemizde, kentlerde ve kırsal alanlarda, eğitim seviyesinden, sosyo-ekonomik durumdan, yaş grubundan veya meslek statüsünden bağımsız olarak pek çok kadının maruz kaldığı yaygın bir sorundur. Bu tür şiddet, evrensel insan haklarının ihlali olarak kabul edilmektedir. Kadına yönelen şiddet, kamusal ya da özel hayatta kadınlara yönelik fiziksel, zihinsel, sosyal, cinsel ve ekonomik zarara yol açan, onlara acı veren, onurlarını zedeleyen, özgüvenlerini zedeleyen, kadınlara karşı ayrımcılığı sürdüren bir eylem olmaktadır.¹⁵³

Kadına yönelen şiddet işyerlerinde, sokakta, okullarda, cezaevlerinde veya savaş sırasında dahi yaşanmaktadır. Ancak kadınların, sevgi ve saygı bekledikleri kişilerden, belki de en çok korundukları aile ortamından şiddet mağduru olma olasılıkları daha yüksek olmaktadır.¹⁵⁴

Günümüzde, kadına yönelen şiddetle mücadelede, paydaşlar arasında iş birliği ve ulusal sorumluluk oldukça kritik bir öneme sahiptir. Kadına yönelen şiddet, yaygın bir insan

¹⁵³ Tanım için bkz. 1993 tarihli *BM Kadına Yönelik Şiddete Karşı Bildirge*, md. 1.

¹⁵⁴ Nazan Moroğlu, “Kadına Yönelik Şiddet; Aile Mahkemeleri Yasal Çerçevesi ve Uygulama Sorunları”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 2 (2007): 91.

hakları ihlali ve toplumsal bir sorun olmaya devam etmektedir, ancak hala aile içi bir mesele olarak görülme eğilimindedir. Ailelere sosyal hizmet desteği sağlanarak sorunlar kurumsal düzeyde çözülmeye çalışılsa da, geleneksel ataerkillik yapıları yeniden üretilmekte ve pekiştirilmektedir. Ancak kadına yönelen şiddet, kadına fiziksel, cinsel ve psikolojik zarar veren, toplumda ve özel yaşamında baskı uygulayan, keyfi kısıtlamalar getiren cinsiyete özgü her türlü davranışı içermektedir. Bu nedenle, çözüm üretirken kadının durumu temel alınmalıdır.¹⁵⁵

TBMM tarafından kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele çerçevesinde iki önemli düzenleme yapılmıştır. İlki, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ni içeren düzenlemedir. İkincisi ise 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'dur. 4320 Sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanun'daki eksikliklerin giderilmesi amacıyla Cumhurbaşkanı tarafından 20 Mart 2012'de onaylanan 6284 Sayılı Kanun düzenlenmiştir.¹⁵⁶

Kanunun amacı, birinci maddede ve genel gerekçede belirtilmiştir. Buna göre, kanunun esas amacı, şiddete maruz kalan veya maruz kalma riski taşıyan bireyleri korumak, temel bir insan hakkı olan yaşam hakkını garanti altına almak ve kadın cinayetlerini sona erdirmek için kurumlar arası bir sistem oluşturmaktır. Aynı zamanda şiddet uygulayabilecek ya da uygulayabilen bireyleri rehabilite etmeyi de amaçlamaktadır.¹⁵⁷

Kısaca bu kanun, kadınları, çocukları, aile bireylerini, ısrarlı takip mağdurlarını korumayı ve ısrarlı takip mağdurlarına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik alınacak tedbirlerin usul ve esaslarını düzenlemeyi amaç edinmiştir (m.1/1). Bu kanun, kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını şiddete karşı korumayı hedeflemektedir. Korunan kişi terimi, şiddet mağdurları ve varsa refakatçi çocuklar, aile üyeleri ve korunan tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını kapsamaktadır (Yönetmelik madde 3j). Bu tanımlama, şiddetin farklı formlarına maruz kalan bireylerin korunmasını

¹⁵⁵ Moroğlu, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, 357-380.

¹⁵⁶ Ülker Şener, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?” *TEPAV*, 1/5 (2012): 1-5.

¹⁵⁷ Öztürk, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, 5.

ve haklarının güvence altına alınmasını amaçlamaktadır.¹⁵⁸ Kanunda, amaç sadece kadının mevcut şiddetten korunmasını sağlamak değil, özellikle şiddetin önlenmesini sağlamaktır.¹⁵⁹

2.1.2. 4320 Sayılı Kanun Sonrasında ve 6284 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişiklikler

Aile içi şiddet ve kadına yönelen şiddetle mücadele kapsamında, uluslararası düzenlemelere uygun olarak çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda, 14 Ocak 1998 tarihinde 4320 sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun" kabul edilmiştir. Söz konusu kanun, aile içinde yaşanan ve aile bireyleri arasında gerçekleşen şiddete karşı özel tedbirler içermektedir. Bu tedbirler, TMK 'nın genel tedbirlerinden farklı olarak, aile içinde insan onuruna uygun olmayan davranış ve şiddetin önlenmesini amaçlamaktadır.

Kanun ilk çıkarıldığında, şiddet eylemi sadece suçlu eş tarafından gerçekleştirilmekteydi. Koruma kapsamı, diğer eş ve aynı çatı altında yaşayan diğer aile üyeleri ile çocuklarla sınırlıydı. Ancak, uygulamadaki karmaşıklıklar ve kapsamın genişletilmesine yönelik eleştiriler dikkate alınarak, 26 Nisan 2007 tarihinde kabul edilen 5636 sayılı Kanun ile 4320 sayılı Kanunda önemli değişiklikler yapılmıştır.

Kanunun yeni hali ile istismarcı eşlerin yanı sıra, mahkeme kararıyla ayrılmasına karar verilen eşler, yasal olarak ayrılma hakkı bulunanlar ve hâlihazırda ayrı olan kişiler de dâhil olmak üzere diğer aile üyelerini de koruma kapsamına alınmıştır. Ayrıca şiddetin gerçekleştiği yer de yani ortak ikametgâh dışındaki işyerleri de bu düzenleme ile kanun kapsamına alınmıştır.

Uygulamada meydana gelen eksikliklerin giderilmesi ve değişikliklerin düzenlenmesi gerekliliği dikkate alınarak, 1 Mart 2008 tarihinde "Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik" yürürlüğe konmuştur. Bu yönetmelik, Ailenin

¹⁵⁸ Ebru Ceylan, "Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 109, (2013): 21.

¹⁵⁹ Cansu Kızılırmak Kaya, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da Öngörülen Mülki Amir Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbirler", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78/3 (2020): 1139-1168.

Korunmasına Dair Kanun'un uygulanmasını ve ilgili süreçleri düzenlemeyi amaçlamaktadır.¹⁶⁰

Avrupa Birliği uyum mevzuatı ve uluslararası anlaşmalar uyarınca ve de kadın örgütlerinin çabaları ile Temel Kanun'da toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı hükümlerin değiştirilmesine veya yürürlükten kaldırılmasına olanak sağlanmıştır. Bu bağlamda, 1982 Anayasası'nda mevcut bazı kanunlar yeniden düzenlenmiş olup, Yeni TCK, TMK, TBK ve İş Kanunu kabul edilmiştir. Devlet Memurları Kanunu ve Belediye Kanunu gibi kanunlarda da kadın ile alakalı konularda değişiklikler yapılmıştır.¹⁶¹

4320 sayılı Kanun, korunan kişilerin kapsamını dar ifade edilmiş, şiddet kavramını açıklamamış ve de ekonomik şiddete değinilmemiştir. Öte yandan 6284 Sayılı Kanun ise, şiddet riski taşıyan kişilerin, evlilik dışı ilişkilerde şiddet mağduru olanların, istenmeyen ve ısrarlı takip mağdurlarının korunmasını da kapsamaktadır.¹⁶²

4320 Sayılı Kanun öncesinde, şiddete maruz kalan kadınlar, şiddet uygulayan kişilere karşı TCK ' ya göre suç duyurusunda bulunma hakkına sahipti. Ancak, bu durumun ötesinde, failin yeniden şiddet uygulamasını engelleyecek bir mekanizma bulunmamaktaydı. Ayrıca, eşi dışındaki aile üyelerinin aynı çatı altında birlikte yaşaması zorunlu olduğu durumlarda, örneğin ailesinden ayrı yaşayan bir kadının, ailesinin babasından şiddet görmesi durumunda bu kanunla korunamıyordu. Evlilik dışı ilişkilerde şiddete maruz kalan kadınların yasanın korumalarından yararlanıp faydalanmayacağı da tartışılmaktaydı.¹⁶³

6284 sayılı kanunun amaç bölümünde yalnızca kadınlardan bahsedilmektedir. Dolayısıyla evli olsun veya olmasın tüm kadınların koruma başvurusunda bulunabileceği şeklinde kanunun düzenlenmesi yerinde olmuştur. Özellikle Türkiye gibi çok sayıda çiftin dini anlaşmalara dayalı olarak birlikte yaşadığı ülkelerde, resmi olarak evli olup olmadığına bakılmaksızın bireylerin şiddetten korunması gerekmektedir. Bu bağlamda

¹⁶⁰ Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, 952.

¹⁶¹ Öztürk, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, 5.

¹⁶² Ebru Ceylan, “Türk Hukukunda Aile Mahkemelerinin Yasal Çerçevesi ve Uygulama Sorunları”, *Legal Hukuk Dergisi*, 8/96, (2010): 42.

¹⁶³ Seher Kırbaş Canikoğlu, “Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)” *Ankara Barosu Dergisi*, (2015), 363.

sadece dini bir sözleşme çerçevesinde birlikte yaşayanlar değil, birlikte yaşayan çiftler de değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Bir diğer önemli değişiklik ise kanunun günlük yaşamda sıklıkla meydana gelen ısrarlı takip mağdurlarını da kapsama alması olmuştur.¹⁶⁴

Eski kanun döneminde kadınların şiddete maruz kaldıklarını kanıtlamaları istenmekteyken, bu durumu kanıtlayamadıkları takdirde korunma kapsamında değerlendirilmemekteydi. Talepleri de eksik kanıttan dolayı reddedilmekteydi. Bu nedenle amaç kısmında sadece şiddete maruz kalanların değil, şiddete maruz kalma riski taşıyanların da bu kanun kapsamında korunması gerektiğinin belirtilmesi son derece önemli ve de etkisi bakımından gerekli olmuştur.¹⁶⁵

6284 sayılı Kanun, 4230 Sayılı Ailenin Korunması Hakkında Kanun'dan farklı olarak, aile içi şiddet ve kadına yönelen şiddet ile daha etkin mücadele sağlamak amacıyla adli makamların yanı sıra kolluk kuvvetlerine de belirli yetkiler ve görevler vermiştir.¹⁶⁶ 6284 sayılı Kanunda şiddet mağdurlarına yönelik koruma tedbirleri ile bu kişilere karşı şiddet uygulayan veya uygulayabilecek olanlara yönelik önleyici tedbirlere ilişkin ayrı hükümler bulunmaktadır.¹⁶⁷

2.1.3. 6284 Sayılı Kanunun Temel İlkeleri

Devletlerin temel amaçlarından biri, kadın-erkek eşitliğini sağlamak ve kadın-erkek eşitliğinin önündeki engelleri ortadan kaldırmak için düzenlemeler yapma yükümlülüğüdür. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası anlaşmalar ile düzenlemelerin hukukun temel ilkelerine dayandığı, mağdurlara yönelik destek ve hizmetlerin insan haklarına dayalı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate aldığı vurgulanmalıdır.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Canikoğlu, “İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun”, 369.

¹⁶⁵ Canikoğlu, “İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun”, 371.

¹⁶⁶ Damla Özden Çelt, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kolluğun Görev ve Yetkileri”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23/1-2, (2019): 109-138.

¹⁶⁷ Hatice Kübra Erçoşkun Şenol, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” *1. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 13 (2019): 435.

¹⁶⁸ Canikoğlu, “İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun”, 371.

6284 sayılı Kanunun uygulanmasında ve gerekli hizmetlerin sağlanmasında uyulacak esaslar Kanunun 1. maddesinin 2. fıkrasında dört bölümde düzenlenmiştir,¹⁶⁹

- “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.*”
- “*Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.*”
- “*Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.*”
- “*Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.*”

6284 sayılı Kanun maddesi 1/2-b’de “*Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı... bir usul izlenir*” denilmektedir. Bu hüküm, Anayasa’nın güvence altına aldığı temel haklara (2., 5. ve 12. maddeler) odaklanarak ifade edilmiştir.¹⁷⁰

Anayasa m. 2’de Türkiye Cumhuriyeti’nin hukuk devleti ile yönetilen bir sosyal devlet olduğu belirtilmektedir. Buradan yola çıkılarak sosyal devlet, vatandaşlarının sosyal koşullarını ve refahını dikkate alan, onların asgari yaşam standardında yaşamaları için gerekli tedbirleri alan devlettir.¹⁷¹

6284 sayılı Kanun maddesi 1/2-b’de, “*Şiddet mağdurlarına destek ve bakım sağlanırken... Sosyal devlet ilkelerine uygun prosedürler...*” ifadesiyle sosyal devlet ilkelerine atıfta bulunmaktadır. Aynı yasal düzenlemeler ayrımcılığa karşı ve de

¹⁶⁹ Hayrunnisa Özdemir, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Değerlendirilmesi”, *Nişantaşı University Journal Of Social Sciences*, 1/1, (2013): 429.

¹⁷⁰ Doğan, *Evrinsel İnsan Hakları Bildirgesi ve BM Şartı*, 178.

¹⁷¹ Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2018), 1-432.

insanlık onurunun korunması açısından önem arz etmektedir.¹⁷² Anayasanın 90. maddesinin 5 fıkrasına göre, usulünde yürürlüğe giren uluslararası anlaşmalar hukuken kanun sayılmaktadır.

Bir kanun ve usulüne uygun olarak yürürlüğe girmiş bir uluslararası sözleşme arasında aynı konuda farklı hükümler bulunması durumunda, uluslararası sözleşme hükümleri esas alınmaktadır. Bu prensip, 6284 sayılı Kanunun 1. maddesinin 2. fıkrasında da belirtilmiştir. Kanunun uygulanması sırasında, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır" denilerek, özellikle İstanbul Sözleşmesi'ne atıfta bulunulmuştur. Bu hüküm, 6284 sayılı Kanunun kaynağını oluşturan İstanbul Sözleşmesi'ne işaret etmektedir ve önemlidir. İstanbul Sözleşmesi, anayasal hükümlere tabi olmasına rağmen, bu düzenleme Anayasanın 90/5 maddesi uyarınca dikkate alınması gereken ancak temel hak ve özgürlükler dışındaki 6284 sayılı Kanun hükümleri açısından önem taşımaktadır.

İstanbul Sözleşmesi'nin yanında AİHS, CEDAW, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin de dönemle irdelenmesi gerekmektedir. Mevcut kanun ile sözleşmelerin karşı karşıya gelmesi halinde Anayasanın 90/5 maddesi gereğince sözleşmelere ait hükümler geçerli olacaktır. Ayrıca 1/2-a maddesindeki kanun uygulanırken sadece uluslararası anlaşmalara değil, ilgili diğer kanunlara da atıf yapılmıştır. Bu nedenle, TMK, TCK, Çocuk Koruma Kanunu gibi hakların temelini oluşturan kanunlarla birlikte ailenin korunması ve kadına yönelen şiddetin önlenmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Türkiye'de kabul edilen 6284 sayılı Kanun'un uluslararası düzenlemelere uyum ilkelerini içermesi, iç hukuk açısından yargılama mekanizmalarının etkili şekilde koruma gerçekleştiremediği olaylarda şiddete uğrayan ve şiddet tehlikesi bulunan mağdurların korunmasını amaçlamaktadır.¹⁷³

6284 Sayılı Kanun, temel olarak 4320 Sayılı Kanun'da yer alan koruyucu tedbirlerden olan erişimin yasaklanması, mesafenin korunması, iletişim araçlarına müdahale

¹⁷² 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, T. 20/03/2012, S. 28239, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf> (E.T.: 13.01.2024).

¹⁷³ Doğan, *Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve BM Şartı*, 398.

edilmemesi gibi önlemleri içermektedir. Bununla birlikte, yeni kanunda, şiddet mağdurlarının kapsamı genişletilmiş, şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler daha detaylı bir şekilde düzenlenmiş, koruma kararlarının alınması süreci yeniden düzenlenmiş, kurumlar arası koordinasyon güçlendirilmiş ve geçici mali destek sağlanması gibi konular da daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.¹⁷⁴

2.1.4. 6284 Sayılı Kanunun Uygulanması Şartları

2.1.4.1. Şiddete Uğrama ve Uğrama Tehlikesinin Bulunması

6284 sayılı kanun kapsamında korunmaya hak kazanan bireyler, şiddete maruz kalma riski altında olmaları veya şiddetin mağduru olmaları gerekmektedir. 4320 sayılı Kanun'un tek şartı ise mağdurun şiddete maruz kalmış olmasıdır. Yani 4230 sayılı kanunda, şiddet olayının yaşanması halinde tedbir alınmaktaydı. Şiddetle karşılaşma riski mevcut kişiler açısından bir koruma bulunmamaktaydı. Oysa 6284 sayılı Kanun, şiddete maruz kalma ihtimali olan kişileri hiç şiddete maruz kalmamış olsalar bile korumayı amaçlamaktadır.¹⁷⁵

Şiddete maruz kalan bireylerin en temel insan hakları olan yaşam hakkı ve beden bütünlüğünün korunması, şiddet oluşmadan önce sağlanmalıdır. Ancak, şiddete maruz kalanların tekrar şiddetle karşılaşma riskinin engellenmesi yeterli bir önlem olmayabilir. Araştırmalar, şiddet mağdurlarının tekrar şiddete maruz kalma olasılığının, şiddet görmemiş bireylere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, asıl amaç, sorunu kökünden çözmek ve şiddete başvurmadan önlem almaktır. Kanunda geçen "*şiddete uğrama tehlikesi bulunan*" ifadesi, "*yüksek ihtimal, şüphe veren, bariz, anlaşılır*" gibi tanımlarla ele alınarak, tedbirlerin uygulanmasında daha etkin bir şekilde hareket edilmesine olanak sağlamaktadır.¹⁷⁶

6284 sayılı Kanun, risk değerlendirme analizi ve risk yönetimi konularını ele almamakta ve Şiddeti Önleme Kanunu hükümlerinin uygulanmasında kolluk kuvvetlerinin keyfi özgürlüğünü sınırlayan "*şiddet tehdidi*" kavramını açıklamamaktadır. Bu tanımsal

¹⁷⁴ Mor Çatı, *6284 Kanun Uygulamaları İzleme Raporu*. Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu Matra Fonu. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/430> (E.T.: 11.01.2024).

¹⁷⁵ Ayşe Nuhoğlu, "Kadına Yönelik Şiddet", *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 97-98 (2012): 62-77.

¹⁷⁶ Uğur, "Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanun'un Getirdikleri", 348.

eksikliklerin giderilmesi ve ülkemizde kolluğun koruma açısından etkinliğinin artırılması için, mevcut durumda bulunan "*gecikmesinde sakınca bulunan hallerde*" ve "*Cumhuriyet savcısına veya derhal amirlerine müracaat imkânı olmayan hallerde*" gibi hükümlere, "*güçlü emarelerin ve delillerin bulunması halinde; şüphelileri yakalama, gözaltına veya muhafaza altına alma yetkisi*" gibi ek hükümler eklenebilir.¹⁷⁷

Kanunda "*Şiddete maruz kalan veya şiddete maruz kalma riski bulunan*" ibaresi düzenlenerek, şiddet riskine maruz kalındığında veya acil durumlarda dahi korunmanın mümkün olması sağlanmıştır. Kanun bu konuda, çok yerde bir reaksiyon almıştır. Çünkü eski kanuna göre “şiddet içeren bir fiilin varlığı” ön koşul olarak aranmaktadır. Şiddet olayı gerçekleşikten sonra önlem alınması yerine tehlike anında da korunma sağlanmaktadır.¹⁷⁸ Başka bir ifade ile 6284 sayılı Kanun'un düzenlemeleri, şiddete maruz kalma durumunda şiddetin durdurulması, şiddete maruz kalma riski durumunda ise şiddetin önlenmesi olanağını öngörmektedir.¹⁷⁹ Bu hali ile muhtemel zarar ortaya çıkmadan önce 6284 Sayılı Kanunun 1. maddesi gereğince korunma gerçekleşecektir.¹⁸⁰

6284 Sayılı Kanunun uygulanması için herhangi bir haklı sebep veya geçerli delil aranmamaktadır. Kanunun etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, kolluk kuvvetleri tarafından seri bir şekilde işlem yapılabilmesi gerekmektedir. Ancak, şiddet eylemlerinin önlenememesi, can güvenliğinin tehlikeye atılması, insan hak ve özgürlüklerinin tehlikeye girmesi, korunan kişilerin zarar görmesi veya izlerin zarar görmesi gibi sonuçlar ortaya çıkabilecek durumlarda, yerel makamların veya hâkimlerin resen veya ilgili kişinin talebi üzerine karar verebilmeleri için yeterli sürelerin bulunmaması durumunda, kolluk kuvvetleri belirli tedbirlerin uygulanmasına karar verebilmektedir.¹⁸¹

¹⁷⁷ Uğur, “Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanun'un Getirdikleri”, 348-349.

¹⁷⁸ Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 28.

¹⁷⁹ Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 28.

¹⁸⁰ Akbulut “6284 Sayılı Kanunda Şiddet ve İstanbul Sözleşmesinin TCK Açısından Değerlendirilmesi”, 146.

¹⁸¹ Uyg. Yön. m. 3/c'ye göre; “*Gecikmesinde sakınca bulunan hal: Kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmadığı takdirde, şiddet eyleminin önlenememesi, kişinin can güvenliği, hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi, korunan kişinin zarar görmesi, şiddet eyleminin, eser, emare ve delillerinin kaybolması, şiddet uygulayanın kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi gibi ihtimallerin ortaya çıkması ve re'sen veya ilgilinin talebi üzerine mülki amirden ya da hâkimden karar almak için yeterince vakit bulunamaması halini, ifade eder.*”

2.1.4.2. Mağdurun Kanun Kapsamında Korunan Kişilerden Biri Olması

6284 Sayılı Kanunun uygulanabilmesi için mağdurların kanunda sayılan ve korunan kişiler olması gerekmektedir. Kanunda belirtilen korunan kişiler açıkça çocuklar, kadınlar, tek taraflı ısrarlı takip mağdurları ve aile bireyleri olarak belirtilmektedir. Kanunun amacı, kapsamına giren bu kişilerin şiddet mağduru olmaları veya şiddet mağduru olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaları halinde gerekli ve etkili tedbirlerin uygulanarak korunmasını ve bunun yapılmasını sağlamaktır. Her ne kadar bu kişiler kanunda belirlenmiş olsa da sorun, kapsamlarının belirsiz olmasıdır. Ancak korunan her kişiyi ayrı ayrı saymak yerine, geniş yoruma imkân verecek bir tanımın yapılması uygun olmaktadır.¹⁸²

Şiddete maruz kalan veya şiddete maruz kalma riski taşıyan bireyleri korumak ve şiddetin önlenmesine yönelik adımlar atmak için, kişinin çocuklar, kadınlar, tek taraflı ısrarlı takip mağdurları ve aile bireyleri olması gerekmektedir. Potansiyel mağdurların, Şiddetin Tarafları bölümünde detaylı olarak ele alındığından, bu bölümde tekrar incelenmemiştir.¹⁸³

2.1.4.3. Mağdurun Şikâyetinin veya Üçüncü Kişilerin İhbarının Bulunması

Ailenin Korunmasına İlişkin Yönetmelikte bulunan m. 3(g) bendi uyarınca; ihbar kapsamında ise üçüncü şahıslar aracılığıyla sözlü ya da yazılı olarak merkez ve birimlere iletilmesi; şikâyet kapsamında ise şiddete maruz kalan veya şiddet görme riskine sahip kişinin bizzat merkez ile birimlere başvuruda bulunması şeklinde ayrılmaktadır. Kısaca; başka bir kişiden gelen talebe ihbar, doğrudan söz konusu kişiden gelen talebe ise şikâyet denilmektedir.¹⁸⁴

6284 sayılı Kanun'un 7. maddesi, şiddete maruz kalma veya şiddet gösterme tehlikesinin varlığı durumunda, suç oluşturan fiillerin, şiddete uğrayan kişi dışında bir kişi tarafından resmi makamlara veya merkezlere bildirilebileceğini düzenlemektedir.¹⁸⁵ Ayrıca, şiddet veya şiddete maruz kalma riski konusunda bilgi sahibi olan kamu kurum ve kuruluşları

¹⁸² Gökalp, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet”, 34.

¹⁸³ Bkz. 1.2.3. “Şiddetin Tarafları” başlığı altındaki açıklamalar.

¹⁸⁴ Haluk Çolak, *CMK Şerhi*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007), 783.

¹⁸⁵ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (İstanbul: Beta Basım Yayın, 2013), 79.

ile kamu otoritesi olan meslek kuruluşlarının, konuyu derhal şikâyet edilecek birimlere bildirme yükümlülüğü bulunmaktadır (Uygulama Yönergesi m. 4/1). İhbarın nasıl yapılacağına dair kesin bir sınırlama bulunmamaktadır; ihbarın sözlü, yazılı veya başka bir şekilde yapılması kanunen engel teşkil etmemektedir (Uygulama Yönergesi m. 4/1). Ancak, sözlü beyana dayanan ihbar ve şikâyetin derhal tutanak şeklinde hazırlanması önemlidir (Uygulama Yönergesi m. 4/5).¹⁸⁶

İhbar ve şikâyet birimi olan mercilerin görevlerini gecikme olmadan yerine getirmek ile yükümlü bulunmaktadır (Uyg. Yön. m.4/3). İl Müdürlükleri ya da ŞÖNİM’e bildirilen şikâyet ve ihbarlar hemen kolluğa, mülki amire, Cumhuriyet başsavcılığına veya hâkime iletilir. (Uyg. Yön. m.4/4).

Şikayet veya ihbarı alan kolluk kuvvetleri, mülki amirler, Cumhuriyet savcıları veya aile mahkemesi hâkimleri, şiddetten zarar gören veya şiddetin karşı tarafı olan uygulayana herhangi bir uzlaşma veya arabuluculuk teklifinde bulunmaksızın, koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanması açısından gerekli işleri yerine getirmekle yükümlüdürler (Uygulama Yönergesi m. 35/3).¹⁸⁷

2.1.4.4. Hâkim, Mülki Amir ya da Kolluk Amiri Tarafından Karar Verilmesi

Bu kanunun etkin bir şekilde uygulanabilmesi için yerel yöneticinin, hâkimin veya polis memurunun, şiddet mağdurlarına veya faillere karşı kanunda belirtilen tedbirlerin alınmasına karar vermesi gerekmektedir (6284 Sayılı Kanun m. 2/1-ğ). Valiler, illerin yöneticileridir ve kaymakamlar ise ilçelerin idari yetkilileridir. Valilik, bulunduğu ilde devletin, mevcut yönetimin ve bakanların idari ve siyasi temsilcisidir.¹⁸⁸ Ayrıca ilde

¹⁸⁶ Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 105.

¹⁸⁷ Kanun metninde böyle bir hüküm olmadığı doktrinde eleştirilmiştir. Bkz. Günay, “6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, 673. Ancak polisler tarafından yapılan başvurularının uzlaştırma ile sonuçlanması polisin kadına yönelik şiddet konusunda koruyucu ataerkilliği devam ettirdiğini göstermektedir. Bkz.: Ayşe Alican Şen, “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği”, *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, 11/22, (2018): 148. Ocak 2016 yılından itibaren TBMM’nde Boşanma Komisyonu kurulmuş, komisyon Mayıs 2016 yılında bir rapor yayınlamıştır. Raporda, ev içi şiddetle mücadelede arabuluculuk, uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözümlerinin zorunlu uygulanması önermiştir. Aile mahremiyetinin korunması amacıyla aile hukukuna ilişkin tüm davalarda duruşmaların gizli yapılmasını istenmiştir. Rapor hakkında bkz.: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss399.pdf>.

¹⁸⁸ Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, (Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2012), 174.

mevcut tüm kolluk kuvvetlerinin de amiri olmaktadır.¹⁸⁹ Esasında suçun önlenmesi, kamu düzeninin ve güvenliğinin korunması valinin asli görevlerinden biridir.¹⁹⁰ Bu sebeple, kolluk kuvvetleri, valinin kanuna uygun emir ve talimatlarına derhal itaat etmekle yükümlüdür.¹⁹¹ Bu bağlamda, ilçelerde bu yetkiler tamamen kaymakamlar tarafından kullanılmaktadır. Dolayısıyla, şiddet mağduru veya üçüncü bir kişi, şiddet mağduru veya fail hakkında önleyici tedbirlerin alınmasını talep etmek amacıyla il valiliğine veya kaymakamlığa ihbar veya şikâyetle bulunabilmektedir.¹⁹²

Yerel yönetim amirleri ayrıca koruyucu tedbirlere de kendi başlarına karar verebilmektedirler (6284 Sayılı Kanun m. 3). Şiddet olayından haberdar olan mülki amir, 6284 sayılı Kanunda m. 3’de belirtilen tedbirlerden bir veya birkaçını ya da uygun göreceği benzer tedbirlerden bir veya birkaçını belirleme yetkisine sahiptir. Kanun kapsamında alınacak tedbirlere karar verme yetkisi mülki amirlere aittir.¹⁹³ Fakat kolluk kuvvetleri açısından bu durum sınırlıdır. Tek koşul gecikmesinde sakınca bulunan hallerde uygulanmasıdır. Bu yetkileri de mülki amirler kadar geniş olmayıp, sınırlıdır.¹⁹⁴

6284 Sayılı Kanun'a göre, emniyet amirinin fiilen uygulanan tedbirler için yetkili makamın onayını alması gerekmektedir. Kanunda, *"Görev alanı olarak mülki amirin uygulaması gereken tedbirlerden ise kolluk amiri uyguladığı kararı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk iş günü içinde mülki amirin onayına sunulmaktadır. Mülki amir ise bu tedbiri 48 saat içinde onaylamak zorundadır, aksi halde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar"* ifadelerine yer verilmektedir (m. 3/2). Ayrıca, *"Kolluk amirleri tarafından hâkimlerin uygulaması gereken tedbir kararlarının uygulanması halinde ise kolluk amirinin kararı verildiği tarihi takip eden ilk iş günü içinde hâkimin onayına sunması ve kararın, hâkim tarafından yirmi dört saat içerisinde onaylanması"*

¹⁸⁹ Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 73.

¹⁹⁰ Gözler ve Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, 174.

¹⁹¹ Gözler ve Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, 177.

¹⁹² Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 73.

¹⁹³ Ceylan, “Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”, 18.

¹⁹⁴ 6284 Sayılı Kanun Uyg. Yön. m. 3/1-c’de yer alan düzenlemeye göre; *“Gecikmesinde Sakınca Bulunan Hal, ‘‘kolluk tarafından yapılacak tahkikat ve risk değerlendirilmesi sonucunda, derhal işlem yapılmadığı takdirde, şiddet eyleminin önlenememesi, kişinin can güvenliği, hak ve hürriyetlerinin korunmasının tehlikeye girmesi, korunan kişinin zarar görmesi, şiddet eyleminin iz, eser, emare ve delillerin kaybolması, şiddet uygulayanın kaçması veya kimliğinin tespit edilememesi gibi ihtimallerin ortaya çıkması ve re’sen veya ilgilinin talebi üzerine mülki amirden ya da hakimden karar almak için yeterince vakit bulunamaması hali’’* ifade eder. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sağıroğlu, *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 81.

gerekmektedir. Aksi halde benzer şekilde karar kendiliğinden kalkar" hükmüne yer verilmektedir (m. 5/2).

2.1.5. Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararlarının Verilme Usulü

2.1.5.1. Genel Olarak

6284 Sayılı Kanun, koruyucu ve önleyici tedbirler bakımından çift bir yapı öngörmektedir. Bu yapı içerisinde, ilk olarak şiddete maruz kalan veya şiddet tehlikesi altında olan kişilere yönelik koruyucu tedbirler; ikinci olarak ise şiddet uygulayan veya uygulama potansiyeli bulunan kişilere karşı alınan önleyici tedbirler bulunmaktadır. Koruyucu tedbirler, acil durumlarda mülki amir ve kolluk birimleri tarafından da alınabilen kararlardır. Ayrıca, aile mahkemeleri, hem koruyucu hem de önleyici tedbir kararlarını alma yetkisine sahiptir.¹⁹⁵

6284 Sayılı Kanunun dikkat çeken bir düzenlemesi, mülki idare amirine ilgili kişinin, kolluğun başvurusu, üçüncü kişilerin ihbarı veya re'sen delil ve belgeye ihtiyaç duyulmaksızın koruyucu tedbir kararı verebilme yetkisini kapsamaktadır. Bu kanun, tedbir kararları açısından hâkimlere oldukça fazla takdir yetkisi vermiştir. Bu yetki ile yetkili mercilerin tedbirlerin verilmesi konusunda sadece kanunda ifade edilen maddelerle sınırlı kalamayacağı ortaya çıkmıştır.

6284 Sayılı Kanunun bir diğer olumlu gelişmesi, tedbirlerin hâkimler ve savcılar yanında kolluk kuvvetleri tarafından da verilebilmesidir. Özellikle büyükşehirlerdeki mahkemelerin iş yükünü hafifletmek ve kararların hızlı bir şekilde alınmasını sağlamak amacıyla bu uygulama önemli bir adım olmuştur. Ayrıca, kanunda belirtilen "hayati risk bulunması durumunda istek üzerine veya re'sen geçici koruma altına alınması" hükmünde, hayati risk durumunun objektif olarak tespit edilip ölçülmesinin zorluğu göz önüne alındığında, hâkimin takdir yetkisinin sadece taleple sınırlı olmaması ve bu konuda geniş bir yorum yapabilmesi önemlidir.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Alican Şen, "6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği", 141-161.

¹⁹⁶ Hilal Akdeniz, *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Düzenlemelerin Yeterliliği ve Etkililiği*, (İstanbul: Akdeniz Yayınları, 2012), 126-127.

2.5.1.2. 6284 Sayılı Kanunun Uygulama Açısından Değerlendirilmesi

6284 Sayılı Kanun, şiddet görmüş ya da şiddete uğrama tehdidi olan kadın, çocuk ve aileleri bu şiddetten korumayı, aynı zamanda ısrarlı takip mağdurlarını korumayı ve bu kişilere yönelen şiddeti önlemeyi amaçlayan bir düzenleme olarak öne çıkmaktadır. Bu kanun, toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadelede önemli bir araç olup, koruyucu tedbirlerin uygulanması ve mağdurlara destek sağlanması gibi alanlarda önemli bir rol üstlenmektedir. Bu doğrultuda, kanunun 1. bölümünün 1. maddesi, söz konusu kişilere yönelik koruyucu tedbirlerin belirlenmesini ve uygulanmasını içeren esasları kapsar. Bu yasal düzenleme, ülkemizde kadına yönelen şiddetin önlenmesi ve mağdur olan kişilerin korunması adına önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

6284 sayılı Kanun'un içeriğinde, korunması gereken kişiler ve şiddet uygulayan kişiler için belirli tedbirler yer almaktadır. Bu tedbirlerin bir kısmı, önceki 4320 sayılı Kanun'da bulunmayan ve 6284 sayılı Kanun aracılığıyla ilk defa kanunumuzda yer alan hükümlerdir. 6284 sayılı Kanun, bu tedbirleri ilk defa düzenleyerek, koruyucu tedbirler ve önleyici tedbirler şeklinde ayrı ayrı olmak üzere iki esas başlık altında sıralamıştır. Koruyucu ve önleyici tedbirlerin tam tanımı, ilgili Yönetmeliğin 3. maddesinde yapılmıştır. Bu tanımlara göre, her iki tedbir kararı alınırken, olayın içeriği ve şiddetin boyutları detaylı bir şekilde değerlendirilmelidir.

6284 sayılı Kanun, tedbir kararlarını iki ana başlık altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmada, koruyucu tedbir kararları şiddete uğrayan veya şiddetle karşılaşma riski olan bireyler için belirlenen tedbirleri içermektedir. Öte yandan, önleyici tedbir kararları şiddet uygulama olasılığı yüksek olan veya şiddet eyleminde bulunan bireylere karşı alınan tedbirleri kapsamaktadır. Tehlike tedbirleri ise, 6284 sayılı Kanun'dan farklı olarak, mevcut riskin yakın veya uzak olmasına bağlı olarak önleme ve korunma tedbirleri olmak üzere iki ana başlık altında düzenlenmiştir.¹⁹⁷

¹⁹⁷ Nurullah Kunter, “‘Tehlike Tedbirleri’ Genel Teorisi ve Para Cezaları için İcrai ve İhtiyati Haciz”. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 34/1-4 (2011): 28-31. “*Tehlike tedbirlerinin türleri olan önleme ve koruma tedbirleri kavramları 6284 sayılı Kanun’da yer alan koruyucu ve önleyici tedbirler ile karıştırılmamalıdır. Zira önleme ve koruma tedbirleri, koruyucu ve önleyici tedbirlere nazaran daha genel kavramlardır. Keza koruma tedbirleri ifadesi de ceza muhakemesi hukukunda maddi gerçeğin ortaya çıkarılması ve hükmün yerine getirilmesini amaçlayan yakalama, arama, tutuklama, el koyma vb. tedbirlerle sınırlı değildir. Bu ayrıma göre ihtiyati haciz de bir koruma tedbidir. O halde burada bahsi geçen koruma tedbirinin daha üst bir kavram olduğunu söyleyebiliriz.*”

Aile mahkemeleri, koruyucu ve önleyici tedbirlerin uygulanması konusunda yetkilidir. Acil durumlarda, gecikmenin tehlikeli olabileceği durumlarda, yerel makamlar veya kolluk kuvvetleri tarafından koruyucu önlemlerin alınması talimatı verilebilir.¹⁹⁸

2.1.5.3. Koruma Yükümlülüğü Uygulama Açısından Değerlendirilmesi

Koruyucu tedbirlerin temel özelliği, mağdurun beyanının tek başına yeterli olmasıdır; herhangi bir delil veya belgeye gerek duyulmamaktadır. Bu nedenle, uzaklaştırma kararları, şiddeti uygulayan kişiyle görüşme yapılmadan veya delil toplanmadan verilebilmektedir. Bu durum, koruyucu tedbir hükümlerinin kötü niyetli kişiler tarafından suiistimal edilmesini engelleme sorumluluğunu mahkemelere yüklemektedir. Mahkemeler, şiddetin çeşidine bağlı olarak değerlendirme yapabilmektedir, çünkü fiziksel şiddet dışındaki türlerde delil bulmak genellikle zor olmakta ve delillendirme yapılamamaktadır. Genel olarak, şiddete dair delil bulunmadığında mahkemelerin uyarı tedbirleriyle yetinmesi gerekmekte, fakat delil olması durumunda kısıtlayıcı tedbirler almaları mecburiyeti kabul edilmektedir. Hukuk olarak kendini geliştirmiş ülkelerde onay alan “kadının beyanının esas alınması” ilkesinin, ülkemiz hukuk doktrininde ve Yüksek Mahkeme kararlarında da yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu hükmün kötüye kullanılmasını önlemek için mahkemelerin her bir olayı detaylı bir şekilde inceleyerek minimum olasılık standartlarını göz önünde bulundurması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, hâkimler fiziksel olmayan şiddet iddialarını değerlendirirken, tarafları dinlemeli ve olayın detaylarını açığa çıkararak tarafların beyanlarının doğruluğunu ve/veya tutarlılığını, tavır ve davranışlarını değerlendirmelidir. Hâkimler, istisnai durumlarda mevcut belge veya delil olmaksızın tedbir kararı verebilmektedirler; bu durumda delillendirme süreci hâkimin kendi görüşüne dayanacaktır. Ancak, şiddetin ortaya çıkması konusunda en ufak bir şüphe duyulması halinde, hâkimlerin derhal uygun olan tedbir kararını vermeli ve durumun hassasiyetini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Özge Bölükbaşı, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 1-200.

¹⁹⁹ Öztürk, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”, 9.

2.1.5.4. Başvuru Yolları

Kanunda yapılan düzenlemeye göre, "ihbar", üçüncü kişilerin ilgili makamlara ya da mercilere şiddet olayını yazılı, sözlü veya başka şekillerde bildirmesini ifade etmektedir. Bununla birlikte, "şikâyet", şiddet gören ya da şiddet riski olan kişilerin muhatap makamlara, ilgili kurumlara başvurarak bizzat kendisinin maruz kaldığı şiddet hakkında bilgi vermesi anlamına gelmektedir (6284 sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği, m. 3/g). Şiddet mağduru dışındaki bireylerin, ilgili otoritelere şiddet olaylarını bildirmesi bir ihbar olarak kabul edilirken, şiddet mağdurlarının doğrudan maruz kaldıkları şiddeti yetkili makamlara aktarması ise şikâyet olarak nitelendirilmektedir. Bu ayrım, şiddetin raporlanması ve müdahale süreçlerinin yönetilmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Şiddet gören ya da şiddet riski bulunan kişiler dışında olsa da her vatandaş ilgili makamlara şiddet olayını ihbar edebilir. (6284 s. Kanun, m. 7). 6284 Sayılı Kanun ile şiddet ve şiddet tehlikesini herkes resmi makamlara iletebilecektir. 4320 Sayılı Kanun'da ihbar ve şikâyet hakkı sınırlıdır. Daha önce kanunumuzda yer almayan bir yetkidir.²⁰⁰

Şiddet gören ya da şiddete uğrama riski olan durumlarda herkesin yetki sahibi olduğunun altı çizilse de 6284 Sayılı Kanun m. 7/1 ihbar edebilir ifadesinden ihbar yetkisi konusunda kişilere seçimlik bir hak tanıdığını söylemek mümkün olacaktır. Şiddet olayı ya da şiddet riskinin olduğu durumlarda, her bireyin ihbarda bulunma hakkı mevcut olmasına rağmen, eylemin suç unsuru içermediği durumlarda ihbar etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu bağlamda, ihbarda bulunma eylemi, bir zorunluluk değil, tercihe dayalı bir davranış olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda vurgulanması gereken nokta, şiddet veya şiddet tehdidinin suç unsuru olmasına karşın ilgili makamlara iletilmemesi bir bireyin, TCK 'nın 278. maddesi uyarınca "suçu bildirmeme" suçundan sorumlu tutulabileceğidir. Bu hüküm altında, suç unsurlarının varlığı durumunda, ihbar etme yükümlülüğünün ihmal edilmesi durumunda yasal sorumluluk doğabilmektedir. 6284 Sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde, kamu görevlilerinin, söz konusu kanun ile belirtilen görevleri usulüne uygun olarak yerine getirmeleri bir yükümlülük görülerek ifade edilmiştir. Bu bağlamda, görevlerinin gereğini

²⁰⁰ Öztürk, "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun", 22.

yerine getirmede hızlı davranmayan ihmal gösteren kamu görevlileri, eğer meydana gelen davranışları başkaca bir suç oluşturmuyorsa, TCK 'nın 257/2. maddesinde belirtilen ihmalî davranışla oluşan görevi kötüye kullanma suçundan sorumlu olabilecektir. Hüküm altında, kamu görevlilerinin görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesi ve 6284 Sayılı Kanun'un öngördüğü önlemleri alması gerekliliği vurgulanmıştır.²⁰¹

Kanun kapsamında, arabuluculuk veya uzlaştırma gibi görev veya yetkilerin belirtilmediği göz önüne alındığında, şikâyet veya ihbar üzerine kolluk amiri, mülki amir, Cumhuriyet başsavcılığı veya aile mahkemesi hâkimi, uzlaştırma veya arabuluculuk önerisinde bulunmaksızın tedbir kararlarını alarak uygulanması için ilgili makamlara iletmekle yükümlüdür. Bu kapsamda, belirtilen yetkili merciler, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak adına ilgili makamlara başvuruda bulunmalıdır.²⁰² Kanun açısından, yapılacak şikâyet ve ihbarın şekil şartı hususunda herhangi bir sınır bulunmamaktadır. Dolayısıyla, ihbarlar ve şikâyetler hem sözlü hem de yazılı olarak iletilmektedir. Ancak, söz olarak gerçekleştirilen ihbar veya şikâyetlerin ivedilikle tutanak altına alınması ifade edilmiştir. Bu prosedür, şikâyet veya ihbarın kayıt altına alınmasını sağlayarak, takibin ve gerektiğinde yasal süreçlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini temin etmektedir.²⁰³ Üçüncü kişiler şiddet veya şiddete maruz kalma tehlikesinin varlığı durumunda, Uygulama Yönetmeliği'nin 4/5. maddesi uyarınca, bu durumu Cumhuriyet Başsavcılığına, Hâkime, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il veya ilçe müdürlüklerine, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerine (ŞÖNİM) veya kolluk kuvvetlerine bildirebilmektedirler. Kamu kurum ve kuruluşları ile bu alandaki meslek kuruluşları, şiddet veya şiddete maruz kalma tehlikesinden haberdar olduklarında, olayı derhal yetkili mercilere ihbar etmekle yükümlüdürler. Bu şekilde, şiddet vakalarının hızlı bir şekilde müdahale edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması sağlanmaktadır.²⁰⁴

²⁰¹ Emine Feyza Tiryakioğlu, “Türk Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2015), 161.

²⁰² Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, 921.

²⁰³ Karakaya, *Uygulamada Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 19.

²⁰⁴ 6284 Sayılı Kanun'a ilişkin Uygulama Yönetmeliği m. 4/1, <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=17030&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeli&mevzuatTertip=5> (E.T.: 11.02.2024).

2.1.5.5. Tedbir Kararlarının Verilmesi ve Gizlilik

6284 sayılı Kanun'un 8/1 maddesinde, tedbir kararı verilmesi için şiddet gören veya tehlikesi olan kişinin talebi yanı sıra, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Bakanlık bünyesinde mevcut müdürlükler, ŞÖNİM, kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısının başvurusuyla en acil ve seri ve kolay şekilde ulaşılabilen yerdeki aile hâkimleri, mülki amirler ya da ihtiyaç hasıl olduğunda kolluk amiri tarafından tedbir kararı verilebileceği belirtilmektedir. Bu düzenleme, şiddet mağdurlarının korunması ve acil müdahale imkânının sağlanması amacıyla yapılmıştır.

Kanunda yer alan "ilgili" kişi ifadesi, şiddet mağduru, kanuni temsilci veya avukatını kastetmektedir. Şiddetin sonuçlarından kaynaklanabilecek acil durumlar göz önüne alınarak, Kanun'da "en çabuk ve en kolay ulaşılabilen yerde" ifadesi kullanılmıştır. Bu madde, acil durumlar için uygun bir çözüm olarak değerlendirilmektedir.²⁰⁵ Kanunun 3., 4. ve 5. maddelerinde koruyucu olan tedbir kararları ile önleyici olan tedbir kararları ifade edilmektedir. Koruyucu olarak ifade edilen tedbir kararları, kanunda sayılan birimler ile şiddet gören ya da şiddet riski olan kişilerin durumuna ve şiddetin niteliğine göre belirlenecek tedbirleri içermekte; önleyici tedbir kararları ise, şiddeti uygulayacak ya da uygulama riski olan kişi açısından yine mevcut hadisenin niteliği ve şiddetin özelliklerine göre belirlenecek tedbirleri ifade etmektedir. Bu tedbirler, şiddet mağdurlarının korunması ve şiddetin önlenmesi amacıyla alınan önlemleri içermektedir.²⁰⁶

Aile mahkemeleri, hem koruyucu hem de önleyici tedbirler konusunda karar verme yetkisine sahiptirler. Ancak, acil durumlarda gecikme sakıncası bulunması halinde, mülki amirler ve kolluk kuvvetleri tarafından koruyucu tedbir kararları da alınabilmektedir. Bu düzenleme, şiddet mağdurlarının acil durumlarda hızlı bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır.²⁰⁷

²⁰⁵ Gökalp, "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet", 52.

²⁰⁶ Karakaya, *Uygulamada Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 24.

²⁰⁷ Kandemir, *Kadına Karşı Şiddet ve Ailenin Korunması Sorununun Türk Hukuk Mevzuatı ve Uluslararası Sözleşmelerdeki Yeri*, 130.

6284 Sayılı Kanunun Uygulanması Hakkındaki Yönetmeliğin 32. maddesi uyarınca, lüzum olması halinde tedbir kararıyla beraber istek dâhilinde ya da kendiliğinden, mağdur kişi ve aile bireylerinin kimlik bilgileri ve korumanın amacına ulaşabilmesi için değer taşıyan resmi bilgileri, tutulan resmi kayıtlar ile gizlenmektedir. Bu hüküm, korunan kişilerin ve aile bireylerinin mahremiyetini korumayı ve koruma tedbirlerinin etkinliğini artırmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, ilgili bilgilerin gizliliği ve güvenliği sağlanarak, korunan kişilerin hakları korunmaktadır.²⁰⁸

Adli görülen işlemlerde mevcut gizlilik esasında, 27051 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bu yönetmelik çerçevesinde, korunan kişinin adresinin şiddet uygulayan veya yakınları tarafından tespit edilememesi için korunan kişiye yapılacak tebligatlarda Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) adres bilgileri kullanılmaktadır. Bu uygulama, korunan kişilerin güvenliğini sağlamak ve mahremiyetlerini korumak amacıyla yapılmaktadır.²⁰⁹

Tedbir kararlarının alınması ve uygulanması halinde mağdurun kanundan faydalanması için gizlilik esasına göre işlemlerin yürütülmesi büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, 6284 sayılı Kanun'un 8/6. maddesi gereğince, gerektiğinde, tedbir kararlarıyla birlikte istem üzerine veya kendi başlarına, mağdur ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya tedbirin uygulanması için önemli olan diğer kişisel veriler, konut adresleri gibi tüm bilgiler gizli tutulmaktadır. Bu düzenleme, korunan kişilerin mahremiyetinin korunmasını ve koruma tedbirlerinin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, yapılması gereken tebligatlar için ilişkin farklı bir adres tespit edilerek gizlilik sağlanmaktadır. Mevcut bilgileri kanun hükümleri dışında bir başka kişiye ileten, ortaya çıkaran ya da beyan eden birey açısından TCK' da belirtilen maddeler uygulanmaktadır. Bu çerçevede, ilgili kanun kapsamında korunan tedbirinden faydalanan kişiler, aile mahkemesine dilekçe ile başvurarak çocuklarının okul kayıtlarının ve hatta kendilerine ait Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarının da saklanması ve kişisel bilgilerinin

²⁰⁸ 6284 Sayılı Kanun'a ilişkin Uygulama Yönetmeliği, m. 32.

²⁰⁹ 6284 Sayılı Kanun'a ilişkin Uygulama Yönetmeliği.

verilmemesi için tedbir talep edebilirler. Bu tedbirler, korunan kişilerin mahremiyetinin korunması ve güvenliğinin sağlanması amacıyla alınmaktadır.²¹⁰

2.1.5.6. İtiraz

6284 sayılı Kanuna açısından gerekli görülüp alınan tedbir kararlarına karşı itiraz yolu açıktır.²¹¹ Hâkimin gerekli gördüğü önleyici ya da koruyucu tedbir kararları, geçici koruma tedbirleri niteliğindedir. Bu tedbir kararları, nihai kararlar değildir ve karara karşı itiraz yolu açıktır. 6284 Sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 33. ve 34. maddeleri, bu tedbir kararlarına itiraz hakkını düzenlemektedir. İtiraz başvurusu sonucunda verilen karar kesindir. Özellikle, tedbir kararlarına itiraz edildikten sonra verilen karar açısından istinaf ya da veya temyiz mahkemelerine başvuru yolu bulunmamaktadır.²¹²

6100 sayılı HMK 103/1-a maddesi gereği, ihtiyati tedbir ve haciz, delil tespiti gibi geçici nitelik taşıyan koruma istekleri ile bu taleplere karşılık yapılan başvuruların adli tatilde de görülebileceği hükme bağlanmıştır. Bu nedenle, tedbir kararı talepleri ve bu kararlara karşı yapılan itirazlar, aile mahkemesi tarafından adli tatilde de ele alınmaktadır.²¹³

Bu düzenleme, tedbir kararı alınmasında gecikmenin önlenmesini amaçlamaktadır. Bu sayede, acil durumlarla ilgili olarak tedbir kararlarının hızlı bir şekilde alınması ve kesintisiz bir şekilde işlemesi sağlanmaktadır. 6284 Sayılı Kanun m. 9’da itiraz konusu düzenlenmiştir. Hâkim veya mülki amir tarafından verilecek tedbir kararlarına karşı iki haftalık itiraz süresi tanınmıştır. Kanun maddesi ile itirazın yapılacağı görevli ve yetkili mahkemede izah edilmiştir. Aile mahkemesinin birden fazla olduğu adliyelerde itiraz kararını veren mahkemeden sonraki aile mahkemesine, itiraz kararını veren mahkeme en son sayılı mahkeme ise birinci mahkemeye; aile mahkemesinin tek olduğu başkaca dairesinin bulunmadığı adliyelerde de asliye hukuk mahkemesine ve her halükarda asliye

²¹⁰ Mahkemeye başvuran kişiler hakkında çoğunlukla sadece koruma tedbiri kararlarına hükmedilirken, gizliliğe ilişkin taleplerine olumlu yanıt verilmemiştir. Mor Çatı’ya başvuran bir kadın, mahkemeye başvurusunda çocuklarının kayıtlarının gizlenmesi talebinde bulunduğunu fakat talebin yerine getirilmeyip çocuğun tanıklığına başvurularak ifadesinin alındığını ve çocuklarının gizli kayıt yapılamadığı için okula gidemediğini belirtilmiştir. Bilgi için bkz. Mor Çatı Vakfı, *6284 Sayılı Kanun Uygulamaları İzleme Raporu*, 13.

²¹¹ Ayan, *Evlilik Birliğinin Korunması*, 318-319.

²¹² Ali Balkan, “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Uygulanabilecek İdari Koruma Tedbirleri”, *International Journal of Academic Value Studies*, 14/3 (2017): 185.

²¹³ Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, 947.

hukuk hâkimi ile aile hâkiminin aynı olduğu yargı çevresi dar adliyelerde en yakın mahkemeye bu itirazlar gönderilecektir. İtiraz süresi iki hafta olmasına rağmen itiraz karar süresi bir haftadır. Bu karara karşı da defaten belirtildiği üzere kanun yolu kapalıdır. İtiraz mercii kararını bir hafta içinde vermelidir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesin olup aleyhine bir üst dereceli mahkemeye başvurulamaz.

Kanunda, yapılan itiraz sonrasında itirazın incelenmesinde yetkili olan mahkemenin, itirazı değerlendirirken delil ya da belge inceleyip karar verip vermeyeceği düzenlenmemiştir. İtiraz kendisine tevdi edilen hâkimin karar verirken delil açısından nasıl hareket edeceği kanun açısından üzerinde durulmamıştır. Ancak, itiraz açısından verilen kararın kesin nitelik taşımasıyla yetkili mahkemenin gerekli delilleri inceledikten sonra veya re'sen şiddet taraflarını dinledikten sonra karar vermesinin hakkaniyete uygun olacağı aşikârdır.²¹⁴ Hâkim, itiraz sonrasında karar verirken ilgili tedbirin kaldırılmasını ya da daha uygun olacağını düşündüğü başkaca tedbirin uygulanmasını ve nihayetinde itiraz konusu tedbirin uygulanmasına karar verebilecektir. İtiraz konusu tedbir hakkında duruşma yapılmadan itiraz konusunda karar verilmektedir. Ancak, hâkim tarafından önemli görmesi durumunda şiddet tarafları dinlenebilmektedir. Yapılan İtiraz sonrasında verilen karar kesin nitelik taşımaktadır.(Uygulama Yönetmeliği m. 33/2, 3 ve m. 34/3, 7). Asıl dava ile birlikte istenen tedbirler açısından, ilgili davadan ayrı olarak ikinci fıkra da belirtilen usul gibi itiraz edilebilmektedir (Uygulama Yönetmeliği m. 34/5).²¹⁵

2.1.5.7. Tedbir Kararlarının Bildirimi ve Uygulanması

Kanun, tedbir kararlarının nasıl bildirileceğini buna ilişkin düzenlemeyi 6284 Sayılı Kanun'un 10. maddesinde ve Uygulama Yönetmeliği'nin 35. maddesinde belirtmiştir. İlgili maddede alınan tedbir kararların Bakanlık Bünyesinde il, ilçe müdürlükleri ile tedbir kararının özelliğine göre savcılık makamına ya da kolluk birimine en hızlı şekilde bildirilmesi öngörülmüştür. Başvuruların ve de başvurulara karşı verilen kabul ya da red kararlarının, başvuruyu alan merci tarafından ilgili müdürlüklere hemen iletilmesi gerekliliği belirtilmiştir. İlgili kurumlara yapılan bu bildirimlerin esas saiki, ŞÖNİM

²¹⁴ Nuhoğlu, “Kadına Yönelik Şiddet”, 76.

²¹⁵ Müge Demirkır Ünlü, “İstanbul Sözleşmesi'nin Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2012), 85.

tarafından verilecek olan destek hizmetinin aksamaması ve kurumlar arasında işbirliğini güçlendirmektir.²¹⁶

6284 Sayılı Kanun açısından, şiddet gören için gecikmesi halinde daha fazla zararların ortaya çıkma ihtimali olan durumlarda barınma yeri sağlanması ya da şiddete uğrayan kişinin geçici koruma altına alınmasının gerekli olduğu koruyucu tedbir kararları alınabilmektedir. Ayrıca, şiddet uygulayan kişiye karşı alınan önleyici tedbir kararlarının uygulanması konusunda, bu kişilerin bulunduğu veya alınan tedbir kararının uygulanacağı yerin kolluk kuvvetleri yetkili kılınmıştır.²¹⁷

6284 Sayılı Kanunda, kolluk görevlilerinin düzenlemesi gereken “Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olay Kayıt Formu”, şikâyet ve talepler üzerine alınan tedbirlerin türü ve niteliği açısından dikkate alınmaktadır. Kolluk formu düzenlerken mutlaka kişilere ve de olaylara uygun olarak ayrıntılı şekilde düzenlenmelidir. 6284 Sayılı Kanun’un 15. Maddesinde İl Müdürlüğünden ayrıntılı “sosyal araştırma raporu” talep edilmesinin, olaya uygun tedbir kararının alınabilmesi için tereddütlerin ortadan kaldırılmasında büyük önem taşıyacağı aşîkârdır.²¹⁸ Önleyici tedbir kararları, Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla kolluğa iletilebileceği gibi Cumhuriyet Başsavcılığından izin alınmak suretiyle başvuruda bulunanlar aracılığıyla kolluğa teslim edilir.²¹⁹

2.1.5.8. Tedbir Kararlarına Aykırılık ve Zorlama Hapsi

Koruyucu ve önleyici tedbirler, geçici nitelikte olan ve genellikle kısa süreliğine uygulanan tedbirlerdir.²²⁰ Verilmesi gereken tedbir kararları ilk olarak sadece 6 aylık

²¹⁶ Ceylan, “Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”, 13-54.

²¹⁷ Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın, T. 19/04/2012 ve 2012/23 nolu “Ailenin korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair kanunun uygulanmasına ilişkin Genelgesi”nin B/4-5. bentleri uyarınca, mağdurun çocukları hakkında verilecek kreş imkânı sağlanması yönündeki koruyucu tedbir kararı, Bakanlığın il müdürlüğü bütçesinden karşılanmak üzere il ve ilçe müdürlükleri tarafından yerine getirilecek ve refakatçi eşliğinde kişisel ilişki kurulması tedbir kararının uygulanmasında ise refakatçi İİK m. 25/b. uyarınca Bakanlığın il ve ilçe müdürlükleri personelleri arasından seçilerek yerine getirilecektir. Ayrıca aynı genelgenin B/11. bendi uyarınca şiddet uygulayan hakkında verilen alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğun muayene ve tedavisinin sağlanmasına ilişkin önleyici tedbir kararı ise Bakanlığın il veya ilçe müdürlükleri tarafından kolluk marifeti ile yerine getirilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gökalp, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet”, 178.

²¹⁸ <https://cigm.adalet.gov.tr/1541-nolu-genelge--ailenin-korunmasi-ve-kadina-karsi-siddetin-onlenmesine-dair-ka-nunun-uygulanmasi-01667>

²¹⁹ Bölükbaşı, *Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*, 167.

²²⁰ Yağcıoğlu, “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, 932.

verilebilmektedir (6284 sayılı Kanun m. 8/2, Uygulama Yönetmeliği m. 30/2). Tedbirin süresi mutlaka tedbir kararında gösterilmelidir.²²¹

Karara uymama durumunda zorlama hapsi uygulanmaz,²²² ancak şiddet veya şiddet tehdidinin devam ettiği tespit edildiğinde, re'sen veya ilgili kişilerin, Bakanlığın ya da kolluk birimlerinin talebiyle tedbirlerin süre açısından, şeklinin ya da devamının değiştirilmesi, kaldırılması veya sürdürülmesi kararı verilebilmektedir (6284 sayılı Kanun madde 8/2). Verilen tedbir kararları bağlayıcı ve zorlayıcıdır ve şiddetin tarafı olan şiddet uygulayıcısının bu kararlara uymaması durumunda zorlama hapsi cezası uygulanabilmektedir.²²³ Şiddet iddiasına maruz kalan kişinin tedbir kararlarına uymaması durumunda, fiil suç unsuru olsa bile yine de bu kişi tedbirin mahiyeti ve ihlalin derecesine bağlı olarak üç ila on gün arasında zorlama hapsiyle cezalandırılabilir²²⁴ (6284 sayılı Kanun madde 13/1).

Bu durumda, önleyici tedbir kararlarına aykırı davranma suçu, zorlama hapsi yanı sıra ceza soruşturması ve kovuşturmasıyla da sonuçlanabilmektedir.²²⁵

Tedbir kararlarına uymama durumunda uygulanacak olan zorlama hapsi süresi, tekrarlanan her ihlalde on beş günden otuz güne kadar uzatılabilir; ancak her durumda uygulanacak olan zorlama hapsi süresi altı ayı aşmayacaktır. (6284 sayılı Kanun m. 13/2). Zorlama hapsi kararlarına ilişkin işlemler Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülür (6284 sayılı Kanun m. 13/3). Zorlama hapsi kararlarına karşı itiraz yolu da bulunmaktadır. Zorlama hapsine itiraz prosedürü, tedbir kararlarına yapılan itiraz prosedürüyle aynıdır ve itiraz sonucunda verilen karar kesindir (Uygulama Yönetmeliği m. 34/6 ve 7).

2.1.5.9. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri kanunda ŞÖNİM olarak adlandırılmaktadır. ŞÖNİM, 6284 Sayılı Kanunun 2. maddesindeki tanıma göre, Şiddetin önlenmesiyle

²²¹ Ceylan, “Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”, 43.

²²² Uğur, “Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanun'un Getirdikleri”, 348.

²²³ Günay, “6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler”, 651.

²²⁴ Mülga 4320 sayılı Kanun.

²²⁵ İzzet Özgenç, “Şiddet Uygulayan Kişinin Zorlama Hapsine Tabi Tutulması”, *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 8 (2012): 59-61.

alınacak olan koruyucu ve önleyici tedbirlerin daha etkili şekilde uygulanması için destek ve izleme hizmetlerinin verildiği bu nedenle de çalışmaların yedi gün yirmi dört saat gözetilerek yürütüldüğü merkezlerdir.²²⁶

6284 sayılı Kanun'un getirdiği yeniliklerden biri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM) hizmet verme esasının yedi gün yirmi dört saat olmasıdır. Bu merkezler, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı ve 6284 Sayılı Kanunun 14. maddesi uyarınca faaliyet gösterirler. Merkezler, uzman personelin çalıştığı ve özellikle kadın personelin istihdam edildiği kurumlardır.²²⁷

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin temel hizmeti, önleyici faaliyetlerdir ve şiddetin önlenmesine yönelik toplumsal farkındalık çalışmalarını içerir. Bu merkezler, önleyici ve koruyucu hizmetlerin tüm idari, mali ve teknik yönlerini yönetirler.²²⁸ Hizmetlerin sunumu sırasında, ŞÖNİM'ler koordinasyonu sağlar ve kamu kurumları, kamu niteliğindeki meslek örgütleri ve diğer kurumlar ile özel sektör ve gönüllü bireylerle beraber iş birliği yapma kapasitesine sahiptirler.²²⁹

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik'in 4. maddesi, hizmet anlayışının temelini insan hakkına saygılı ve odak noktasında, cinsiyet eşitliğine karşı farkındalıklı ve sosyal devlet kapsamında uygun bir şekilde oluşturulacağını vurgulamaktadır. Bu çerçevede, şiddet mağdurlarının ve yanlarında bulunan çocukların kendilerini güvende hissetmelerini sağlamak amacıyla hizmetler sunulurken özen gösterileceği ifade edilmektedir. Hizmetlerin insan onuruna uygun biçimde sunulacağı ve şiddet mağdurlarının ve yanlarında bulunan çocukların güvende olmaları öncelikli olarak aynı zamanda ekonomik açıdan güçlü, hukuki olarak korunmuş, psikolojik olarak rehabilite edilmiş olmasını hedeflediği belirtilmektedir. Ayrıca, hizmetlerin sunumunda herkesin eşit şekilde muamele göreceği ve ayrımcılık yapılmayacağı vurgulanmaktadır.²³⁰

²²⁶ Karakaya, *Uygulamada Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*, 87.

²²⁷ Bölükbaşı, *Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*, 173.

²²⁸ Bircan Reçber, "Türkiye'de Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Etkin mi?", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16/4, (2018), 367-376.

²²⁹ Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik, T. 17.03.2016, S. 29656, <http://www.resmi-gazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-8.htm> (E.T.: 11.02.2024).

²³⁰ Reçber, "Türkiye'de Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Etkin Mi?", 370.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, destek hizmetlerini düzenleyen 6284 Sayılı Kanunun 15. maddesi gereğince üç ana kategori altında sunmaktadır. Bu kategorilerden ilki, tedbir kararlarının daha etkili bir şekilde uygulanmasının takip edilmesi amacıyla ŞÖNİM tarafından sağlanan destek hizmetleridir ki bu husus 1. fıkra da belirtilmektedir.²³¹

İkinci kategori destekler, korunan bireylerle ilgili olarak sunulan yardımları kapsamaktadır. Bu kapsamda, tedbir kararlarından yararlanan ve 6284 sayılı Kanun ile korunan kişilere sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirme ayrıca destek edinebilecekleri kurumlar hakkında yönlendirme ve iş edinme gibi konularda öncülük sağlama gibi faaliyetler yer almaktadır. Ayrıca, tedbir kararlarının amaçlarına ulaşmasını desteklemek için öneriler sunmak, bu konularda yardımcı olmak ve de tedbir kararlarının uygulanmasının neticelerini takip etmek bu kategoriye dâhildir. Psikolojik sorunların çözümünde ve ekonomik sorunlar açısından; yardım etmek ve danışman olmakta da bu kategori altında yer almaktadır. Hâkimin talebi üzerine, tedbir uygulanan kişinin sosyal ve ekonomik olmakla birlikte psikolojik durumunun da anlaşılabilmesi için sosyal araştırma raporu hazırlanması ve sunma gibi görevler de bu kategoriye dâhildir. Ayrıca, ilgili mercilerin isteği üzerine, tedbirlerin uygulanma sonuçları için ve ilgili bireyler üzerinde kalan etkileri için rapor hazırlama görevi de bu kapsamda yer almaktadır. Bunun yanı sıra, 3294 sayılı kanun kapsamında maddi yardımın sağlanabilmesi için gerekli olan bilgilendirmeyi yapmak da ikinci kategori destekler arasında yer almaktadır.²³²

Son kategori de ise, şiddeti uygulayan bireylerle alakalı sunulan destek hizmetlerini içermektedir. Aile mahkemesi hâkiminin talebi doğrultusunda, kişinin geçmiş yaşantısı, ailesi, yaşadığı çevresi, aldığı eğitimi; kişisel olarak mevcut sosyal yaşantısı, ekonomik ve psikolojik hali ile taşıdığı riskler çerçevesinde detaylı bir sosyal araştırma raporu hazırlama ve sunma görevi bulunmaktadır. Ayrıca, ilgili makam veya mercilerin isteği üzerine, tedbirlerin uygulanmasının neticeleri ve ilgili kişiler üzerinde bıraktığı etkileri için rapor hazırlama görevi de bu kategoride yer almaktadır. Kişinin öfkesini yönlendirebilmesi, stresiyle başa çıkabilmesi ve şiddeti önlemek için farkındalık sağlamayı hedefleyen eğitimlere, rehabilitasyon programlarına iştirak etmesini sağlamak,

²³¹ Bölükbaşı, *Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*, 175.

²³² Ünlü, “İstanbul Sözleşmesi’nin Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi”, 99.

alkol ya da uyuşturucu bağımlılığı bununla beraber ruhsal bozukluk gibi durumlar söz konusu olduğunda, sağlık kuruluşlarından muayene veya tedavi olmasını sağlamak ve meslek edindirme kurslarına katılmasını teşvik etmek gibi faaliyetler de bu kategoriye dahildir. İkinci ve üçüncü kategori destek hizmetleri, zorunlu olmayan durumlarda farklı birimler aracılığıyla sunulmaktadır.²³³

2.2. 6284 Sayılı Kanun CMK Açısından Değerlendirmesi

2.2.1. Ceza Muhakemesi Kanununun Amaçları

Ceza muhakemesi, bir suçun gerçekte işlenip işlenmediğinin belirlenmesi, eğer işlendiği tespit edilir ise, suçun failinin kim olduğunun belirlenmesi ve fail hakkında hükmedilecek cezanın kanuna ve temel haklara uygun bir şekilde uygulanmasıyla ilgili kuralların yürütülmesi olarak tanımlanabilir.²³⁴

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 19/04/1993 tarih ve 1993/6-79 esas, 1993/108 karar sayılı kararında Ceza yargılamasının temel amacı, maddi gerçeğin eksiksiz bir şekilde ortaya çıkarılmasıdır ve bu amaç doğrultusunda mantık yoluyla araştırma yapılmalıdır. Gerçek, akla uygun ve gerçekçi olmalıdır; bu da olayı temsil eden kanıtların veya kanıtların bütün olarak değerlendirilmesiyle ortaya çıkarılmalıdır. Aksi takdirde, varsayımlara dayalı sonuçlara varmak, ceza yargılamasının amacına tamamen aykırıdır. Ceza yargılamasında şüphenin varlığı durumunda, bir kişinin suçlu bulunmasıyla ilgili kesin bir karar verilemez. Bu ilke evrensel niteliktedir, denilmek suretiyle ifade edilmiştir.²³⁵

Muhakeme hukuku, hukuki bir anlaşmazlığın çözümü için yargısal sürece katılanların faaliyetlerini ve prosedürlerini düzenleyen hukuki normlardır. Ceza muhakemesi hukuku ise adli anlaşmazlıkların çözümlenmesi sürecinde uygulanması gereken kaideleri belirlemekte ve de bu aşamaya dâhil olanların yükümlülüklerini, yetkilerini ve sahip oldukları hakkı düzenlemektedir.²³⁶

²³³ 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.

²³⁴ Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Adalet Yayıncılık, 2017) 35.

²³⁵ YCGK, T. 19.04.1993, E. 1993/6-79, K. 1993/108 sayılı kararı.

²³⁶ Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Savaş Yayınları, 2021), 1.

Ceza muhakemesi, ceza hükümlerine uyulup uyulmadığının incelendiği, iddiaların; yapılacak olan savunmaların ve de yargılama makamının faaliyetlerinden oluşan usul kurallarının hukuka uygun şekilde yürütülen adil olan muhakeme sürecini ifade etmektedir. Bu süreç, maddi gerçeğin objektif olarak belirlenmesini amaçlamaktadır.²³⁷

Ceza yargılamasının temel amacı, muhakeme kurallarına uygun olarak, taraf sıfatına sahip olan sanık veya mağdurun haklarını koruyarak maddi gerçeği belirlemektir. Bu anlamda, ceza yargılaması, kanun koyucunun suç olarak tanımladığı bir olayı adil bir şekilde çözerek objektif gerçeği ortaya çıkarma amacını taşımaktadır. Ceza muhakemesi, bu hedefe ulaşmak için geniş bir kapsamda ceza soruşturması ve kovuşturmasının yetkisini, görevini ve faaliyetlerini düzenlerken dar anlamda ise yargılama sürecinde devletin yetkileri ve izlenecek usul kurallarını belirlemektedir.²³⁸

Yargıtay'ın son dönemde kabul gördüğü yaklaşımına göre, ceza muhakemesinin esası, usul kaidelerinin çizdiği çerçevede, her türlü kuşkudan şüpheden arındırılmış bir şekilde müşahhas gerçeğin tespit edilmesi ve suçun işlendiğine dair kesin kanaate varılan failin cezalandırılmasıdır. Bu süreç aynı zamanda kamu düzeninin bozulmasının önlenmesini ve mevcut düzensizliğin düzeltilmesini de hedeflemektedir.²³⁹ Ceza muhakemesinin temel ilkelerine ve prensiplerine bakıldığında, bireyin ve toplumun menfaatlerinin korunması, yani temel hakların muhafazası öncelikli bir konudur. Anayasamız, temel hak ve hürriyetlerin olağan durumlarda kısıtlanmasını ve olağandışı durumlarda bu hakların kullanılmasının askıya alınmasını mümkün kılmaktadır.²⁴⁰

2.2.2. Ceza Muhakemesi Kanununun Temel İlkeleri

Hukuk devleti ilkesinin gerekliliklerine uygun hareket edilmesi için ceza muhakemesinde benimsenen bir dizi temel ilke bulunmaktadır. Bu ilkeler, davanın açılması, davanın yürütülmesi, ispat hukuku ve usule ilişkin temel prensipleri içermektedir. İnsan hakları açısından ceza muhakemesinin ilkeleri incelendiğinde ise insan şerefine korunması, adil yargılanma hakkı, işkence yasağı olması, özel hayatın gizliliği, tarafsız bağımsız ve

²³⁷ Cumhuriyet Şahin, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018), 27.

²³⁸ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 1.

²³⁹ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 52.

²⁴⁰ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018), 81.

yargıç, savunma hakkı, şüpheden sanık yararlanır, , delillerin objektifliği ve serbestçe değerlendirilmesi gibi ilkelere özellikle dikkat edilmektedir.²⁴¹

2.2.2.1. Davasız Yargılama Olmaz İlkesi

Failin yargılanabilmesi için, işlediği eylemin suç teşkil ettiğinin ve bu eylemin failinin cezalandırılması gerektiğinin bir yetkili merci tarafından talep edilmesi gerekliliğini belirten ilkeye "davasız yargılama olmaz" (Nemo Iudex Sine Actore) ilkesi denilmektedir.²⁴² Bu ilke, yargılama makamının uyuşmazlığa re'sen müdahale edemeyeceğini ve uyuşmazlığın mutlaka bir taraf süjesi tarafından mahkemeye getirilmesi gerektiğini ifade eder.²⁴³ Bu durum, hakların korunmasına katkı sağlar ve adaletin sağlanmasına yönelik önemli bir mekanizma olarak kabul edilmektedir.²⁴⁴

6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği 4.maddesinde Şikâyetin ya da ihbarın kime yapılacağı ifade edilmiştir. İhbar ve şikâyet sonrasında ilgili kanun hükümleri uygulanacaktır.²⁴⁵ Resmi makamlar aracılığıyla işlemler yürütülecektir.

İddiasız savunmanın mümkün olmadığı gibi, davasız bir yargılamanın mümkün olmadığı, hukukun temel prensiplerinden birisidir (davasız yargılama olmaz ilkesi). Bu nedenle, adalet ve ceza sistemleri karşısında suçluyu suçsuzdan ayırabilecek acil ve etkili bir ön inceleme uygulamasının oluşturulması gereklidir. Bu yaklaşım, gereksiz dava yükünün ortadan kalkmasına yardımcı olurken, dava açılrsa dahi olağan bir sürede yargılamanın sonuçlandırılmasına etki edecektir.²⁴⁶

2.2.2.2. Ceza Davası Kamusalılığı İlkesi

Bu ilke, suç isnadının kamu yararına devlet aracılığıyla hazırlanmasını ve yargılanmasını anlatmaktadır. Kamu davasının kamusalılığı, takip edilmesi şikâyete tabi olan suçlar açısından şikâyetin yapılmasıyla, takibinin şikâyete tabi olmayan suçlar açısından ise, suç

²⁴¹ Yeşim Yılmaz, "Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delillerin İspat Değeri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2013), 56.

²⁴² Bahri Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, (Ankara: Seçkin Seçkin Yayınları 2023), 149.

²⁴³ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 112.

²⁴⁴ Faruk Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Asil Yayınevi, 2006) 1-446.

²⁴⁵ 6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği, m. 4.

²⁴⁶ Yenisey ve Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 75.

vasfı taşıyan fiilin haberinin alınması sonrasında, Cumhuriyet savcısının haberi olunan suçla alakalı olarak lüzum görülen araştırmayı yaparak, uyuşmazlığı yargıya taşımasıdır. 1412 sayılı mülga CMUK'unun 344. maddesinde sınırlı olarak ifade edilen suçlarda, şahsi dava hakkı yer almaktaydı. Bu halde, suçtan zarar gören birey, şikâyet tabi olan şahsına ait davalık suçlarda şikâyet hakkını kullandığında, eğer savcılık makamı, takipsizlik kararı verdiğyse, kişi eğer isterse bu davayı bizzat kendi takip edebilmekteydi. Ayrıca, kişi savcılık makamına hiç başvuru yapmadan direkt olarak şahsi dava da açabilme hakkına da sahipti. Bu gibi durumlarda, savcılık makamı, davaya katılır ise bu dava artık kişinin şahsi davası olmaktan çıkıp, kamu davasına dönüşebilmekteydi.²⁴⁷

5271 sayılı CMK ile günümüzde şahsi dava hakkı bulunmamaktadır. Artık, mevcut suçların hepsi Cumhuriyet savcılığı tarafından kamu adına takip edilmektedir.²⁴⁸

6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği 4.maddesinde Şikâyetin ya da ihbarın kime yapılacağı ifade edilmiştir. İhbar ve şikâyet sonrasında ilgili kanun hükümleri uygulanacaktır. 6284 Sayılı kanunun yaptırımlarının uygulanması için belirtilen devlet kurumlarına başvuru yapılmasını zorunlu kılmıştır.²⁴⁹

2.2.2.3. Maddi Gerçeğin Araştırılması

Ceza muhakemesinin esas amacı, hiçbir şüpheye kuşkuyla yer vermeyecek biçimde maddi gerçeğin belirlenmesidir. Geçmişte gerçekleşmiş ve tarihe mal olmuş olayın veya olayların bütünü, onu temsil eden belirli unsurların, yani delillerin yardımıyla günümüzde tespit edilmiş haline "maddi gerçek" adı verilmektedir.²⁵⁰ Hukuka uygun olarak elde edilen ve mahkemeye sunulan deliller bu noktada maddi gerçeğin belirlenmesinde temel alınmaktadır. Maddi gerçekliğin tespit edilmesinde genel olarak delil serbestisi prensibi benimsenirken, buna istisna teşkil eden durumlar delil yasakları olarak adlandırılmaktadır.²⁵¹

²⁴⁷ Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, 602.

²⁴⁸ Mustafa Özen, "Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi", *Ankara Barosu Dergisi*, 3 (2009): 17-28.

²⁴⁹ 6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği.

²⁵⁰ Doğan Gedik, "Şüpheden Sanık Yararlanı İlkeleri Üzerine Bir İnceleme", *Yargıtay Dergisi*, 30/3 (2004): 297-326.

²⁵¹ Veli Özer Özbek, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2020), 683.

Ceza muhakemesinde, mahiyeti ne olursa olsun her şey delil olarak kabul edilmektedir. Vicdani ispat, hukuk alanında, bir olayın veya durumun doğruluğunun, genellikle kişinin iç dünyasındaki vicdanının derinliklerinden gelen bir inanç veya kanaatle ortaya konması anlamına gelmektedir. Bu terim, kişinin vicdanının sağlaması veya hissi bir güvence olarak kabul edilir ve genellikle somut deliller veya kanıtlar olmaksızın, kişisel bir inanç veya kanaatle bir durumun gerçekliğini belirtmek için kullanılmaktadır. Bu bağlamda, vicdani ispat, hukuki süreçlerde bazen delillerin eksikliğinde veya yetersizliğinde başvurulmuş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Vicdani ispat sistemiyle beraber ulaşılan deliller de serbestçe yargılamaya dâhil edilmektedir. Ceza muhakemesinde delillerin serbest değerlendirilmesi ve vicdani ispat ilkeleri ile elde edilen deliller arasında herhangi bir hiyerarşi söz konusu olmamaktadır. Hukuka uygun olarak ulaşılan ve suça konu olaya ilişkin olan her kanıt, çelişkili muhakeme ilkesine uygun olarak duruşmada tartışılarak delil olarak kabul edilmektedir.²⁵²

Maddi gerçeğin araştırılması ilkesi çerçevesinde, soruşturma aşamasında savcılık makamının CMK 160. ve 161.maddesine göre kendiliğinden delil toplama yetisi bulunmaktadır. Maddi gerçeğin araştırılması ilkesi gereği savcılık makamı direkt veya emri altındaki kolluk birimleri kanalıyla araştırma yapabilmekte aynı zamanda konu ile ilgili mevcut kamu görevlilerinden bilgi talep edebilmektedir. Ayrıca, ceza kovuşturması aşamasında da hâkim, iddia ve savunmalarla bağlı kalmayarak için re'sen delil toplama yetisine sahiptir. Ancak ceza kovuşturması aşamasında hâkim, bu yetkiyi kullanır iken iddianamede geçen konu ve kişiler ile sınırlıdır.²⁵³

6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliğinde;

Madde 35 –(5) Tedbir kararlarına uyulmadığının tespiti durumunda bu konuda tutanak hazırlanarak, Cumhuriyet başsavcılığına tevdi edilecektir. Cumhuriyet başsavcılığı bu araştırmaları maddi gerçeğe ulaşmak için kolluk marifetiyle yaptırmaktadır.²⁵⁴

²⁵² Muhammet Sefa Çetin, *Kovuşturma Evresinde Belge Delillerin İkamesi ve Değerlendirilmesi*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 17.

²⁵³ Selin Büşra Fidan, “ CMK’nda Delil Kavramı İle Hâkim ve Savcıların Delil Algısı” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi, 2022) 155.

²⁵⁴ 6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği, m. 35.

2.2.2.4. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi

Kamu Davasının Mecburiliği ilkesi, dava açma yetkisinin ve de yürütme yetkisinin yalnızca devlete ait olacağını vurgular. En yaygın kabul gören ve kullanılanlar arasında, ceza davasının mecburiliği, kamu davası açılmasında kanunilik, kovuşturma mecburiyeti ilkesi ve kamu davası açma konusunda mecburiyet ilkesi bulunmaktadır.²⁵⁵

Kovuşturma mecburiyeti ilkesi, suç teşkil eden eylemlerle ilgili olarak yetkili makamların hemen soruşturmaya başlaması gerektiğini belirtmektedir. Bu ilke, soruşturma sonucunda suç ve failin belirlenmesi, yeterli suç şüphesinin varlığı ve dava engelinin olmaması durumunda iddianame düzenlenmesini kapsamaktadır (CMK m. 170/1). Ayrıca, kamu davası açıldığında, muhakeme sonuçlanana kadar kamu davasının yürütülmesini ve takip edilmesini de içermektedir.²⁵⁶

6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliğinde; 4.maddesin İhbar ve şikâyet şekli ve usulü belirtilmiştir. Kamu davasının mecburiliği ilkesinin yansıması olarak şikâyet konusunun yetkili makamlara iletilmesi, yazılı ya da sözlü olarak ihbar ve şikâyet hakkının kullanılabilceği, kamu görevlisinin ivedilikle işlemleri başlatıp sonrasında da takip edeceği bildirilmiştir.

6284 Sayılı kanunun yaptırımlarının uygulanması için gecikmeksizin ve derhal belirtilen işlemlerin yapılmasını öngörmüştür.²⁵⁷

2.2.2.5. Sözlülük-Yazılılık İlkesi

Ceza muhakemesinde, kovuşturmanın temel prensiplerinden biri sözlülük-yazılılık ilkesidir. Sözlülük ilkesi, yargılama sürecinde tanıkların, sanıkların, mağdurların veya suçtan zarar görenlerin beyanlarına dayanarak hüküm verilmesini gerektirir. Bu ilke genellikle kovuşturma aşamasında önem kazanır; sanık sorgusu, tanık ifadeleri ve son savunmalar gibi süreçlerin çoğunlukla sözlü olarak gerçekleştirilmesini içermektedir. Yazılılık ilkesi ise, yargılamanın her aşamasında verilen yazılı beyanlara bağlılık

²⁵⁵ Yakup Duranoğlu, “Kamu Davasının Açılmasında Geçerli Olan İlkeler”, *NKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2021), 265-296.

²⁵⁶ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 73.

²⁵⁷ 6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği.

anlamına gelmektedir. Ceza muhakemesinin başlangıç aşaması olan soruşturma aşamasında, genellikle yazılılık ilkesi hâkimdir.²⁵⁸

2.2.2.6. Doğrudanlık İlkesi

Maddi gerçeğin doğru bir şekilde ortaya çıkarılması için, hâkimin delilleri en etkin biçimde değerlendirebilmesi esastır. Bu da, delillere doğrudan ve hiçbir aracıya ihtiyaç duymadan, beş duyu organıyla temas ederek ve bu delilleri değerlendirerek gerçekleştirilmektedir. Bu yaklaşım, delillerin doğrudanlığı ilkesini ifade etmektedir. Delillerin doğrudanlığı ilkesinin uygulanabilmesi için ise, öncelikle bir duruşmanın yapılması, bu duruşma açısından devamlılık arz etmesi ve de suça konu tarafların huzurda olması.²⁵⁹

Doğrudanlık ilkesinin sonucu delillerin, duruşmada esnasında huzurda tartışılması gerekmektedir. Bu ilkenin uzantısı olarak, duruşmayı yöneten takip eden hâkimin, hüküm verilirken de katılması gerekmektedir. Dolayısıyla, duruşmayı çıkan hâkim ile hüküm kuran veren hâkim aynı olmalıdır. Elde edilen deliller duruşma esnasında hem ayrı olarak hem de bütün olarak araştırılmalı ve değerlendirilmelidir.²⁶⁰

2.2.2.7. Aleniyet İlkesi

Aleniyet ilkesi, yapılan yargılamanın kamuya açık olmasını ifade etmektedir. Bu, mahkeme salonuna isteyen herkesin kayıt veya kısıtlama olmaksızın girebilmesi anlamına gelmektedir. CMK' na göre, soruşturma evresi gizli iken, kovuşturma evresi aleni olmaktadır. Gizlilik ilkesi ise, soruşturma ve ara muhakeme evrelerinde geçerlidir. Ayrıca, kovuşturma evresinde hüküm müzakeresi sırasında gizlilik ilkesi hâkimler dışındaki herkes için geçerlidir. Soruşturma evresinde gizliliğin temel amacı, şüphelinin kaçmasını ve delillerin karartılmasını önlemektir. Ayrıca, şüphelinin lekelenmemesi hakkının ihlal edilmemesi de gizlilik ilkesinin altında yatmaktadır. Soruşturma evresindeki gizliliğin istisnası, şüphelinin ve müdafinin dosyayı inceleyebilmesi ve örnek alabilmesidir. Aynı hak, belirli koşullar altında mağdur ve vekiline de tanınmıştır, ancak

²⁵⁸ Öztürk vd., *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 153.

²⁵⁹ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 66.

²⁶⁰ Elif Bekar, "Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m. 223)", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75/1, (2017): 13-60.

bu hak belli şartlara bağılı olarak sınırlandırılabilir. Kovuşturma evresinde ise, bu hakka herhangi bir kısıtlama getirilememektedir. Hiçbir belge dosyadan çıkarılamamakta veya avukattan gizlenememektedir.²⁶¹

Aleniyet ilkesi, ceza muhakemesinin temel ilkelerinden biridir ve genellikle kovuşturma evresinde, daha da belirgin bir şekilde ise duruşma evresinde geçerlidir. Ancak, yargılamanın her aşaması kamuya açık olmamaktadır. Bu ilkenin önemi, duruşmanın öneminden gelmektedir. Aleniyete ilişkin temel düzenleme, 1982 Anayasası'nın 141. maddesinde bulunmaktadır. Madde 141/1'de, duruşmaların herkese açık olarak mahkemelerde görüleceğı ifade edilmiştir. Herhangi bir yargı yolunda veya çeşidine özgü olmaksızın duruşmaların aleniyeti esası kabul edilmiştir.²⁶²

6284 Sayılı Kanun Kapsamında gerek görülmesi halinde yapılacak işlemler aleniyet ilkesine aykırı olarak gizlilik esasına göre yapılmaktadır.

6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliğinde; 32. maddesinde gerek görülen hallerde gizlilik esasına göre işlem yapılacağı belirtilmiştir. Gerek görülecek hallerde şiddet mağduru v e çocukları açısından kimlik bilgileri gizlenebilecektir. 6284 sayılı kanunun uygulamasının işlerliğı için Tanık Koruma Tedbirlerine ilişkin usuller çerçevesinde verilecektir. Gizlilik kararı verilen kayıtlar sadece elektronik ortamda tutulacaktır.²⁶³

2.2.2.8. Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi

Ceza muhakemesinin esas amacı, insanların haklarını gasp etmeden maddi gerçeğın ortaya çıkarılmasıdır. Başlangıçta basit bir şüpheyile başlayan ceza muhakemesi, kovuşturma aşamasında bu şüphenin aydınlatılması için çaba gösterir. CMK'nın 223. maddesinin 5. fıkrasında belirtilen suçu işlediğı sabit olan kişiye karşı mahkûmiyet kararı verilebileceğı hükmüne göre, mahkûmiyet kararı için suçun ispatı gerekmektedir. Ancak, suçun işlendiğine dair kesin bir karar her zaman mümkün olmayabilir. Muhakeme sonucunda şüphenin giderilememesi durumunda, şüpheden sanık yararlanır ilkesi sanık

²⁶¹ Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 50.

²⁶² Ünver ve Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 50.

²⁶³ 6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliğı.

lehine hüküm kurulur ve mahkûmiyet kararı verilemez. Bu ilke, şüpheli durumlarda adaletin sağlanmasını ve haksız yere suçlanan kişilerin korunmasını amaçlamaktadır.²⁶⁴

“AY m. 38/4’e göre; bir kimse işlediği iddia olunan bir suçtan dolayı suçluluğu sabit olunana kadar masumdur”. Bu düzenleme ile birlikte, suç işlediği iddia olunan kişi hakkında devletin bağımsız erki olan yargı faaliyeti, bireyin menfaatini korumaya yönelik hareket etmeye mecbur bırakılmıştır.

Adil yargılanma hakkı, Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenmiş ve uluslararası hukuk normlarında da yer alan bir ilkedir. Bu kavram, ceza muhakemesinin temel ilkeleri arasında yer alır. Adil yargılanma hakkı, devletin vatandaşlarına adil bir yargı süreci sağlayacağına dair verdiği bir güvencedir. Bu güvence, bireyin yargılama sürecinde kendisini güvende hissetmesini sağlar ve kanuni tarafının yanı sıra manevi olarak da desteklemektedir.²⁶⁵

CMK açısından yargılamada hüküm kurulması için kesin deliller aranır iken 6284 Sayılı Kanunda şiddete uğrama tehlikesinin varlığı dahi alınacak koruyucu ve önleyici tedbirler açısından yeterli sayılmıştır.

“6284 Sayılı Kanun 1. maddesinde amaç, kapsam ve temel ilkeler olarak şiddete uğrama tehlikesi dahi olması halinde uygulanabileceği gözetilmiştir. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi gereği 6284 sayılı Kanun kapsamında elverişli görülmemektedir.”²⁶⁶

2.2.3. Amaç ve İlkeler Açısından 6284 Sayılı Kanunun ve CMK İncelenmesi

Toplumda kadına karşı uygulanan şiddet ve ev içinde oluşan şiddet vakaları sık sık görülmekte ve bu haliyle de endişe kaynağı oluşturmaktadır. Bu tarz şiddet olaylarına karşı yasalar çeşitli yaptırımlar öngörmektedir. Örneğin, fiziksel şiddete maruz kalan kadına haklı sebep göstererek boşanma davası açabilmekte ve evliliğini sonlandırabilmektedir. (TMK m. 162, 166/1). Ayrıca, şiddetten kaynaklı olarak maddi tazminat isteyebileceği gibi psikolojik olarak gördüğü şiddetten kaynaklı olarak manevi

²⁶⁴ Mehmet Yayla, “Ceza Yargılamasında İspat İçin Yenilmesi Gereken Şüphe; Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Sistemlerinin İncelenmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 3 (2013): 302.

²⁶⁵ Ahmet Çobanoğlu, “CMK’nda Basit Yargılama Usulü” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2021) 7.

²⁶⁶ 6284 Sayılı Kanun.

tazminat talep edebileceği de kanunda yer almaktadır. Eşe karşı müsait şartlar mevcut ise yoksulluk nafakası da alabilecektir. (TMK m. 174 vd.). Benzer şekilde, kasten yaralama suçunda (TCK m. 86 vd.) eşe karşı şiddet durumunda şikâyet şartı olmaksızın resmi mercilerce re'sen soruşturma ve kovuşturma yapılır ve hüküm verilen ceza eşine karşı suç oluşturabilecek bir fiil olduğu için yarı oranında artırılmaktadır (TCK m. 86/3-a). Fakat mevcut yasal düzenlemelerin çoğu, şiddetin gerçekleşmesinden sonra uygulanan yaptırımları içermektedir. Oysa şiddetin önlenmesi kadar cezalandırılması da önemlidir. Şiddete karşı yeterli önlem alabilmek için, 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kabul edilmiştir.²⁶⁷

6284 Sayılı kanunun amacı, kadınları, çocukları, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama ihtimali olan aile üyelerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişileri korumak için alınan tedbirlerin usulünü ve esaslarını düzenlemektir (6284 Sayılı Kanun, madde 1/1). Dolayısıyla, bu kanunun hedefi sadece mevcut şiddeti önlemek değil, aynı zamanda şiddetin ortaya çıkmasını engellemektir.²⁶⁸

Toplumsal ve bireysel şiddet, günümüz çağdaş toplumlarının en öncelikli sorunları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, şiddet olgusu dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de ciddi bir endişe kaynağıdır. Benzer şekilde, ceza muhakemesi sürecinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların konusu olan fiillerin çoğu, toplum düzenini önemli ölçüde tehdit edici nitelik taşımaktadır.²⁶⁹

2.3. 6284 Sayılı Kanun TCK Açısından Değerlendirmesi

2.3.1. Türk Ceza Kanunun Amaç Ve İlkeleri

TCK' nın birinci maddesinde belirtilen hedef, bireyin yasal haklarını ve özgürlüklerini, kamu düzenini, güvenliğini ve hukuk devletini, aynı zamanda kamu yararını, toplum sağlığını ve çevreyi, toplum içindeki barışı korumak ve suç işlenmesini engellemektir. Bu madde, ceza hukukunun temelini oluşturur ve adaletin gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Kanun kapsamında belirtilen amaçların hayata geçirilmesi için ceza sorumluluğunun

²⁶⁷ Erçoşkun Şenol, "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme", 429.

²⁶⁸ Kızılırmak Kaya, "Mülki Amir Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbirler", 1144.

²⁶⁹ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2008), 437.

temel prensipleri ile suçlar, cezalar ve güvenlik tedbirlerinin çeşitleri konusunu düzenlemiştir. Gerekçede vurgulanan temel düşünce ise şu şekilde özetlenebilir: İnsanların haksız ve adaletsiz cezalandırılmalarını engellemek ve bireylerin ceza kanunlarının keyfi uygulanmalarına karşı korunmasını sağlamak için uluslararası sözleşmeler ve belgeler, özellikle İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve AİHS gibi, referans alınmıştır. Bu nedenle, TCK'nın amacı adaletin sağlanması ve bireylerin haklarının korunması üzerine kurulmuştur.²⁷⁰

Ceza yargılamasının ana hedefi olan maddi gerçeğin tespit edilmesi sürecinde, adil yargılanma hakkının sağlanması için uygun yöntem ve prosedürlerin kullanılması elzemdir. Bu bağlamda, adli makamlar, şüphelilere veya sanıklara tanınan adil yargılanma hakları çerçevesinde maddi gerçeği araştırmaktadırlar. Bu süreçte, adaletin tecellisi ve doğru kararların alınması için belirlenen prosedürler, şüphelilerin veya sanıkların haklarını korumak adına önemlidir. Bu nedenle, ceza yargılaması sürecinde adli makamlar, maddi gerçeği ortaya çıkarmak için adil yargılanma hakkının güvenceleriyle sınırlı kalarak hareket etmektedirler. Bu yaklaşım, adaletin sağlanması ve hukukun üstünlüğünün korunması açısından hayati öneme sahiptir.²⁷¹

Yargıtay 3. Ceza Dairesinin, 19.11.2008, Esas No:2008/13228; Karar No:2008/14243, kararında Sanığın eylemi sonucunda mağdurun hayati tehlike geçirdiği ve kemik kırığı meydana geldiği tespit edilmiş olmasına rağmen, cezanın sadece hayati tehlikenin ağırlığına bağlı olarak artırılması gerektiği ve kemik kırığına ilişkin TCK'nın 87/3. maddesinin uygulanması suretiyle ayrıca bir ceza tayini yapılmasının gerekli olmadığı vurgulanmıştır. Bu nedenle, sanık hakkında fazla bir ceza belirlenmesi bozulma sebebi olmuştur. Gerekçesinde ise Ceza kanunlarının, kişinin hak ve özgürlüklerine derin müdahaleler içeren sonuçları içermesi nedeniyle, bir ülkedeki ceza hukukunun temel felsefesini, değerlerini ve ilkelerini yansıtır. Bu bağlamda, bir ülkenin ceza kanunları, o ülkenin siyasi rejiminin niteliğini belirlemede önemli bir göstergedir. Tarihsel ve çağdaş olarak, totaliter devletler, ideolojilerini ve rejimlerini sürdürmek amacıyla ceza kanunlarını kullanarak bireyin hak ve özgürlüklerini geniş ölçüde sınırlamış veya ortadan

²⁷⁰ Erdener Yurtcan Tarabya, *Yargıtay Kararları Işığında TCK Genel Hükümler* (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2015), I: 13.

²⁷¹ Akif Yıldırım, “Anayasa ve AİHS Çerçevesinde İsnadı (Suçlamayı) Öğrenme Hakkı”, *Journal of Penal Law and Criminology*, 10/2 (2022), 540.

kaldırmışlardır. Diğer yandan, Demokratik hukuk devletleri, ceza kanunlarının kötüye kullanılmasını önlemek amacıyla temel ilkelerini anayasalarında belirlemişlerdir.

İnsan haklarını korumak ve adaleti sağlamak saikiyle, uluslararası sözleşmeler ve belgelerde bireyin ceza kanunlarının keyfi uygulanmalarına karşı korunması için hükümler yer almaktadır. Bu sözleşmelere taraf olan ülkelerin anayasalarında da benzer ilkeler bulunmaktadır. Dolayısıyla, ülkemiz de bu ilkeleri anayasasında öngördüğünden, ceza kanununun amacını belirleyen maddenin öncelikli olarak kişinin hakkı olan hukuki değerleri, hak ve özgürlüklerini güvence altına alması önemlidir. Bu bağlamda, ceza kanununun özgürlükçü karakteri vurgulanmakta ve adaletin, güvenliğin tam olarak sağlandığı toplumlarda yaşam hakkının sonucu gereği kamu düzeniyle birlikte güvenliğinin de tam olarak korunması ile suçun işlenmesinin önlenmesi, ceza kanununun esas amaçları arasında bulunmaktadır.²⁷²

2.3.2. Türk Ceza Kanunu ve Kadına Karşı Şiddet

Hukukumuzda ve uluslararası hukuki düzenlemelerde, insanların sadece insan olmaları sebebiyle onur sahibi oldukları, doğuştan temel hak ve özgürlüklere sahip oldukları vurgulanmaktadır. Bu düzenlemelere göre, insanlar eşit bireyler olarak kabul edilmeli ve aralarında ayırım yapılmamalıdır. Ancak, gerçek dünyada cinsiyetçi, kültürel, etnik, dini, ekonomik ve diğer birçok faktöre bağlı olarak insanlar arasında ayrımcılık yapılmaktadır. Bu ayrımcılık, bir grup insanın diğerlerini hor görüp aşağılamasına, haklarını kullanamaz hale getirmesine ve hatta şiddet kullanmasına yol açmaktadır. Özellikle kadınlar ve çocuklar, şiddetin en çok hedef aldığı gruplardır. Kadınlara yönelen şiddet olgusu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sonucu olarak kabul görmektedir. Bu şiddet, kadınların aşağılanmasını ve toplumda dışlanmasını sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Kadınlara uygulanan şiddet, insan haklarının açık bir ihlalidir. Bu ihlal, maddi ve manevi bütünlük haklarını, kişisel özgürlük ve güvenlik haklarını, ifade özgürlüğünü ve evlilik özgürlüğünü hiçe saymak demektir. Şiddet, bazen işkenceye, kötü muameleye, yaşam hakkı dışındaki muameleye ve hatta yaşam hakkının ihlaline kadar varan sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle, insan haklarının korunması ve şiddetin engellenebilmesi için iç hukukta ve uluslararası arenada etkili politikalar ve yasal düzenlemeler gereklidir. Ayrıca,

²⁷² Tarabya, *Yargıtay Kararları Işığında TCK Genel Hükümler*, I: 15.

toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve toplumsal cinsiyet rollerine dayalı ayrımcılığın sona erdirilmesi için sürekli çaba gösterilmelidir.²⁷³

Türkiye'de kadına yönelen şiddet olayları, ciddi bir mesele olarak varlığını sürdürmektedir ve hemen her gün medyada bu tür haberlere rastlanmaktadır. Bu sorunun önlenmesine yönelik olarak 6284 sayılı Kanun yürürlüktedir. Kanunda sadece şiddete maruz kalanları değil, aynı zamanda şiddete maruz kalma riski altında olan kişileri de korumayı amaçlamaktadır. Ancak, bu kanunda suçlarla ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmemiştir; bu nedenle suçlar bağlamında ceza kanunu hükümleri geçerlidir.

Ceza Kanunu'ndaki bazı hükümler, Avrupa Konseyi'nin Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bu Tür Şiddetle Mücadeleye İlişkin Sözleşme'sinde talep edilen ve içeren düzenlemeleri eksiksiz olarak yerine getirmemektedir. Bu durum, Türkiye'nin bu alandaki yasal çerçevesinin tam olarak uluslararası standartları karşılayamadığını göstermektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin kadına yönelen şiddetle mücadelede daha etkili politikalar geliştirmesi ve mevcut yasal düzenlemeleri güçlendirmesi gerekmektedir. Bu, kadınların haklarını korumak ve şiddeti önlemek için daha kapsamlı ve etkili bir yaklaşımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır.²⁷⁴

Devletin asli ödevlerinden biri suç işlenmesinin önlenmesidir. Bu nedenle, kadına karşı şiddetin engellenmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması önemlidir. Bu çerçevede, 5237 sayılı TCK' da belirtilen suç çeşitleri öne çıkmaktadır. Benzer şekilde, 6284 sayılı Kanun da kadına karşı şiddetin önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. TCK' da, kadına ve çocuğa karşı işlenebilen suçlar ve bunların cezai yaptırımları net olarak belirtilmiştir. Ayrıca, 6284 Sayılı Kanunda da şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması için çok özel düzenlemeler içermektedir. Bu kanun, şiddet mağdurlarına koruma sağlamak, şiddeti önlemek ve bu tür vakalarla etkin bir şekilde mücadele etmek amacıyla kurumsal ve hukuki mekanizmaları da içermektedir. Bu kanuni düzenlemeler, kadına karşı şiddetin önlenmesi ve mücadele edilmesi için önemli bir sınır sağlamaktadır. Ancak, etkin bir şekilde uygulanması ve toplumsal farkındalığın artırılması

²⁷³ Özlem Yenerer Çakmut, “Kavramsal Olarak Kadına Şiddet/Cinsel Şiddet ve Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçunun Genel Değerlendirilmesi” *Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi* 2/1 (2018): 49-54.

²⁷⁴ Berrin Akbulut, “6284 Sayılı Kanunda Şiddet ve İstanbul Sözleşmesinin TCK Açısından Değerlendirilmesi” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 141-177 (2014): 141.

gerekmektedir. Bu sayede, kadına karşı şiddetle mücadelede daha etkili sonuçlar elde edilebilir ve kadınların hakları daha iyi korunabilmektedir.²⁷⁵

2.3.2.1. Türk Ceza Kanununda Cinsiyet

Suç işlenmesiyle bozulan kamu düzeninin tekrar eski haline dönebilmesi için, suç işleyen kişilere karşı yaptırımın uygulanması gerekmektedir. Bu durum, ihlal edilen maddi ve manevi değerlerin korunması amacıyla ihlal eden kişilere yaptırım uygulanacağını hüküm altına alınmasını gerektirir. Bu sayede, hukuki değerler koruma altına alınmış olur. Bu yaklaşım, suç işleyenlerin sorumluluğunu ve eylemlerinin sonuçlarını kabul etmelerini teşvik etmektedir. Suçun işlenmesiyle zarar gören toplumun huzur ve güvenliğinin yeniden sağlanması için, suç işleyenlerin cezalandırılması ve topluma zarar veren davranışlarının önlenmesi önemlidir. Dolayısıyla, hukukun temel değerlerini korumak ve toplumun düzenini sağlamak adına suç işleyenlere yaptırım uygulanması kaçınılmaz olmaktadır. Bu yolla, hukukun üstünlüğü ve toplumun güvenliği korunabilmektedir.²⁷⁶

Anayasa'nın 10. Maddesi gereği olarak, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapılmaksızın herkesin kanun önünde eşit olduğu hükme bağlanmıştır. Benzer biçimde, 5237 sayılı TCK' nın 3/2. maddesinde, ceza hukukunun uygulanmasında bireyler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasi veya diğer düşünceler, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumlar bakımından herhangi bir ayırım yapılamayacağı ve hiç kimseye ayrıcalık tanınamayacağı ifade edilmektedir. Bu düzenlemeler çerçevesinde, cinsiyet temeline göre cezai sorumluluğunun artırılmasından ya da azaltılmasından bahsetmek hukuk tekniği açısından doğru değildir. TCK' nın 3/1. maddesinde, suç işleyen kişinin işlediği fiilin ağırlığıyla orantılı bir şekilde yaptırımla karşılaşacağı belirtilerek, cinsiyet esaslı ya da başka bir sebebe dayanılarak ayırım yapılmasının yasaklandığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, ceza hukuku açısından suç işleyen kişinin cinsiyetine dayalı olarak ceza sorumluluğunun artırılması veya azaltılması

²⁷⁵ Mahmut Kaplan, "Türk Ceza Hukukunda Kadın", içinde *Türkiye'de Kadın: Siyasi, Sosyal ve Kültürel Alanda Değişim*, ed. Esmâ Özdaşlı, (Ankara: Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) Yayınları, 2022), 35-56.

²⁷⁶ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 75.

mümkün olmamaktadır. Bu çerçevede, kanunun herkesin eşitliği ilkesine uygun olarak ceza sorumluluğunu belirlediği ve uyguladığı kabul edilmektedir.²⁷⁷

2.3.3. Türk Ceza Kanununda Kadına ve Çocuğa Karşı İşlenebilen Suçlar

2.3.3.1. Cinsel Saldırı Suçu

Cinsel saldırı suçu, yetişkinlere karşı işlenen en ciddi cinsel suçlardan biridir. Bu suçu işleyen kişi, mağdur olarak yabancı biri olabileceği gibi eş veya yakın ilişkide bulunan başka bir kişi de olabilmektedir. Cinsel saldırı suçunun hem erkeklere hem de kadınlara karşı işlenebileceği kabul edilmesine rağmen, mağdurlar genellikle kadınlar olmaktadır. Eş veya erkek arkadaş tarafından işlenen cinsel saldırıların yaygınlığına rağmen, aile içinde meydana gelen şiddet olgusunda fiziksel ya da psikolojik şiddet kadar önemsenmediği gözlemlenmektedir. Bu durum, aile içi şiddetin genellikle görünmez kalması ve mağdurların sessizliğini koruması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, aile içi şiddetin kamuoyunda yeterince farkındalık yaratılmaması ve toplumsal normlar tarafından meşrulaştırılması da bu durumu etkileyebilmektedir. Bu nedenle, cinsel saldırı ve aile içi şiddet gibi cinsel suçlarla mücadelede toplumda farkındalık oluşturmak, mağdurlara destek sağlamak ve suçluları cezalandırmak için daha etkili politikalar ve toplumsal önlemler gerekmektedir. Ayrıca, cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularında yapılan çalışmaların artırılması da önemlidir. Bu sayede, cinsel saldırı ve aile içi şiddet gibi suçlarla daha etkin bir şekilde mücadele edilebilmekte ve toplumda adalet sağlanabilmektedir.²⁷⁸

TCK'nın 102. maddesi gereğince, bu fiilin mağduru eş olacak şekilde işlenmesi durumunda resmi merciler tarafından soruşturma ve kovuşturma aşamalarının yapılmasını ancak mağdurun şikâyet beyanına bağlı kılmıştır. Ayrıca, TMK'na göre, bedensel veya ruhsal olarak savunmasız durumda olan bir bireye karşı işlenen suçlar, üçüncü dereceye kadar olan kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içindeki bireylere karşı işlendiğinde, üvey baba, ana, kardeş veya evlat edinen/eş alan kişi tarafından işlendiğinde

²⁷⁷ Kaplan, "Türk Ceza Hukukunda Kadın", 46.

²⁷⁸ Gülşah Korkusuz, "Cinsel Saldırı Suçu, (TCK m. 102)", *Journal of Istanbul University Law Faculty* 71/1 (2013): 815-854.

ve kişilerin zorunlu birlikte yaşama koşullarından kaynaklanan kolaylıktan dolayı, hüküm verilen ceza yarı oranında artırılır²⁷⁹ denilmiş ve nitelikli halleri de ifade edilmiştir.

TCK' nın 102. maddesinin gerekçesinde, korunan hukuki değer kişinin cinsel dokunulmazlığı olup ve devamında bireylerin vücutları üzerinde cinsel davranış sergilenmesi ile dokunulmazlığın hukuka aykırı olarak gasp edileceği belirtilmiştir.²⁸⁰

Fiziksel şiddet, 6284 Sayılı Kanun'da belirtildiği gibi, bir kişiyi fiziksel olarak etkileyen, vücuda acı verici veya bedene zarar verici hareketlerdir. Bu tanımın kapsamına, bedensel zarar veren veya acı çektiren hareketlerin yanı sıra, zarar verme potansiyeline sahip olan eylemler de dâhildir. Çünkü kanunda, tehlikenin varlığı da yeterli kabul edilmektedir. (6284 Sayılı Kanun m. 2/1-d).

TCK'nın 102. Maddesi cinsel saldırı suçunun faili ve mağduru bakımından cinsiyet ayrımı yapmamıştır. Herhangi bir kişi, herhangi bir kişiye karşı bu suçu işleyebilir ve herhangi bir kişi bu suçun mağduru olabilmektedir. Dolayısıyla, suçun faili ile suçtan zarar gören mağdur farklı cinsiyetlerde olabileceği gibi aynı cinsten de olabilecektir. Bu düzenleme, cinsel saldırı suçunun cinsiyet üzerinden değil, eylemin niteliği ve mağdurun rızası üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yani, suçun işlenmesindeki temel unsur, mağdurun rızasının olmaması ve cinsel eylemin zorlayıcı veya rıza dışı olması durumudur. Bu nedenle, cinsel saldırı suçunun faili ve mağduru arasında cinsiyet bakımından herhangi bir ayrım yapılmamaktadır. Bu düzenleme, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesini ve her bireyin eşit şekilde korunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sayede, herkesin cinsel saldırı suçuna karşı eşit koruma altında olduğu ve suçun herhangi bir cinsiyet üzerinden meşrulaştırılamayacağı kabul edilmektedir.²⁸¹

Suçun eşler arasında işlenmesi mümkündür. TCK m. 102/2'de suçun TMK'na göre eş olan kişiler arasında işlenmesi durumunda takibini şikâyeteye tabi tutmuştur.²⁸² Kanun koyucu, re'sen yapılan soruşturma ve kovuşturma neticesinde elde edilecek faydanın, aynı

²⁷⁹ 5237 sayılı TCK, m. 102.

²⁸⁰ Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, *Karşılaştırmalı-Tablolu TCK, CMK, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2005)

²⁸¹ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005), 171.

²⁸² Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 325-326.

zamanda mağdurun karşılaştığı potansiyel sakıncalarıyla kıyaslandığında daha az olduğuna karar vermiş ve eşler arasındaki cinsel saldırı suçunun şikâyet şartına bağlanmasına hükmetmiştir.²⁸³

6284 Sayılı Kanun Uygulama Yönetmeliği;4.maddesinden kanundan yararlanmak isteyen kişiler için ihbar veya şikâyeti zorunlu kılmıştır. Diğer taraftan haberdar olan kurumları da şikâyet mercilerine bildirmekle yükümlüdürler.

Kamu davası gereği şikâyetten vazgeçilse de ilgili suça ilişkin olarak takip yapılabilecektir. İstisnası eşler arasında suçun işlenmesidir. Şikâyete tabi tutulmuştur.

2.3.3.2. Çocuğun Cinsel İstismarı

TCK'nın 103. maddesinde düzenlenen çocukların cinsel istismarı suçu, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bölümünde yer almaktadır. Çocuklara karşı cinsel istismar, yaygın bir şiddet biçimidir ve çocuklar üzerinde derin izler bırakan en ciddi şiddet türlerinden biridir. Bu suç, çocukların cinsel yönden istismar edilmesini ve sömürülmesini içermektedir. Çocukların cinsel istismara maruz kalmaları, hem fiziksel hem de psikolojik olarak ciddi zararlara yol açabilmekte ve aradan zaman geçse de kalıcı travmalara sebep olabilmektedir. Bu nedenle, çocukların cinsel istismarının önüne geçilmesi ve mağdurun korunması büyük önem taşımaktadır. Çocukların cinsel istismarı, toplumun tüm kesimlerinin katılımını ve dikkatini gerektiren bir sorundur. Eğitim, bilinçlendirme, yasal düzenlemeler ve etkili cezai yaptırımlar gibi çeşitli önlemler alınarak, çocukların cinsel istismardan korunması ve bu suçla etkin bir şekilde mücadele edilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, mağdur çocuklara destek ve yardım sağlanması da önemlidir, böylece yaşadıkları travmayı atlatmalarına ve sağlıklı bir şekilde topluma yeniden entegre olmalarına yardımcı olunabilmektedir.²⁸⁴

Fiziksel şiddet, 6284 sayılı Kanun'da da belirtildiği üzere, bir kişiyi fiziksel olarak etkileyen, vücuda acı verici veya bedene zarar verici hareketlerdir. Bu tanımın kapsamına, bedensel açıdan zarar veren veya acı çektiren hareketlerin yanı sıra, zarar verme

²⁸³ Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 86.

²⁸⁴ Handan Yokuş Sevik, "5237 Sayılı TCK' da Çocukların Cinsel İstismarı", *Hukuk ve Adalet Dergisi*, 5 (2005): 119-145.

potansiyeline sahip olan eylemler de dâhildir. Çünkü kanunda, tehlikenin varlığı da yeterli kabul edilmektedir. (6284 sayılı Kanun m. 2/1-d).

Çocukların cinsel istismarı suçu, TCK m. 103/1 de yer almaktadır. Maddenin devamında, çocukların cinsel istismarı suçunun nitelikli halleri ve neticesi itibariyle daha fazla cezayı gerektiren halleri yer almaktadır. Bu nitelikli unsurlar ve ağırlaşmış haller, suçun işlenme şekli ve sonuçlarına göre cezanın artırılmasını öngörmektedir.²⁸⁵

Cinsel istismar suçunun konusu, bir çocuğun vücudu ve bedenidir. Bu suçun mağduru, henüz on sekiz yaşını doldurmamış, yani erginlik çağına gelmemiş bir çocuktur. Çocuğun cinsiyeti, cinsel istismarın konusu veya mağduru olarak belirlenmesinde önemli değildir. Cinsel istismar suçu, çocuğun rızası olmaksızın cinsel amaçlarla istismar edilmesini içermektedir. Bu suç, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığını ciddi şekilde etkileyebilecek, travmatik sonuçlar doğurabilecek önemli bir suçtur. Bu nedenle, çocukların cinsel istismardan korunması ve bu tarz suçların işlenmesinin önlenmesi büyük önem arz etmektedir. Cinsel istismara maruz kalan çocuklar, toplumun en savunmasız ve korunmaya muhtaç üyeleridir. Bu nedenle, cinsel istismar suçlarının ciddiyeti ve mağdurların hassasiyeti göz önünde bulundurularak, etkili yasal düzenlemeler ve koruyucu tedbirler alınmalıdır. Ayrıca, toplumda cinsel istismarın önlenmesi ve mağdurlara destek sağlanması için bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları da büyük önem taşımaktadır.²⁸⁶

6284 Sayılı Kanun'un 2/e maddesinde "Şiddet mağduru" için: Bu kanunda şiddet olarak kabul edilen tutum ve eylemlere doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalan veya bu tür şiddetin etkisinde veya etkilenme riski altında olan kişileri ifade eder tanımı kullanılmaktadır. Bu tanıma göre, cinsel istismara uğrayan çocuklar da 6284 Sayılı Kanun açısından mağdur sıfatına haizdir. Bu tanım, şiddetin geniş bir yelpazesini kapsamaktadır ve sadece doğrudan fiziksel şiddete maruz kalanları değil, aynı zamanda dolaylı olarak şiddetin etkilerini hisseden veya tehlike altında olanları da içermektedir. Dolayısıyla, cinsel istismara uğrayan çocuklar, bu tanıma uygun olarak 6284 Sayılı Kanun kapsamında mağdur olarak kabul edilmektedir. Bu düzenleme, şiddetin çeşitli formlarına karşı

²⁸⁵ 5237 sayılı TCK m. 103/1.

²⁸⁶ Gülşah Bostancı Bozbayındır, "Çocukların Cinsel İstismarı" *Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017): 505.

koruma sağlamayı amaçlamaktadır ve cinsel istismar gibi ciddi bir şiddet türüne maruz kalan çocukların da korunması ve desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, 6284 Sayılı Kanun'un cinsel istismar mağdurlarına yönelik olarak sağladığı haklar ve koruyucu tedbirler, çocukların güvenliği ve refahı için önemli bir rol oynamaktadır.²⁸⁷

TCK 'da cinsel istismar suçun açısından yaş gruplarına göre ayırım yapılmıştır. Bu ayırma göre, cinsel istismar suçunda mağdur iki farklı şekilde değerlendirilmekte ve bu duruma göre hareket unsuru düzenlenmektedir (TCK m. 103/1-a ve b). İlk grup, 15 yaşını doldurmamış ya da doldurmuş olmasına rağmen fiilin hukuki anlam ve neticelerini anlama yeteneği henüz gelişmemiş çocuklardan (mümeyyiz/sezgin olmayan, algılama yeteneği gelişmemiş çocuklar) oluşurken; ikinci grup, 15 yaşını tamamlamış ve algılama yeteneği de yerinde olan çocuklardan (mümeyyiz/sezgin çocuklar) oluşmaktadır. Bu düzenleme, çocukların gelişim düzeylerine ve algılama kapasitelerine göre farklı bir yaklaşım benimsemekte ve cinsel istismar suçunun mağdurlarını bu perspektifle değerlendirmektedir. Algılama yeteneği gelişmemiş çocuklar, suçun hukuki anlam ve sonuçlarını tam olarak kavrayamadıkları için daha korunaklı bir statüde kabul edilirken, algılama yeteneği gelişmiş çocuklar ise bu durumdan ayrı olarak değerlendirilmektedir. Bu ayırımın amacı, çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak korunmalarını sağlamak ve adaletin daha etkin bir şekilde sağlanmasını hedeflemektir. Bu çerçevede, yaş gruplarına göre yapılan bu ayırım, cinsel istismar suçlarının daha etkin bir şekilde önlenmesine ve cezalandırılmasına olanak tanımaktadır.²⁸⁸ 6284 sayılı Kanunda madde 2'ye göre şiddet mağduru açısından böyle bir gruplandırma yapılmamıştır.²⁸⁹

6284 sayılı Kanun'un madde 20/2 uyarınca, suçun mağduru kadın, çocuk veya failin ailesinden biri ise, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetleri Bakanlığı kamu davasına katılan sıfatıyla takip edebilmektedir. Bu hüküm, suçun mağduru olan kadın, çocuk veya failin ailesinden birinin korunması ve hukuki haklarının savunulması amacıyla önemli bir düzenlemedir. Buna göre, suç mağduru olan kişilerin yanı sıra, failin ailesinden biri de kamu davasına katılan sıfatıyla davaya müdahil olabilir ve davanın takipçisi olarak yer

²⁸⁷ 6284 Sayılı Kanun.

²⁸⁸ Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 454.

²⁸⁹ 6284 Sayılı Kanun.

alabilmektedir. Bu düzenleme, suç mağdurlarının korunması ve haklarının savunulması için devletin sorumluluğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda, suçun işlenmesiyle etkilenen tarafların dava sürecine katılımını sağlayarak, adaletin daha etkin bir şekilde sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın bu süreçte kamu davasına katılan sıfatıyla takip etme yetkisi, suç mağdurlarının haklarının korunmasını ve adaletin yerine getirilmesini sağlayacak önemli bir mekanizmayı oluşturmaktadır.²⁹⁰

Cinsel dokunulmazlık kapsamında işlenen suçlarda, suç şikâyetine tabi olsa dahi, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 253/3. maddesi uyarınca uzlaştırma yoluna gidilememektedir. Benzer şekilde, 6284 sayılı kanunda da uzlaştırma yolu bulunmamaktadır. Bu düzenlemeler, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların ciddiyetini ve mağdurların korunması gerekliliğini vurgulamaktadır. Cinsel dokunulmazlık suçlarında uzlaştırma yoluna gidilememesi, suçun kamu düzenine ve toplumun genel güvenliğine zarar veren bir nitelik taşıdığını ve bu tür suçların cezai yaptırımlarla caydırılması gerektiğini göstermektedir. Bu düzenlemeler, mağdurların haklarını korumayı ve suçluların cezalandırılmasını sağlayarak, adaletin yerine getirilmesini amaçlamaktadır. Ayrıca, cinsel dokunulmazlık suçlarında uzlaştırma yolunun bulunmaması, suçun işlenmesiyle mağdurların yaşadığı travmanın ve zararın önemini dikkate alır ve mağdurlara daha etkin bir koruma sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu çerçevede, suçların etkin bir şekilde soruşturulması ve cezalandırılması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.²⁹¹

2.3.3.3. Cinsel Taciz

Cinsel taciz suçu, 5237 sayılı TCK'nın 105. Maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin 2. fıkrası, 29.06.2005 tarihinde ve 5377 sayılı kanunla değiştirilerek günümüzdeki halini almıştır. Bu düzenleme, cinsel tacizin cezai yaptırımını ve artırılmasını belirlemekte ve mağdurların korunması için önlemler öngörmektedir. Hizmet ilişkisi, eğitim ve öğretim ilişkisi, aile içi ilişki veya işyerindeki nüfuz kötüye kullanımı gibi durumlar, tacizin işlenmesinde özellikle vurgulanmıştır. Bu şekilde, suçun işlenmesindeki özel durumlar

²⁹⁰ 6284 Sayılı Kanun.

²⁹¹ 6284 Sayılı Kanun.

dikkate alınarak, mağdurların haklarının korunması ve suçluların cezalandırılması sağlanmaktadır.²⁹²

Cinsel şiddet kavramı, cinsel açıdan bireyin zarara uğratılması ya da acı duyması ile neticelenen veya bu şekilde neticelenmesi olası hareketleri ifade etmektedir (6284 Sayılı Kanun m. 2/1-d). Bu kapsamda, cinsel saldırı, çocukların cinsel açıdan istismarı, cinsel tacize maruz kalmaları ve reşit olmayanla cinsel ilişki gibi eylemler cinsel şiddet kapsamına giren ve hukukumuzda yer alan fiillerdir. Bu tanım, cinsel şiddetin geniş bir yelpazesini kapsamaktadır ve cinsel açıdan zarar gören veya acı çeken kişilerin maruz kaldığı her türlü hareketi içermektedir. Cinsel şiddetin tanımı, mağdurların cinsel haklarını gasp eden ve fiziksel ve psikolojik olarak zarara uğratan eylemleri kapsamaktadır. Cinsel şiddetin çeşitli formları, toplumda yaygın bir sorun olup, mağdurların yaşamlarını derinden etkileyebilmektedir. Bu nedenle, cinsel şiddetin engellenmesi ve mağdurlara destek sağlanması için etkili yasal düzenlemeler ve koruyucu tedbirlerin alınması büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, cinsel şiddetin toplumsal farkındalığının artırılması ve cinsiyet eşitliği ilkelerinin güçlendirilmesi de önemlidir. Bu şekilde, cinsel şiddete engel olabilmek için ve mağdurların haklarının korunması için daha etkin bir mücadele yürütülebilmektedir.²⁹³

2.3.3.4. Reşit Olmayanla Cinsel İlişki

5237 sayılı TCK' nın 104. maddesi, reşit olmayan bireylerle cinsel ilişki suçunu düzenlemektedir. Bu hüküm, 15 yaşını tamamlamış ancak 18 yaşını doldurmamış bireylerin rızalarıyla gerçekleşen cinsel ilişkileri suç olarak tanımlar. Ancak, bu düzenleme 15 yaşını doldurmuş olmalarına rağmen henüz cinsel gelişimleri tamamlanmamış olan gençlerin korunmasını amaçlamaktadır. Anayasa'nın 41. maddesi gereğince, çocukların cinsel istismara uğramasının engellenmesi yükümlülüğü çerçevesinde düzenlenen bu suç tipi, bazı eleştirilere maruz kalmaktadır. Özellikle, suçun rızaya dayalı olması ve gençlerin cinsel özgürlüklerine ilişkin eleştiriler ön plana

²⁹² 5237 sayılı TCK.

²⁹³ Nur Centel, "Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Koruyor Mu?", içinde *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması*, ed. Nur Centel, (İstanbul: Levha Yayınları, 2013), 1-12.

çıkılmaktadır. Bu eleştiriler, gençlerin kendi cinsel tercihleri üzerinde serbestçe karar verebilme hakkıyla çatışmaktadır.²⁹⁴

6284 sayılı Kanun, bireylerin şiddet karşısında korunmasını amaçlamaktadır. Reşit olmayanlarla cinsel ilişki suçu, bu kanun kapsamında cinsel şiddet olarak değerlendirilmektedir²⁹⁵ ve bu nedenle 6284 sayılı kanunun uygulama alanına girmektedir. Bu düzenleme, cinsel ilişki sürecinde reşit olmayan bireylerin korunması ve cinsel istismara karşı mücadele amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda, kanunun hükümleri cinsel şiddetin önlenmesi ve mağdurların haklarının korunması yönünde önemli bir rol oynamaktadır.²⁹⁶

2.3.3.5. Kasten Öldürme Suçu

Kasten öldürme suçunun esas şekli TCK m. 81’de; suçun nitelikli halleri ise 82. maddesinde belirtilmiştir.²⁹⁷

Kasten öldürme suçunun koruduğu hukuki değer, yaşam hakkıdır. Yaşam hakkının korunması, bireyin diğer tüm temel olan haklarının kullanabilmesi için son derece önemlidir. Bir kişinin yaşama hakkı gasp edildiğinde, diğer bütün temel hakların kullanması mümkün olmamaktadır.²⁹⁸ Anayasa ve uluslararası sözleşmeler, yaşam hakkının korunmasını hukuk kurallarıyla güvence altına almaktadır. Örneğin, AIHS’nin 2. maddesi, "Herkesin yaşama hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez" şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, yaşam hakkının korunmasıyla ilgili temel prensipleri ve devletin bu hakka saygı gösterme yükümlülüğünü vurgular.²⁹⁹

82. maddede çocuk ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye (TCK m. 82/1-e), kadına karşı (TCK m. 82/1-f) işlenmesi halinde suçun

²⁹⁴ Nurullah Kantarcı, *Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016) 1-264.

²⁹⁵ Centel, “Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Koruyor Mu?”, 6.

²⁹⁶ 6284 Sayılı Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği.

²⁹⁷ 5237 Sayılı TCK, m. 81.

²⁹⁸ Hakan Hakeri, *Kasten Öldürme Suçları*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2006), 18.

²⁹⁹ Kaplan, “Türk Ceza Hukukunda Kadın”, 38.

nitelikli halinden cezaya hükmedilecektir. Aynı şekilde TCK'nın 82/1- d. fıkrasında bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir.

Bu suç, üstsoy, altsoy, eş veya kardeşe karşı işlenen bir suçtur. Fail ile mağdurun arasında üstsoy veya altsoy ilişkisi bulunmalıdır ve bu ilişki kan hısımlığına dayanmalıdır. Ayrıca, bu ilişkinin evlilik nedeniyle oluşmamış olması gerekmektedir (sıhri hısımlık). Kan hısımlığı olan bu durum, evlilik içi ilişki sonucu oluşmuş olmak zorunda değildir.³⁰⁰ "Eş" terimi, mevcut düzenleme ve Medeni Kanun'a göre evlilik bağıyla birbirine bağlanmış olan kişileri ifade eder.³⁰¹ Eş, evlilikle kurulan ilişkiyi temsil eder. Bu nedenle, üvey anne, üvey baba ve üvey çocuk gibi ilişkiler, bu madde kapsamında değerlendirilmez.³⁰² 6284 sayılı Kanunun 1. maddesinde de resmi nikâhın bulunması aranmamaktadır.³⁰³

TCK' ya göre, bu suçun işlenmesinde nitelikli hal olarak kabul edilmeyen durumlar arasında, boşanmış eşler, resmi evlilik olmadan birlikte yaşayanlar, partnerler ve kayın hasımları bulunmaktadır. Bu ilişki türleri, suçun nitelikli hali olarak değerlendirilmez ve bu suçun işlenmesi bakımından özel bir statüye sahip değildir. Bu şekildeki ilişkiler, kanunun belirttiği nitelikli halleri oluşturmaz ve bu suçun işlenmesi konusunda ayrı bir değerlendirme gerektirir.³⁰⁴

TCK' nın 82/1-f maddesi, "kadına karşı" şeklinde bir düzenleme içermektedir. Aynı şekilde, 82/1-k maddesi de "töre saikiyle" şeklinde bir düzenleme içermektedir. Bu hükümler, kasten öldürme suçunun işlenmesi durumunda nitelikli haller olarak kabul edilmektedir. Ancak, bu düzenlemeler cinsiyet temelli bir suç olmasına rağmen, mağdurun gebe olmaması durumunda uygulanamamaktadır. Bu durumda, kanun cinsiyet temelli bir suç önerdiği için, gebe olmayan bir kadının mağdur olduğu vakalarda bu düzenleme uygulanamamaktadır. Bu, kanunun uygulama alanının belirli koşullar altında sınırlı olabileceği ve belirli durumları kapsayabileceği gerçeğini göstermektedir.³⁰⁵ Bu

³⁰⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 164.

³⁰¹ Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 164.

³⁰² Ahmet Gökçen ve Murat Balcı, "Kasten Öldürme Suçları (TCK m. 81)", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 17/1-2 (2011): 95-218.

³⁰³ 6284 sayılı Kanun, m. 1.

³⁰⁴ Akbulut "6284 Sayılı Kanunda Şiddet ve İstanbul Sözleşmesinin TCK Açısından Değerlendirilmesi", 151.

³⁰⁵ Kaplan, "Türk Ceza Hukukunda Kadın", 40.

nitelikli halin kabul edilmesinin nedeni, savunmasız bir kişiye karşı işlenen suçun kolaylıkla gerçekleştirilebilmesidir.³⁰⁶

Töre saikiyle kasten öldürmenin nitelikli hal olarak düzenlenmesi, hukuk kurallarının dışında başka bir kuralın tanınmaması ilkesi çerçevesinde yerinde bir karardır. Bu düzenleme, töreye uymak için ailesi tarafından yönlendirilen kişinin alınan bir kararın uygulanması sonucu, namusun temizlendiği düşüncesiyle işlenen suçları kapsamaktadır. Bu bağlamda, fail, kendisine kirli olduğu düşünülen bir kadını öldürmektedir.³⁰⁷ İlgili suçta, 6284 sayılı Kanun'un 20. maddesinde, suçun mağduru kadın, çocuk veya failin ailesinden biri ise, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kamu davasına katılan sıfatıyla müdahil olabilmektedir. 6284 sayılı kanunda yakın akraba ile alakalı olarak düzenlenen hükmüdür.

2.3.3.6. Kasten Yaralama

TCK'da 86. ve sonraki maddelerde düzenlenmiştir.³⁰⁸ Toplumsal olarak karşı karşıya kalınan en önemli sorunlardan biri ev içi kadına yönelik şiddettir. Toplumsal ve psikolojik baskı, korku gibi etmenler nedeniyle, şiddet mağduru kadınlar genellikle şikâyetçi olmamaktadırlar veya şikâyetlerini geri çekmektedirler. 27/05/2022 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan değişiklik ile 86-2. Maddesine 'Suçun kadına karşı işlenmesi halinde cezanın alt sınırı altı aydan az olamaz eklemesi yapılmıştır. Ceza hukukunda, TCK 'nın 86/3-a maddesi bu alanda olumlu etkilerden biridir. Bu madde, şiddetin üstsoy, altsoy, eş veya kardeşe karşı işlenmesi durumunda, şikâyete bağlı olmaksızın cezanın yarı oranında artırılmasını öngörmektedir.³⁰⁹

Bu suçta korunan hukuki değerin kişinin vücut dokunulmazlığı, fiziksel ve psikolojik bütünlüğü ve kişinin sağlığıdır. Vücut dokunulmazlığı, kişinin en temel haklarından biridir. Uluslararası belgelerde ve Türk mevzuatında kişinin vücut dokunulmazlığına yönelik güvenceler bulunmaktadır. Anayasa'nın m. 17'de kişi dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı başlığı altında yer almıştır. İlgili maddeye göre; tüm bireyler, hayatta

³⁰⁶ Köksal Bayraktar, "Kasten Adam Öldürme", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, 19/2 (2013): 57-77.

³⁰⁷ Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 177.

³⁰⁸ 5237 Sayılı TCK, m. 86.

³⁰⁹ Çiğdem Sever, "Kadına Karşı Ev İçi Şiddete Devletin Sorumluluğu ve AİHM'nin Opuz V. Türkiye Kararı", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/2, (2012) 28.

kalmak ve maddi-manevi varlıklarını korumak ve büyütme hakkına sahiptirler. Bu hüküm, bireylerin vücut dokunulmazlığını etkin şekilde koruma hakkını maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkını güvence altına almaktadır.³¹⁰

TCK'nın 87. maddesinde, neticesi itibariyle ağırlaşmış kasten yaralama suçu yer almıştır. Bu suç kapsamında, yüzde sabit bir izin kalması, hamile bir kadına karşı işlenmesi ile erken doğumuna sebep olması, yüzün devamlı değişikliğine neden olması ve de çocuk yapma yeteneğinin kaybetmesine neden olunması gibi eylemler, kadına karşı cinsiyet esası ile işlenebilecek fiiller olarak öne çıkmaktadır.³¹¹ Konusu ve korunan hukuki değer açısından 6284 sayılı kanun ile benzer niteliktedir.

2.3.3.7. Tehdit ve Şantaj

TCK'nın 106. maddesi, tehdit suçunu düzenlemektedir. Bu maddeye göre, bir kişinin kendisine veya akrabasının hayatına, vücut ya da cinsel dokunulmazlığını hedef alan bir saldırı gerçekleştireceği tehdidinde bulunan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmaktadır. Ayrıca, vücut ve cinsel dokunulmazlık dışında malvarlığını büyük bir zarara uğratacağından ya da başkaca bir kötülük yapacağından kaynaklı olarak tehdit eden kişi ise, suçtan zarar gören mağdurun şikâyeti üzerine altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu suç tipinde fail, mağdura gelecekte gerçekleştireceğini düşündüğü bir zararı bildirmekte, bu da bireylerin iç huzurunu koruyan bir suç tipi olmaktadır.³¹²

Şantaj suçu ise tehdit suçunun özel bir görünüş şeklidir. Bu suçta, fail, mağduru bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmemeye, haksız kazanç elde etmeye veya yükümlü olmadığı bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmemeye zorlamak amacıyla kanuna aykırı davranmaktadır. Bu durumda, mağdurun iç dünyasına yönelik bir zorlama bulunmaktadır; fakat bu zorlama cebir düzeyine ulaşmamaktadır.³¹³

6284 Sayılı Kanun'un 2. Maddesinde şiddet; bireyin cinsel, psikolojik veya fiziksel olarak zarara uğramasıyla ya da bundan kaynaklı acı ve ıstırap duyması ile neticelenen veya bu

³¹⁰ Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 206.

³¹¹ Kaplan, "Türk Ceza Hukukunda Kadın", 44.

³¹² Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 514.

³¹³ Tezcan, Erdem ve Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 538.

şekilde neticelenmesi muhtemel olan fiilleri ile bu durumlara yönelik baskıyı, özgürlüğünün engellenmesini getiren özel, kamusal, toplumsal alanda oluşan fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik her türlü tutum ve davranışları ifade edeceği belirtilmiştir. Bu tanım, kadın ve çocuklara karşı işlenen suçlar açısından bir tasnif yapılmasını mümkün kılmaktadır.

Fiziksel açıdan kadına karşı şiddetin değerlendirilmesinde, kasten adam öldürme, kasten yaralama, eziyet ve çocuk düşürtme gibi suçlar öne çıkmaktadır. Cinsel açıdan kadına karşı şiddetin değerlendirilmesinde ise, cinsel saldırı, cinsel taciz ve kısırlaştırma suçları önemlidir. Psikolojik şiddet açısından ise, intihara yönlendirme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, tehdit ve şantaj, kötü muamele, hakaret ile aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlali gibi suçlar dikkate alınmaktadır.³¹⁴

2.3.4.6284 Sayılı Kanun Kapsamında 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Ceza hukuku alanındaki temel kanunlar, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, TCK, Kabahatler Kanunu ve CMK'dur. Bu yasalar, 1.06.2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.³¹⁵

765 Sayılı Kanunda ırza geçme, kaçırma ve alıkoyma, ırza tasaddi gibi suçlarda birden fazla kişi ile işlenmesi halinde, bu suça katılanlardan birinin mağdur ile evlenmesi durumunda; eşi hakkındaki dava ve cezanın ertelenmesini, diğer suç işleyenler açısından davanın ve cezanın düşmesini öngörmektedir.³¹⁶

765 sayılı TCK'da şehvet nedeniyle ya da evlenme düşüncesiyle işlenen kız-kadın kaçırma suçu, hürriyeti tehdit suçundan ayrı bir şekilde düzenlenmekteydi (765 s. TCK 429. M.). Bu düzenlemede, kaçırılan kadın evli ise cezanın ağırlaştırılmasına neden olmaktadır. Ancak, bu düzenleme kadının engel olunan cinsel özgürlüğünü değil, kadının mensubu olduğu ailenin ve kocasının şerefini koruma gibi yanlış bir anlayıştan kaynaklanmaktaydı. Ayrıca, evli olan ve olmayan kadınlar arasında ayrımcılık yapıyor

³¹⁴ Hilal Lefkur, "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019), 116.

³¹⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/>, (E.T. 07.01.2024).

³¹⁶ 765 sayılı TCK, m. 434.

ve bu da eleştirilere neden oluyordu.³¹⁷ Evlenme saiki ile kızlık bozma suçunda ise kadınların evlenme vaadiyle cinsel istismarını engellemeye yönelik değil kadının bekâretini korumaya yönelik düzenlenmiş bir suçtu. Bu düzenleme, mağdurenin bakire olup olmadığı olmadığına göre kanundan faydalananak yalnızca bakire olan mağdurun korunmaya değer görüldüğü bir yaklaşımı yansıtmaktaydı.³¹⁸

765 sayılı TCK’ da, eşlerden biri diğerine kötü muamelede bulunursa, takibi şikâyeteye bağlıydı ve cezası otuz aya kadar hapis cezasını içeriyordu, yani ceza süresi yedi günden başlıyordu.³¹⁹ 5237 sayılı TCK’da kötü muamele suçu açısından aynı konutta birlikte yaşayan kişilere, olumsuz davranışta bulunan birey, iki ay ile bir yıl arasında hapis cezası ile cezalandırılacaktır ve takibi şikâyeteye bağlı değildir.³²⁰ 765 sayılı Kanunda, doğumunun üzerinden beş gün geçmemiş gayrimeşru çocuğu terk etme suçunu, kendisinin, karısının, annesinin, evlatlarının veya kız kardeşinin namusunu korumak için gerçekleştiren fail açısından indirim nedeni sayılmaktaydı.³²¹

2.4. 6284 Sayılı Kanun Açısından Devletin Sorumlulukları ve Yükümlülükleri

İnsanın doğası gereği, kendi ihtiyaçlarını ve arzularını tatmin etmek için diğer insanlarla birlikte yaşaması kaçınılmazdır. Bu sebeple, insanlar ancak toplum içinde varlık gösterebilmektedirler. Toplumun devamını sağlamak için ise düzenin varlığı elzemdir; çünkü davranışların ve hareketlerin belirli kurallara ve doğruluk prensiplerine uygun olması, toplumun istikrarını ve refahını sürdürmek için gereklidir. Bu nedenle, insanlar doğru ve düzenli davranarak toplumsal düzenin korunmasına katkıda bulunmaktadır.³²²

Hukukun üstünlüğü ilkesi, herkesin eşit olarak uygulanan hukuk kurallarına tabi olduğu bir ülkede egemen olan bir prensiptir. Anayasal devlet ile polis devleti arasındaki en önemli fark, devletin kendi yasalarına uyma zorunluluğudur. Anayasal devlette, devlet yönetimi de ilgili hukuka tabi olmak zorundadır. Bu durumda, kamu idaresinin eylem ve

³¹⁷ Nur Centel, “Yeni Türk Ceza Yasası ve Kadın” *Polis Dergisi*, 44 (2005), 6.

³¹⁸ 765 sayılı TCK, m. 423.

³¹⁹ 765 sayılı TCK, m. 478/3.

³²⁰ 5237 sayılı TCK, m. 232.

³²¹ 765 sayılı TCK, m. 475.

³²² Özkan Tikveş, *Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku*, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1982), 1-528.

işlemleri yargıya taşınabilir ve kamu idaresi tüm eylem ve işlemlerinin sonuçlarından sorumlu olmaktadır. Anayasa'da idari sorumluluklara ilişkin özellikle açık hükümler bulunmaktadır. Ancak idari sorumluluğun kapsamına ilişkin doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak Anayasa'nın "devletin ekonomik ve sosyal işlevlerinin sınırlandırılmasını" öngören 65. maddesinin aynı zamanda idari sorumlulukları da sınırlayıp sınırlamadığı tartışmaya değer bir konudur. Bahsi geçen kanun maddesinde şöyle denilmektedir: “Devlet, yeterli imkânlar dâhilinde ve kendisine uygun öncelikleri ve bu görevlerin amaçlarını dikkate alarak, Anayasayla belirlenen sosyal ve ekonomik alanlardaki görevlerini yerine getirir”. Devletin bu konuda sorumluluğunun sınır esasları ifade edilmiştir.³²³

Kadına yönelen aile içinde işlenen şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin özel bir ortaya çıkış şeklidir. Bu tür aile içi şiddet, fiziksel, psikolojik, cinsel olabileceği gibi ekonomik olarak ta karşımıza çıkmaktadır. Aile, toplumun en küçük birimi olarak kabul edilirken, içerisinde şiddetin meşrulaştırılabileceği bir ortamın varlığı, hem kamu düzenini hem de hukukun üstünlüğü ilkesini temelden sarsmaktadır. Bu sebeplerle, devletin, aile içi şiddet mağduru olan kadınların yaşam haklarını güvence altına alması gerekmektedir. Kadınların şiddeti bildirmesi, bildirmemesi veya daha sonra geri alması durumunda dahi, devletin müdahalesi kaçınılmazdır. Bu müdahale, uluslararası hukuktan ve ulusal yasal düzenlemelerden kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirerek gerçekleşmektedir. Devletin bu yükümlülükleri gerektiği gibi uygulamaması durumunda, ortaya çıkan zararlardan dolayı sorumlu olması gerekmektedir. Bu, sadece mağdurların haklarını korumakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği ve insan haklarına saygıyı sağlamak adına kritik bir öneme sahiptir.³²⁴

Kadına yönelen şiddet, bireysel değil, toplumsal olarak ele alınmalıdır. Bu tür şiddet, kadınların maddi ve manevi varlıklarını, hatta yaşam haklarını ihlal etmektedir. Dolayısıyla, kadına karşı aile içi şiddetin önlenmesi, devletin sosyal sorumlulukları arasında değil, bireylerin yaşama ve maddi-manevi bütünlüğünü koruma ve geliştirme

³²³ Veysel Dinler, “Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı Açısından İdarenin Sorumluluğu”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/1 (2008), 1-19.

³²⁴ Fatih Düğmeci ve Esin Gürsel, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hususunda Devletin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/2, (2019) 843-873.

haklarından kaynaklanan olumlu yükümlülüklerinin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda, devlet, kadınlara şiddete karşı koruyucu önlemleri almalı, yani yasal düzenlemeler yaparak idari ve de yargısal açıdan koruma sistemlerini kurmalı ve gerekli gördüğü önlemleri hayata geçirmelidir. Bu, sadece kadınların haklarını korumakla kalmayıp aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğini ve insan haklarını desteklemek için hayati bir adımdır.³²⁵ 1992 yılında kabul edilen 19 numaralı tavsiye kararıyla Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi, kadına yönelen şiddetin bir ayrımcılık biçimi olduğunu vurgulamıştır. Bu karar, devletleri kadına yönelen şiddeti önleme konusunda sorumlu tutmaktadır.

Kararın 9. maddesinde, devletin sorumluluğunun yalnızca kendisine ait eylem ve işlemlerde kadına yönelecek herhangi bir şiddeti uygulamamak ya da ayrımcılık biçimlerinden kaçınmakla sınırlı olmadığına vurgu yapılmaktadır. Bunlarla birlikte devletin, kişi, kuruluş veya herhangi bir teşebbüsün ayrımcılık yapmasını da önlemesi gerektiği belirtilmektedir. Bu, uluslararası hukuk ve insan hakları sözleşmelerine göre devletlerin, hak gaspını önleme ve şiddet eylemlerini soruşturma ve cezalandırma konusunda özen göstermesi gerektiği ifade edilmektedir. Aksi takdirde, özel kişiler tarafından işlenen eylemlerden ve bunların sonuçlarından dolayı devletlerin sorumlu olacağı belirtilmektedir.³²⁶

Devletlerin insan hakları ihlallerine karşı kamu korumasının ilk aşaması olan negatif yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Bu yükümlülükler çerçevesinde devletler, ilgili uluslararası anlaşmalara taraf olup, iç hukuklarını bu anlaşmalara uygun şekilde düzenlemeli ve kanunların tanıdığı standartların ötesindeki haklara müdahale etmemelidir.

Türkiye, 1985 yılı itibariyle CEDAW taraf olmuştur. Ayrıca, Dördüncü Dünya Kadın Konferansının 1995 yılı sonucunda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı'nı koşulsuz olarak kabul etmiştir. Ailenin Korunmasına Dair Kanun ise 14 Ocak 1998 tarihinde hukukumuzda yerini almıştır. Türkiye, kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili olarak İstanbul Sözleşmesi'ni imzalayarak, bir dizi pozitif yükümlülük üstlenmiştir.

³²⁵ Öden, *Devletin Kadınları Ev-içi Şiddete Karşı Koruma Ödevi*, 19.

³²⁶ Uygur, "17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi Işığında...", 230-245.

İstanbul Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından İstanbul'da imzalanmıştır ve Türkiye tarafından imzalandıktan sonra 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak daha sonra Türkiye, tek taraflı olarak İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı almıştır. Sonrasında, Türkiye'nin kadına yönelik aile içi şiddete karşı kamu korumasının ilk aşaması olan negatif yükümlülüğü, iç hukuk ve uluslararası hukuk bağlamında hayata geçirilmiştir.³²⁷

Kamunun korunmasının ikinci ayağını oluşturan, devletlerin kadına yönelen şiddeti önlemek için gerekli tedbirleri alma yönündeki pozitif yükümlülükleri, negatif taahhütlerden farklı olarak daha karmaşık ve kapsamlı bir süreci gerektirmektedir. Bu pozitif taahhütlerin uygulanması, çeşitli düzeylerde ve farklı alanlarda gerçekleştirilmesi gereken çok yönlü çabaları içermektedir.³²⁸

2.4.1. Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında 6284 Sayılı Kanun

Anayasa'nın 17. Maddesinde beden bütünlüğünün dokunulmaz olduğu ve yaşam hakkını güvence altına alınması kapsamında herkesin yaşama bununla birlikte maddi ve manevi varlığını geliştirme ve de koruma hakkına sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu düşünceden yola çıkılarak yalnızca kadına karşı değil, herhangi bir kişiye yönelen her türlü şiddetin, insan haklarının ihlali olarak görülmektedir.³²⁹

Bu noktada devletin esas yükümlülüğü, şiddetin ortaya çıkmadan önce önlenmesi ya da devam eden şiddetin son bulmasını sağlamaktır. Aynı doğrultuda Anayasa'nın 12. maddesinde belirtildiği gibi, insanların temel hak ve özgürlüklerinin sağlanması, özel hayatının birlikte aile hayatının korunması (Anayasa m. 20), kadın ve erkek arasında eşitliğinin sağlanması (Anayasa m. 10) gibi hükümler, devletin esas amaçları ve görevleri içerisinde yer almakta ve bunu garanti altına almaktadır. Ülkemizin açısından 1986 yılında yürürlüğe giren BM, CEDAW taraf olmasıyla, devletlerin aile hayatının korunması, kadın-erkek ayrımcılığı yapılmaması, insanların yaşama hakkı ve

³²⁷ Fatih Düğmeci ve Esin Gürsel, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hususunda Devletin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/2 (2019): 843-873.

³²⁸ Yakın Ertürk, “Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları”, *İnsan Hakları Ortak Platformu*, (2007): 28-29.

³²⁹ Yasama Dönemi: 24, Yasama Yılı: 2 Sıra Sayısı 181, 1/572 esas numaralı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarının genel gerekçesi için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss181.pdf>

güvenliğinin öngörüldüğü bilinmektedir. Bu haklar devletlere negatif yükümlülüklerle ihlal edilemez (yani ihlal edilmesi önlenir), beraberinde tanınan hakların korunmasını ve ihlal edilmemesini sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması pozitif yükümlülükler olarak belirlenmektedir.³³⁰

Ancak, anayasamızda ve kanun koyucular açısından kadın hakları ayrıca bir alan olarak değerlendirilip düzenleme yapılmamıştır. Anayasa yargısının kararları, kadının statüsünün değişim ve gelişiminde önemli etkiler oluşturmuştur. Bu kararlar, Türk demokrasi hayatında belirgin bir rol oynamaktadır.³³¹

Ülkemiz geçen zaman içerisinde kadına yönelen bu şiddetin önlenmesi için koruyucu ve önleyici tedbirleri etkili şekilde uygulayamadığı ve devamında kadın cinayetlerinin artması nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) karşısına birçok kez çıkarak yargılanmış ve hem koruma hem de önleme yükümlülüğünü yerine tam getirmediği için tazminat cezasına çarptırılmıştır.³³²

AYM, 29 Eylül 2021 tarihinde bireysel bir başvuru mekanizmasıyla verdiği bir kararla, ülkemizde kadına yönelen şiddeti ve kadın cinayetlerini önlemenin devletin yükümlülüğü kabul ettiği için ve bu yükümlülük kapsamında hak ihlalinin yaşandığını açıklamıştır. Bu karar, AİHM 'nde görülen ihlal kararlarına benzerlik göstermektedir.

Karara konu olay, bir devlet üniversitesinde akademisyen olan S.E.'nin 15 Aralık 2013 tarihinde ayrıldığı erkek V.A. tarafından öldürülmesiyle ilişkilidir. S.E., yaklaşık 6 ay boyunca V.A. tarafından sürekli olarak rahatsız edilmiş, hakarete uğramış ve ölümlle sonuçlanabilecek tehditlere maruz kalmıştır. S.E.'nin maruz kaldığı şiddet olayları, kolluk kuvvetlerine yansımış ve bu süreçte S.E. lehine, en sonuncusu uzaklaştırma kararı olmak üzere birden fazla tedbir kararı verilmiştir. İlgili tedbir kararları, her tekrarında Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)'ne bildirilmiştir. Dolayısıyla, kadına yönelen şiddetin önlenmesi konusunda görevli ve iş birliği içinde hareket etmesi beklenen kamu kurumları, S.E.'nin yaşamına yönelen gerçek ve yakın bir riskin varlığından haberdardır.

³³⁰ Gökçeçişek Ayata, Sevinç Eryılmaz Dilek ve Bertil Emrah Oder, *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama* (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010).

³³¹ Feride Acar, *Türkiye'de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Hukuk ve Sivil Toplum*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2010), 17.

³³² Düğmeci ve Gürsel "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hususunda Devletin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu", 855.

Ancak ilgili kamu kurumları, mevzuatın detaylı bir şekilde düzenlediği koruyucu/önleyici tedbirleri etkin bir şekilde uygulama noktasında yetersiz kalmıştır. Sonuç olarak, V.A. müşterek çocuğun haftalık ebeveyn görüşmesi sırasında S.E.'yi döverek ve ardından birden çok bıçak darbesiyle yaralayarak yaşama hakkını elinden almıştır.. (T.A. [GK], B. No:2017/32972, 29/9/2021:146, 149, 150). AYM tarafından yapılan inceleme sonrasında S.E.'nin ölümü ile neticelenen zaman süresince ŞÖNİM'in S.E. ye destek hizmeti verilmesi için iletişime geçmediğini; kadına yönelen ağır şiddeti engellemek için kanunun tanıdığı yetkileri kullanmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle AYM, kamu görevlilerine bu süreçte yaşam hakkı kapsamında mevcut koruma ve etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiklerine kanaat getirmiştir. Vahim olayda ihmali olan kamu görevlileri için yürütülecek ceza soruşturması nedeniyle kararın bir suretini ilgili mahkeme ve de kamu kurumlarına ibraz edileceğini açıklamıştır (T.A. [GK], B. No:2017/32972, 29/9/2021:151-163, 178-179).³³³

6284 sayılı Kanun, esas olarak şiddet gören veya şiddet görme riskiyle karşı karşıya olan kadınların, çocukların ve de diğer kişilerin korunmasını hedeflemektedir. Bu koruma, şiddet mağdurlarının beyanı üzerinden sağlanmaya çalışılırken, spesifik bir maddeye dayanmamakla birlikte bu etkinin bazı maddelerde görüldüğü belirtilmektedir. Örneğin, "Kadının beyanı esastır" ilkesinin sonucu olarak koruyucu tedbirlerin, şiddet gören ya da şiddete uğraması riski olan kişiler açısından hiçbir delil ya da belge aranmaksızın uygulanabilir olması bunu ifade etmektedir. (m. 8/3). Bu yaklaşım, şiddet mağdurlarının acil olarak korunması amacını taşımaktadır.

Şiddet gören kişilerden, şiddetin varlığına dair rapor ya da benzeri belgelerin istenmesi, tedbir kararının verilmesi aşamasında gecikmelere neden olabilir ve hatta mağdurun daha da mağdur edilmesine yol açabilir. Bu nedenle, kanunda şiddet mağdurlarının beyanının esas alınması, hızlı ve etkili koruma sağlamayı amaçlamaktadır.³³⁴

³³³ Canan Budak, "AYM 'nin SE Kararı Işığında Kadına Yönelik Şiddeti ve Kadın Cinayetlerini Önlemede İdarenin Sorumluluğu", *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 6/1 (2022): 140-166.

³³⁴ Cansu Kızıllırmak Kaya, "İstanbul Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri Işığında 6284 Sayılı Kanun'un 4. Maddesi Uyarınca Hâkim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirler", *Public and Private International Law Bulletin*, 40/2 (2020): 625-655.

Salih Söylemezoğlu isimli vatandaş eşiyle boşanma davası devam ederken iken, 6284 sayılı Kanun kapsamında uygulanan önleyici tedbir kararlarına karşı yapmış olduğu itirazının, maddi gerçeklik araştırılmaksızın, inceleme yapılmadan ve hatta beyanlarına başvurulmadan reddedildiği için, eşinin sadece kadın olmasının önleyici tedbir talepleri açısından yeterli görülmesi nedeniyle ayrımcılığa (Anayasa m. 10) uğradığını öne sürmüştür. Ayrıca (Anayasa m. 17), (Anayasa m. 23) ve de adil yargılanma hakkının (Anayasa m. 36) ihlal edildiğini iddia etmiştir. AYM ise ihlal iddiasını eşitlik hakkı ya da seyahat özgürlüğü açısından değil, yalnızca adil yargılanma hakkı için değerlendirmeye tabi tutmuş bu nedenle Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında ihlal kararına ilişkin hüküm kurmuştur.³³⁵ Karar, tedbir kararı uygulanan kişi tarafından başvurulması nedeniyle önem arz etmektedir.

Bir diğer önemli başvuru olan Erdal Türkmen'in başvurusunda, bir süredir birlikte olduğu kişinin şikâyeti ile 6284 sayılı Kanun kapsamında önleyici tedbir kararı alındığını sonrasında da bu tedbir kararına uymadığı gerekçesiyle hakkında zorlama hapsi verildiğini ifade etmiştir. Fakat Erdal Türkmen, tedbir kararına karşı yapmış olduğu itirazda, bahse konu tedbire aykırı davrandığını gösteren kesin bir delilin bulunmaması sebebiyle zorlama hapsi kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Hiçbir kanıt olmadan zorlama hapsine hükmedilmiş olması ve bunun yalnızca bir beyanla olduğu gerekçesiyle kanuna aykırı olduğunu ve gerekçeli karar hakkının (Anayasa m. 36) ihlal edildiğini iddia etmiştir. AYM, yine bu iddiaların doğrultusunda Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında ihlal kararı vermiştir.³³⁶

Emre Kaya'nın başvurusunda ise eşiyle boşanma aşamasında olduğunu ve kendisinin 6284 sayılı Kanunun 5. maddesi kapsamında alınan tedbirler açısından polis olması sebebiyle uygulama imkanının olmayacağını bu nedenle bazı tedbirlerin hükümsüz olduğunu iddia ederek verilen tedbir kararlarına itiraz etmiştir. Yaptığı itirazının reddedilmesi ile hem "yaşam hakkının" (Anayasa m. 17) hem de "gerekçeli karar

³³⁵ AYM, "Salih Söylemezoğlu" başvurusu, B. No: 2013/3758, T. 06/01/2016, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3758> (E.T. 13.01.2024).

³³⁶ AYM, "Erdal Türkmen" başvurusu, B. No: 2016/2100, T. 04/04/2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/210> (E.T. 13.01.2024).

hakkının" (Anayasa m. 36) ihlal edildiğini ileri sürmüştür. AYM ise sadece 36. madde bağlamında ihlal kararı olduğu yönünde hüküm kurmuştur.³³⁷

Kararları açıklanan Anayasa Mahkemesine yapılan başvurularda başvuru aleyhine önleyici tedbir kararları verilmiştir. Başvurucularda yaşam hakkı ihlali, ayrımcılık yasağı, adil yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakları çerçevesinde bu kararlara itiraz etmişlerdir. Salih Söylemez ve Emre Kaya tarafından yapılan bu itirazlar reddedilirken; Erdal Türkmen açısından da zorlama hapsine hükmedilmiştir. Yapılan başvurular kapsamında, 6284 sayılı Kanun açısından düzenlenen ve şiddetin önlenmesi için gerekli görülen tedbir kararlarının, verildiği an itibarıyla infaz kabiliyetine haiz olması, Kanun'un hedeflediği "acil müdahale" kavramını sağlamış olacağı ve defaten belirtildiği üzere "önleyici tedbirlerin" kişi hak ve özgürlüklerine önemli ölçülerde ve fazlaca sınırlamalar getirmesi nedeniyle, müspet ya da menfi etkilenen tarafların temel hak ve özgürlükleri açısından dengenin oluşturulması önem taşımaktadır.³³⁸

Devletin, insan onuru ve itibarını üçüncü kişilerin saldırısına karşılık olarak önleme yükümlülüğü pozitif bir yükümlülüktür. Anayasa m. 17 kapsamında, bu pozitif yükümlülüklerin somut olayın koşulları göz önünde bulundurularak belirlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan A.Z.Ö, Ö.T. ve K.Ş. gibi kararlar önem arz etmektedir. A.Z.Ö başvurusu bağlamında önemli bir özelliği, kadına yönelen şiddet konusunda devletin pozitif yükümlülüklerinin varlığının vurgulanması ve bu pozitif yükümlülüklerin kişiler arasındaki ilişkilerde de geçerli olduğunun belirtilmesidir.³³⁹

Başvurucu, çocuklarıyla birlikte gördüğü şiddet neticesinde kendilerine ait kimlik bilgilerinin değiştirilmesini ve geçici maddi yardım yapılmasına ilişkin tedbirlerin uygulanmasını talep ettiği belirtilmiştir. Ancak yaşanan aksaklıklar nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddia edilmiştir. AYM de bu iddiayı kabul ederek 17. maddeyi ihlal edildiği yönünde karar vermiştir.³⁴⁰

³³⁷ AYM, "Emre Kaya" başvurusu, B. No: 2018/743, T. 10/02/2021, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/743>

³³⁸ AYM, "Salih Söylemezoğlu", par. 34-35.

³³⁹ Tijen Dünder Sezer, *İnsan Hakları Açısından Kadınlara Yönelik Şiddet* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2019), 280.

³⁴⁰ AYM, B. No: 2014/546, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/546> (E.T.: 13.01.2024).

Ö.T. başvurusunda, başvurunun koruma tedbirini talep ettiği ve bu talebin yerine getirildiği, ancak şiddete yine de maruz kaldığı ifade edilmiştir. Bunun üzerine şiddet uygulayan kişi hakkında zorlama hapis kararı talep etmesine rağmen bu talebin reddedilmesi sonucunda başvurunun şiddetin devam ettiği belirtilmiştir. Buna bağlı olarak, başvuru devletin kendisini vücut bütünlüğüne yönelik tehditlerden koruyamadığını iddia etmiştir. AYM, Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmemesi sebebiyle ihlal kararı vermiştir.³⁴¹

K.Ş. başvurusunda, başvuru ve çocuğunun şiddete maruz kalmaları nedeniyle kimlik bilgilerinin ve adreslerinin gizlenmesi konusunda tedbir kararı talep ettiği fakat mağdurun "köşe bucak" kaçarak şiddet uygulayandan kurtulmaya çalışılmasının yeterli olmadığı ifadesi ile talebi reddedilmiştir. Talebinin kabul edilebilir görülmemesi üzerine başvuru şiddet görmeye devam etmiştir. Esas amacı şiddet görenin korunması olan iş yeri değişikliği tedbirine karar verilmediği için şiddet olayları talepten önceki durumu gibi devam etmiştir. Bu sebeple K.Ş. maddi ve manevi varlığının korunması hakkı olduğunu ancak yeterli koruma sağlanmadığı için de ihlal edildiğini iddia etmiştir. AYM başvuru sonrasında K.Ş. yi haklı bularak Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında ihlal olduğuna karar vermiştir.³⁴²

6284 sayılı Kanun, defaten belirtildiği üzere şiddet gören veya şiddet görme riski olan kadın, çocuk, aile bireyleriyle, ısrarlı takip mağdurlarını şiddetten korumak için alınacak tedbirlere ilişkin olarak usul, esas ve yaptırımları düzenlemektedir. Ancak bu tedbirlerin etkin ve ivedi bir şekilde uygulanması için devletin koruma yükümlülüğü bakımından lazım olan ortamın sağlanması önemlidir. Bu kararlar ışığında şiddet gören ya da şiddet görme riski olan bireylerin şiddete uğrama tehlikesi bulunanların korunması konusunda aslında iç hukukumuzun yeterli olduğu ve bu yönde de kanunların yer aldığı görülmektedir.³⁴³ AYM, A.Z.Ö. Ö.T. ve K.Ş.'nin yapmış olduğu başvurular açısından koruyucu v önleyici tedbirlerin gereği gibi uygulanmadığını ya da tedbirlerin uygulanmasında geç kalındığını, ivedi olan tedbir kararlarının alınıp alınmadığını

³⁴¹ AYM, "Ö.T." başvurusu, B. No: 2015/16029, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/16029> (E.T.: 13.01.2024).

³⁴² AYM, "K.Ş." başvurusu, B. No: 2016/14613, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/14613?Dil=tr> (E.T.: 13.01.2024).

³⁴³ AYM, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/546> (E.T.: 13.01.2024).

incelemiştir. Bu kapsamda AYM, kamu ait görevli makamlarının talepleri değerlendirdiği ve de başvurusunun şikâyeti üzerine soruşturma ve kovuşturma aşamalarını harekete geçirdiği için devlete yüklenen koruma görevinin yerine getirildiğini ancak kurumlar arası iletişim ve organizasyon eksikliğinden kaynaklı olarak başvuru sahiplerinin mağdur edildiği sonucuna ulaşmıştır.³⁴⁴

Türkiye'de kadın haklarının gelişiminin ulaştığı aşamada AYM'nin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Kadın erkek eşitliliğine dayanan Medeni Kanun ve Ceza Kanunu'nda belirtilen kanun maddeleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kanun değişikliğinden önce AYM'ne ait kararlar ile iptal edilmiştir. AYM kararlarının kadın erkek eşitliğini konusundaki duruşu, ülkemizde yasama organı bu alanda düzenlemeler yapmadan önce kadın erkek eşitliği açısından dikkat çeken ilerleme sağlamıştır.³⁴⁵

Mahkeme içtihatları, genel anlamda hukukumuz açısından bağlayıcı nitelik taşımamakla birlikte, çoğunlukla yardımcı kaynak olarak kabul görmektedir. Ancak farklı olarak kanunların Anayasa'nın ruhuna uygun olup olmadığını kontrol eden AYM kararları iç hukukumuzda hukukun bağlayıcı menşei olarak bulunmaktadır.³⁴⁶

³⁴⁴ Kızılırmak Kaya, "İstanbul Sözleşmesi'nin Genel İlkeleri Işığında 6284 Sayılı Kanun", 642-646.

³⁴⁵ Rıdvan Değirmenci, "AYM 'nin Kadın Haklarına Dair Kararlarındaki Değişimin Pierre Bourdieu'nun Hukuk Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Prof. Dr. M. Fatih Uşan'a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı, 2022-2 (2022): 469.

³⁴⁶ Merih Öden, *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2003), 125.

SONUÇ

Kadın ve çocuklar açısından yaşanan şiddet olayları her geçen gün artış göstermektedir. Çocuğun savunmasız olması ve kadının çoğu zaman aile birliği içerisinde hissizleştirilmesi bu artışın esas nedenleri arasındadır. Değişen dünya düzeninde failler TCK da suç teşkil eden bu şiddeti uygulamakta kendilerinde hak görmektedir. Özellikle kadınlar açısından uygulanan şiddet ülkemizde sadece beden bütünlüğü açısından değerlendirilmektedir. Oysaki kadının aşağılanması, sadece insan olmaktan kaynaklı yaşam hakkının elinden alınması, çoğu zaman ekonomik olarak zor durumda bırakılması da şiddet türleri arasında bulunmaktadır.6284 sayılı Kanunun 2/d maddesinde şiddetin türleri belirtilmiştir. Şiddetin çeşitlerinin olduğunun bilinmesi buna göre kadının haklarının değerlendirilmesi elbette kadının statüsü açısından önemlidir.

AİHS 2.madde kapsamında korunan yaşam hakkı gereği olarak kadının tam anlamıyla toplum tarafından korunmadığı aşikârdır. Yaşanan şiddet olaylarında çoğu zaman mağdur kadın toplum ve diğer aile bireyleri tarafından şiddete sürüklenmektedir. Bu nedenle 6284 Satılı Kanun ile tanımlamaların yapılmış olması toplum nezdinde farkındalık oluştursa da tam korunmanın sağlanması için usul açısından farklılıklar ortaya konulmalıdır. 6284 Sayılı kanun açısından korunan kişilerin yakınlarına da bildirim yapılmalıdır. Tedbir kararlarının uygulanmasında en azından mağdur yakınlarına bildirim yapılması toplumsal cinsiyet düşüncesi ile hareket eden yakınlarının engellenmesini, mağdurun farklı şekilde daha da mağdur edilmesinin önüne geçilecektir. Diğer aile fertlerine bildirim yapılması neticesinde olası bir tehlike halinde sorumluluk sahibi olacaklardır. Bu durumda şiddetin her hali engellenmiş olacaktır.

Kadınların eşit bir çizgide olduğunun kabullenilmesi de zaman içerisinde gelişim göstererek ortaya çıkmıştır. Kadınların da insan olarak haklardan eşit olarak istifade edebilmesini kabullenilmesini ortaya çıkarmak için imzalanan 1979 yılında kabul edilen

BM, CEDAW kadına yönelik şiddet içeriği yer almamaktadır. Kadına Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi diğer adı ile İstanbul Sözleşmesi ilk bağlayıcılığı olan sözleşmedir. 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe giren sözleşmeden ülkemiz çekilmiştir. İç hukukumuzda 8 Mart 2012 tarihinde 6284 Kanun kabul edilmiştir. İlgili kanun 20 Mart 2012 tarihinde hukukumuzda yer almıştır.

İstanbul Sözleşmesi çerçevesinde hazırlanan 6284 Sayılı Kanun ayrıca eleştirilere hedef olmuştur. Kanun içeriğinin tam olarak bilinmemesi, yeni bir kanun olması ve aslında uygulamada en fazla ihtiyaç duyularak uygulanması da yapılan eleştirileri arttırmaktadır. 6284 Sayılı Kanun da özellikle tedbir kararlarının kaldırılması konusunda net bir ifade bulunmamaktadır. Tedbir kararlarının alınması ve usulü belirtilmiş iken tedbir kararlarının nasıl kaldırılacağına tam olarak ifade edilmemiş olması kanun açısından karışıklık yaratmaktadır. Uygulanma etkisi bir hayli geniş olan kanunun sonuç kısmını oluşturan tedbir kararının kaldırılması konusu önem arz etmektedir. Çalışmada belirtilen kararlarda aleyhe tedbir kararları sonrasında yapılan başvuruların neticeleri görülmektedir. Mağdur tarafından yapılan kanun incelemesinde şiddetin diğer tarafı olan şiddet uygulayan açısından da farkındalıklar ifade edilmiştir. Hangi kanun olursa olsun tek taraflı bir bakış açısı ile hukuk açısından başkaca mağdurların doğmasına sebep olunabileceği görülmüştür.

Temel kavramların dışında ayrımcılık kavramı (doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık), toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konuları da şiddet kavramının doğuşunu ilgilendirdiği görülmüştür. Toplumun kişilere yüklediği roller sonrasında oluşan cinsiyet kavramı çoğu durumda şiddetin kaynağı olmuştur. Diğer taraftan şiddetin döngüsü de bu roller ile alakalıdır. Daha önce şiddete maruz kalmış bireylerin şiddet uygulama konusundaki yatkınlığı da dikkat çekicidir. 6284 Sayılı Kanundan yararlanabilecekler kanun maddeleri ile ifade edilmiştir. Erkeklerin bu kanundan ancak aile ferdi olarak şiddete maruz kalırsa ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olma halinde faydalanabileceği görülmektedir.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, kısaca ŞÖNİM, 6284 sayılı kanun ile Türk hukuk sistemine dâhil edilmiştir. Şiddetin önlenmesi için alınacak tedbirlerin derhal ve gizlilik içerisinde yürütebilmek için diğer kurum ve kuruluşlarla etkin şekilde koordine olmayı

hedeflemektedir. Birebir şiddete uğrayan ya da şiddet tehlikesi bulunan kırılgan grup diyebileceğimiz kişilerle muhatap olan personel bu konuda uzman kişilerden oluşmaktadır. Ayrıca istihdam edilecek personel kadın ağırlıklı olarak düzenlenmiştir. Şiddet konusunda bir tedbir alınır iken zaten şiddete uğramış ya da korkmuş mağdurların karşısında kanunda mevcut düzenleme ile daha profesyonel kişilerin iletişim kurması sağlanmıştır. Ancak şiddet mağduru olan kişilerin sağlıklı bir süreç geçirebilmesi için cinsiyet farkından ziyade eğitim ve donanım açısından öncelik tanınması yerinde olacaktır. Bu nedenle kırılgan bir grup için yönetilen bir merkezde pozitif ayrımcılıktan çok önce olarak uzmanlık ve tecrübe kriterlerinin tercih edilmesi yerinde olacaktır.

6284 Sayılı Kanunun amacı 1.maddesinde tanımlanmıştır. 6284 Sayılı Kanun ile şiddete uğrayan mağdurlar daha ayrıntılı ifade edilmiştir. Şiddetin önlenmesi için tedbirler, koruma kararlarının çıkarılması, kurumlar arası koordinasyon ve geçici mali destek konularında daha kapsamlı hükümler yer almaktadır.6284 Sayılı Kanunda şiddete uğrama tehlikesinin bulunması kanundan faydalanmak için yeterli görülmektedir. 4320 Sayılı Kanunda aranan şiddetin ispatı yerine 6284 Sayılı Kanunda şiddetin tehlikesi dahi tedbir kararı vermek için yeterli görülmüştür.6284 Sayılı Kanunda bulunan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının uygulanması noktasında geniş yetkiler tanınmıştır. Kanunda geçen şekli ile kanunun derhal uygulanması için bu durum yerinde görülmüştür.6284 Sayılı Kanun ile şiddet gören ve şiddet tehlikesi olan mağdurlar için ayrıntılı tedbirler öngörülmüştür. Ancak uygulamada mağdur açısından tam anlamıyla koruma sağlanmadığı görülmektedir. Tedbir kararı uygulanan davalarda mağdur ile fail yüz yüze gelebilmektedir. Bu konuda kanunda bir yaptırım ya da madde bulunmamaktadır. Fail ile mağdurun 6284 sayılı Kanun açısından da karşı karşıya gelmesi engellenmelidir. CMK 52.maddesi ya da 236. madde gibi düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Anayasamızda kadına karşı şiddetle ilgili tam bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Ancak 5., 10,12.,17.,19.,41.,62. 127. Maddeleri kısmen ailenin korunabilmesi, kadına yönelik ayrımcılık ve şiddetin önlenmesi, aile içinde meydana gelen şiddete engel olabilmek için düzenlenmiştir. Aynı şekilde TMK, İş Kanununda ve TCK’ da kadın lehine düzenlemeler bulunmaktadır. 6284 Sayılı Kanunda mevcut amaç ile sadece bu kanun açısından kadına karşı şiddetin önlenmesinin hedeflendiği yönünde toplumda algı oluşmuştur. Oysaki TCK ve CMK’ da kadına yönelen şiddeti önlemek için kanun

maddeleri bulunmaktadır. Devletin de kadına karşı şiddeti önlemede ve şiddete uğrayan mağduru koruma da pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. AİHM'nin ilk kez bir devlete kadına yönelen şiddeti ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemediği için tazminat ödemesine hükmetmesi nedeniyle kadına yönelen şiddet davalarında bir dönüm noktasına işaret eden karar Nahide Opuz davasıdır. Kararda ülkemiz tazminata hükmedilmiş, böylece devletin kadına karşı şiddeti önleme yükümlülüğünün altı çizilmiştir.

Muhakeme hukuku, hukuki bir anlaşmazlığın çözümü için yargısal sürece katılanların faaliyetlerini ve prosedürlerini düzenleyen hukuki normlardır. Ceza muhakemesi hukuku ise adli anlaşmazlıkların çözülmesi sürecinde uygulanacak kuralları belirlemekte ve bu sürece dahil olanların yükümlülüklerini, yetkilerini ve yasal haklarını düzenlemektedir. CMK temel ilkeleri davasız yargılama olmaz, ceza davasının kamusalılığı, maddi gerçeğin araştırılması, kamu davasının mecburiliği, sözlülük yazıllık, doğrudanlık, aleniyet, şüpheden sanık yararlanır ilkelerinin kısmi olarak 6284 Sayılı Kanuna uygunluk teşkil etmektedir. Şüpheden sanık yararlanır ilkesi tam olarak sanık lehine olduğu için 6284 Sayılı Kanun açısından uygun değildir. Ancak soruşturma ve kovuşturmayla neden olan fiillerin çoğu şiddet odaklı olduğu için 6284 Sayılı Kanunu ilgilendirmektedir. 6284 Sayılı Kanunda 4320 Sayılı kanunda şiddetin varlığı için aranan ispat yükümlülüğünün bulunmadığını daha önce ifade etmiştik. 6284 Sayılı Kanun ile şiddet tehlikesinin olması dahi yeterli görülmüştür.

TCK'da aile içi şiddetin önlenmesi ve kadının korunması için kanun maddeleri düzenlenmiştir. Özellikle nitelikli haller kısmında suçların eş, altsoy üstsoya karşı işlenmesi, kendisini savunmayacak durumda olan kişiye karşı işlenmesi, çocuğa karşı işlenmesi sayılmıştır. Konusunun kadın ve çocuk olduğu tüm suçlar 6284 Sayılı Kanunu da ilgilendirmektedir. Bu nedenle Ceza Kanunumuzda mevcut suç tipleri açısından kadın ve çocuğu ilgilendiren en yaygın işlenen suçlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca 5237 sayılı TCK'nın m. 3/2'de hiç kimseye ayrıcalık tanınmayacağı belirtilmektedir. İlgili kanun maddesi ile kadın ve erkek açısından vurgulanmak istenen eşitlik ilkesi nazara alınmıştır. Esasında içeriği şiddet olduğu için bu suçlar 6284 Sayılı Kanun açısından da önemlidir. Ancak TCK ile 6284 Sayılı Kanun açısından farklarda bulunmaktadır. Şiddet tehlikesinin varlığı dahi 6284 Sayılı Kanunda öngörülen tedbirlerin uygulanması için yeterli iken 5237 Sayılı TCK'da suça karşılık cezanın verilebilmesi için yasanın temel ilkeleri gereği

kesin delil aranmaktadır. TCK'nun cinsel suçlarda yaş gruplarına ayırım yapıp rıza kavramı ele alınmıştır. 6284 Sayılı Kanunda ise şiddet noktasında rıza ya da yaş grubu gibi ayrımlar yapılmamıştır. TCK, suçların nitelikli hallerinin oluşması için yine kanundan doğan statülerin olması gerektiği belirtilmiştir. Örneğin: eş kavramı. Çalışmada anılan kanun maddelerinde eril toplumun etkisi olarak düzenlenmiş 6284 Sayılı Kanun kapsamında bahsedilen kadın ya da ailenin korunması amacı dışında bulunmaktadır.

Kadına karşı şiddetin önlenmesi en başta devletin sorumluluğundadır. Ülkemizin de imzaladığı sözleşmelerle imza altına alan ülkelere görevler yüklemektedir. Devletin sorumlulukları, sadece kendi eylem ve işlemlerinde kadına yönelik şiddet uygulamamak veya farklı ayrımcılık türlerinden birini gerçekleştirmemekle sınırlı değildir; aynı zamanda herhangi bir kişi, kuruluş veya teşebbüsün ayrımcılık yapmasını önlemekle ilgilidir. Günümüze kadar ortaya çıkan gelişmeler ile devletin şiddet konusunda farkındalık oluşturduğu görülmektedir. 6284 Sayılı Kanun ile şiddet türlerinin çeşitlendirilmesi, korunacak kişilerin tek tek izah edilmesi, alınacak tedbirler konusunda kısmi yetkiler verilmesi bu farkındalığın sonucudur. Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan ve beden bütünlüğünün dokunulmazlığını ve yaşam hakkını güvence altına alan hüküm çerçevesinde, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu temel prensipten hareketle, sadece kadına değil, herhangi bir bireye yönelik her tür şiddet, insan haklarının ihlali olarak kabul edilmektedir. 6284 Sayılı Kanun her ne kadar toplumun ihtiyaçları konusunda gerekli olsa da uygulama kısmında mevcut sorunlar nedeni ile tam olarak kullanılamamaktadır. Bu şekliyle de başkaca mağdurların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. 6284 Sayılı Kanundan önce de hukukumuzda kadına yönelen şiddeti önlemek amacıyla maddeler bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Acar, Feride. *Türkiye’de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Hukuk ve Sivil Toplum*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Akbulut, Berrin. “6284 Sayılı Kanunda Şiddet ve İstanbul Sözleşmesinin TCK Açısından Değerlendirilmesi”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 5/16 (2014): 141-177.
- Akçınar, Berna. “Aile Sistemlerinde Şiddetin Döngüsü”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 6/4, (2017): 40-64.
- Akdeniz, Hilal. *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Düzenlemelerin Yeterliliği ve Etkililiği*. İstanbul: Akdeniz Yayınları, 2012.
- Akıllıoğlu, Tekin. *Temel Haklar ve Özgürlükler*. Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları, 1992.
- Akıntürk, Turgut ve Derya Ateş Karaman. *Türk Medeni Hukuku: Aile Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2013.
- Alican Şen, Ayşe. “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği”. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*. 11/22, (2018): 141-161.
- Altıntaş, Merih. “Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet/Violence as a Vicious Cycle”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4/1, (2012): 112-137.
- Atar, Yavuz. *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2018.
- Avcı, Sezer. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetine Genel Bakış*. İstanbul: Hiperyayın, 2019.
- Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi, Erişim Tarihi 13.01.2024, [https://www.echr.coe.int/Documents/ Convention_TUR.pdf](https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf)
- Avrupa Komisyonu, “İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (AIHS)”, 2010.
- Ayan, Serkan. *Evlilik Birliğinin Korunması*. Ankara: TBB Yayınları, 2004.
- Ayata, Gökçeçiçek, Sevinç Eryılmaz Dilek, Bertil Emrah Oder. *Kadın Hakları: Uluslararası Hukuk ve Uygulama*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Aydınöz, Gonca. “Avrupa Birliği Direktifleri ile ATAD Kararları Çerçevesinde Ayrımcılık Yasağı ve Ayrımcılığın İspatı”. *Çalışma ve Toplum*. 3 (2009): 163-192.
- Bakırcı, Kadriye. “İşyerinde Cinsel Taciz ve Türk İş Hukukuna İlişkin Çözüm Önerileri”. *Kamu-İş Dergisi*. 5/3 (2004): 437-458.
- Balkan, Ali. “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Uygulanabilecek İdari Koruma Tedbirleri”. *International Journal of Academic Value Studies*, 14/3 (2017): 138-191.
- Başar, Fatma ve Nurdan Demirci. “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet”. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*. 2/1 (2015): 41-52.
- Baydur, Emel, Burcu Ertem. “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları”. *TBB Dergisi*. 65, (2006), 89-118.
- Bayraktar, Köksal. “Kasten Adam Öldürme”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan*. 19/2 (2013): 57-77.

- Bekar, Elif. “Ceza Muhakemesinde Hüküm Çeşitleri (CMK m. 223)”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 75/1, (2017): 13-60.
- Berber, Nacide. *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Haz.: Feryal Saygılıgil. Ankara: Dipnot Yayınları, 2016.
- Berktaş, Fatmagül. “Kadınların İnsan Hakları: İnsan Hakları Hukukunda Yeni Bir Açılım”. İçinde *İnsan Hakları*, editör Korkut Tankuter, 17-24. İstanbul: Cogito Yapı Kredi Yayınları, 2000.
- Bilgin, Gülaser Çelik. *6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasanın Kadını Şiddete Karşı Koruma Rejimi*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Bozbayındır, Gülşah Bostancı. “Çocukların Cinsel İstismarı” *Özel Ceza Hukuku Kişilere Karşı Suçlar*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Bozkurt, Şener. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, 2011.
- Bölükbaşı, Özge. *6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kadının ve Aile Bireylerinin Korunması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.
- Budak, Canan. “AYM 'nin SE Kararı Işığında Kadına Yönelik Şiddeti ve Kadın Cinayetlerini Önlemede İdarenin Sorumluluğu”. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 6/1 (2022): 140-166.
- Canikoğlu, Seher Kırbas. “Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun)”. *Ankara Barosu Dergisi*, (2015), 355-378.
- Cankurtaran, Özlem, Eda Beydili. “Ayrımcılık Karşısı Sosyal Hizmet Uygulaması”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27/1, (2016): 145-160.
- CEDAW Komitesi'nin 19 No'lu Tavsiye Kararı'nın 23. paragrafı. Erişim Tarihi: 16.03.2024. https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/23102020164219cedaw_komitesinin_19_sayili_ge_nel_tavsiye_karari.pdf
- Centel, Nur ve Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 2013.
- Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut. *Karşılaştırmalı-Tablolu TCK, CMK, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2005.
- Centel, Nur, Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2008.
- Centel, Nur. (2005) “Yeni Türk Ceza Yasası ve Kadın”. Erişim Tarihi: 02.02.2024 http://nurcentel.com/makaleler/yeni_tckvekadın.pdf
- Centel, Nur. “Ceza Hukuku Şiddete Karşı Kadını Koruyor Mu?”. İçinde *Ceza Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması*, editör Nur Centel, 1-12. İstanbul: Levha Yayınları, 2013.
- Centel, Nur. “Yeni Türk Ceza Yasası ve Kadın” *Polis Dergisi*, 44 (2005), 6.
- Ceylan, Ebru. “Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 109, (2013): 13-54.
- Ceylan, Ebru. “Türk Hukukunda Aile Mahkemelerinin Yasal Çerçevesi ve Uygulama Sorunları”. *Legal Hukuk Dergisi*. 8/96, (2010), 11-26.

- Ceylan, Handan. “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Kadının Toplumsal ve Siyasal Hayatındaki etkisinin İnsan Hakları Açısından Değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, 2019.
- Çakmak, Kırılcım Çetinkol. “Eşleri Tarafından Şiddet Gören Kadınlar ve Bu Kadınlara Yönelik Alınan Tedbir Kararları: Aydın Örneği”. İçinde *Aile İçi Şiddet ve Polis*, editör Serdar Kenan Gül, 57-87. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 2013.
- Çakmut, Özlem Yenerer. “Kavramsal Olarak Kadına Şiddet/Cinsel Şiddet ve Türk Ceza Hukukunda Cinsel Saldırı Suçunun Genel Değerlendirilmesi”. *Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*. 2/1 (2018): 49-54.
- Çelenk, Sevilay. “Ayrımcılık ve Medya”, içinde *Televizyon Haberciliğinde Etik Sorunlar*, 211-228, editör Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel. Ankara: Fersa Yayıncılık, 2010.
- Çelik, Gizem. “Erkekler de Ağlar!, Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Bağlamında Erkeklik İnşası ve Şiddet Döngüsü”. *Fe Dergi*. 8/2 (2016): 1-12.
- Çelt, Damla Özden. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Kolluğun Görev ve Yetkileri”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 23/1-2, (2019): 109-138.
- Çetin, Muhammet Sefa. *Kovuşturma Evresinde Belge Delillerin İkamesi ve Değerlendirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Çobanoğlu, Ahmet. “CMK’nda Basit Yargılama Usulü”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2021.
- Çolak, Haluk. *CMK Şerhi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Değirmenci, Rıdvan. “AYM ‘nin Kadın Haklarına Dair Kararlarındaki Değişimin Pierre Bourdieu’nun Hukuk Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Prof. Dr. M. Fatih Uşan’a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı, 2022-2 (2022): 435-477.
- Demirgöz, Meltem Bal. “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış”. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*. 1/1 (2014): 15-28.
- Dinler, Veysel. “Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı Açısından İdarenin Sorumluluğu”. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1/1 (2008), 1-19.
- Doğan, İlyas. *Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve BM Şartı*. Ankara: Astana Yayınları, 2015.
- Doğan, Recep. “Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu”. *Ankara Barosu Dergisi*. 2 (2014): 135-154.
- Doğru, Osman, Atilla Nalbant, *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar*. Ankara: Legal Yayıncılık, 2012.
- Dural, Mustafa, Tufan Öğüz, Mustafa Alper Gümüş. *Türk Özel Hukuku (Aile Hukuku)*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014.
- Duranoğlu, Yakup. “Kamu Davasının Açılmasında Geçerli Olan İlkeler”. *NKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1 (2021), 265-296.
- Dügmeci, Fatih, Esin Gürsel. “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hususunda Devletin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/2, (2019): 843-873.

- Düğmeci, Fatih, Esin Gürsel. “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Hususunda Devletin Yükümlülükleri ve Sorumluluğu”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/2 (2019): 843-873.
- Engin, Zeynep. *İnsan Haklarının Evrimi ve Sınıflandırılması*, SODEV. Erişim Tarihi 11.03.2024, http://www.sodev.org.tr/Okullar/SDO/ders_notlari/insan_Haklarinin_Evrimi.htm
- Ercins, Gülay. “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Sivil, Yasal ve Siyasal Alanda Gelişmeler”. İçinde *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*, editör Şenol Dolunay ve Sıtkı Yıldız, 470-482. Ankara: MÇD Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, 2012.
- Erçoşkun Şenol, Hatice Kübra. “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”. *1. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. 13 (2019): 423-441.
- Ertürk, Yakın. “Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları”. *İnsan Hakları Ortak Platformu*. (2007): 28-29.
- Fidan, Selin Büşra. “CMK’nda Delil Kavramı İle Hâkim ve Savcıların Delil Algısı”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi, 2022.
- Gedik, Doğan. “Şüpheden Sanık Yararlanır İlkesi Üzerine Bir İnceleme”. *Yargıtay Dergisi*. 30/3 (2004): 297-326.
- Gökalp, Özge Tuğçe. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2014.
- Gökcen, Ahmet, Murat Balcı. “Kasten Öldürme Suçları (TCK m. 81)”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 17/1-2 (2011): 95-218.
- Gökkaya, Veda Bilican. “Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Sivas İli (Cumhuriyet Üniversitesi) Örneği”. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks* 3/3 (2011): 129-145.
- Gözler, Kemal, Gürsel Kaplan. *İdare Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2012.
- Güleç, Hüseyin, Mürüvvet Topaloğlu, Demet Ünsal ve Merih Altıntaş. “Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 4/1 (2012): 112-137.
- Güler, Nuran, Hatice Tel, Fatma Özkan Tuncay. “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. 27/2 (2005) 51-56.
- Gülmez, Mesut. “İnsan Haklarında Ayrımcılık Yasaklı Eşitlik İlkesi: Aykırı Düşünceler”. *Çalışma ve Toplum*. 2/25 (2010): 217-266.
- Gülmez, Mesut. *İnsan Hakları ve Avrupa Birliği Hukukunda Ayrımcılığın Kaldırılması ve Türkiye*. Ankara: Belediye-İş Yayını, 2009.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri. “Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması”. İçinde *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü*, ss. 92-93. Ankara: TC Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK Yayınları, 2014.
- Hakeri, Hakan. *Kasten Öldürme Suçları*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2006.

- Herring, Jonathan. *Ev İçi Şiddetin Tanımlanması: Saldırıdan Cebri Denetime, Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları: Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddet*. çev. Duygu Hatipoğlu Aydın. Ankara: Savaş Yayınevi, 2014.
- İbiloğlu, Aslıhan Okan. “Aile içi Şiddet”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4/2, (2012), 204-222.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Erişim Tarihi 13.01.2024, <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannamesi>
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). (2014). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”. Erişim Tarihi 05.03.2024 <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf>
- Kalem, Sili. “Kadına Yönelen Çevrimiçi Tehdit: Siber şiddet”. *Cyberpolitik Journal*. 4/8, (2019): 259-272.
- Kandemir, Fersu Ege. *Kadına Karşı Şiddet ve Ailenin Korunması Sorununun Türk Hukuk Mevzuatı ve Uluslararası Sözleşmelerdeki Yeri*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2019.
- Kantarıcı, Nurullah. *Reşit Olmayanla Cinsel İlişki Suçu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Kaplan, Mahmut. “Türk Ceza Hukukunda Kadın”. içinde *Türkiye’de Kadın: Siyasi, Sosyal ve Kültürel Alanda Değişim*, editör Esmâ Özdaşlı, 35-56. Ankara: Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV) Yayınları, 2022.
- Karakaya, Ramazan. *Uygulamada Ailenin Korunması ve Kadına Karşı şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Karınca, Eray. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, 2008.
- Karınca, Eray. *Kız Doğursun Analar: Kadının Eş Şiddetinden Korunması*. İstanbul: Bilgi Yayınları, 2011.
- Kayar, H. Y., (2003). “Kadın Şiddeti Hak Eder mi?” Türk Hukuk Sitesi.
- Kaypak, Şafak, Mehmet Kahraman, “Türkiye’de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması/Women’s Human Rights and Constitutional Reflections in Turkey”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/33, (2016), 298-315.
- Kesici, Mehmet Rauf. “Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi”. *Çalışma ve Toplum*. 2/13 (2007): 121-158.
- Kızılırmak Kaya, Cansu. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da Öngörülen Mülki Amir Tarafından Verilecek Koruyucu Tedbirler”. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78/3 (2020): 1139-1168.
- Kızılırmak Kaya, Cansu. “İstanbul Sözleşmesi’nin Genel İlkeleri Işığında 6284 Sayılı Kanun’un 4. Maddesi Uyarınca Hâkim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirler”. *Public and Private International Law Bulletin*, 40/2 (2020): 625-655.
- Kocabıyık, Seda. “Feminist Bakış Açısıyla TMK”. İçinde *Türk Hukukunda Kadın*, Edit. Necla Öztürk, Güven Yazar ve Şule Arslan, 41-57. Ankara: Adalet Yayınları, 2017.
- Kocacık, Faruk, Mustafa Çağlayandereli, “Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6/2, (2009) 25-43.

- Korkusuz, Gülşah. “Cinsel Saldırı Suçu, (TCK m. 102)”. *Journal of Istanbul University Law Faculty* 71/1 (2013): 815-854.
- Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun, T. 27.05.1949, Sayı: 7217. Erişim Tarihi 07.03.2024. <https://www.resmi gazete.gov.tr>
- Köşgeroğlu, Nedime vd. “Eskişehir’de Yaşayan Bir Grup Kadının Aile İçi Şiddete Maruziyet Durumları ile Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1/17 (2016): 83-4.
- Kunter, Nurullah. “‘Tehlike Tedbirleri’ Genel Teorisi ve Para Cezaları için İcrai ve İhtiyati Haciz”. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 34/1-4 (2011): 17-41.
- Kurtoğlu, Ayça, Gökçe Bayrakçeken, Gülsen Ülker. *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması İzleme Modeli*. Ankara: Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Yayınları, 2014.
- Kuyucu, Nisan. “Kadınların AIHM Önünde Adalet Erişim Sorunu: Mahkeme Kararlarında Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Kadına Yönelik Şiddet”. *Fe Dergi* 7/1, (2015): 60-77.
- Küçük, Adnan. *İstanbul Sözleşmesi: “Balın İçine Zehir Katılarak Servis Edilmesi”*. Turktime, Erişim Tarihi: 16.01.2024. <http://m.turktime.com/yazar/istanbul-sozlesmesi-balin-icine-zehirkatilarak-servis-edilmesi/15042>
- Lefkur, Hilal. “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019.
- Mor Çatı Vakfı, “2018 Yılı Faaliyet Raporu”, Erişim Tarihi 16. 04.2024, <https://morcati.org.tr/faaliyet-raporlari/496-mor-cati-2018-yili-faaliyet-raporu>
- Mor Çatı, *6284 Kanun Uygulamaları İzleme Raporu*. Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu Matra Fonu. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/430> (E.T.: 03.04.2024).
- Moroğlu, Nazan. “Kadına Yönelik Şiddet; Aile Mahkemeleri Yasal Çerçevesi ve Uygulama Sorunları”. *İstanbul Barosu Dergisi*. 2 (2007): 91.
- Moroğlu, Nazan. “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99 (2012): 370.
- Nuhoğlu, Ayşe. “Kadına Yönelik Şiddet”. *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 97-98 (2012): 62-77.
- Öden, Merih. *Türk Anayasa Hukukunda Devletin Kadınları Ev-içi Şiddete Karşı Koruma Ödevi*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2014.
- Öden, Merih. *Türk Anayasa Hukukunda Eşitlik İlkesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2003.
- Özbek, Veli Özer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2020.
- Özbilen, Arif Barış, Mualla Buket Soygüt Arslan. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Değerlendirilmesi”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11/2 (2012), 365-387.
- Özbudun, Ergün. *Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayını, 2008.
- Özdemir, Hayrunnisa. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Değerlendirilmesi”. *Nişantaşı University Journal of Social Sciences*, 1/1, (2013): 45-63.

- Özen, Mustafa. “Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi”. *Ankara Barosu Dergisi*, 3 (2009): 17-28.
- Özgenç, İzzet. “Şiddet Uygulayan Kişinin Zorlama Hapsine Tabi Tutulması”. *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, 8 (2012): 59-61.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Özgentürk, İlyas, Vedat Karğın ve Halil Baltacı. “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14/4 (2012), 55-77.
- Öztürk, Bahri vd. *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları 2023.
- Öztürk, Erdinç, Görkem Derin. “Çocuktan, Ergenden ve Yetişkinden Ebeveynlere Yönelik Şiddet”. *VII. TURKCESS Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi*. Hatay: 2022.
- Öztürk, Necla. “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1/32 (2017): 1-32.
- Öztürk, Necla. *Türk Hukukunda Kadın*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Page, Ayten Zara, Merve İnce. “Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme”. *Türk Psikoloji Yazıları*. 11/22 (2008): 81-94.
- Polat, Oğuz. “Şiddet (Violence)”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 22/1, (2016), 15-34.
- Reçber, Bircan. “Türkiye’de Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Etkin mi?”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16/4, (2018), 367-376.
- Sağiroğlu, Mehmet Şerif. *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. İstanbul: Legal Yayınları, 2013.
- Sarıcı, Yılmaz. “Kadına Yönelik Şiddet”. Yüksek lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2013.
- Serdar, İlknur. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Kapsamında Şiddet”. İçinde *Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararın Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi*, 517-539. Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2013.
- Sever, Çiğdem. “Kadına Karşı Ev İçi Şiddete Devletin Sorumluluğu ve AİHM’nin Opuz V. Türkiye Kararı”, *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/2, (2012): 19-46.
- Sevgi, Burçak. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Opuz - Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirmeler ve Türkiye’de Kadına Şiddetin Önlenmesine Etkileri”. *Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi*. 5/2 (2021), 115-151.
- Sevük, Handan Yokuş. “5237 Sayılı TCK’ da Çocukların Cinsel İstismarı”. *Hukuk ve Adalet Dergisi*, 5 (2005): 119-145.
- Sezer, Tijen Dünder. *İnsan Hakları Açısından Kadınlara Yönelik Şiddet*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2019.
- Soyaslan, Doğan. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2005.

- Sönmez, Esra Yağmur. “Avrupa insan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi”. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 20/17 (2019): 1-17.
- Subaşı, Nüket, Ayşe Akın. *Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Süzek, Sarper. *İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2016.
- Şahin, Cumhur. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Şener, Ülker. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?”. *TEPAV*, 1/5 (2012): 1-5.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik. T. 17.03.2016, S. 29656, Erişim Tarihi 11.02.2024, http://www.resmi_gazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-8.htm
- Şimşek, Hatice. “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 25/2 (2011), 119-126.
- Şişman, Yener. “Engelliler Açısından Eşitlik, Ayrımcılık ve Eğitim Hakkı”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 32 (2014): 57-85.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İç Şiddet*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık, 2009.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İç Şiddet*. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık, 2010.
- Tarabya, Erdener Yurtcan. *Yargıtay Kararları Işığında TCK Genel Hükümler*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2015.
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, *Türkiye’de Kadın*, Sayı: 11, 7.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük, “Aile” kavramı, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5caeed4850d668.15881578
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Tikveş, Özkan. *Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1982.
- Tiryakioğlu, Emine Feyza. “Türk Hukukunda Kadının Şiddete Karşı Korunması ve Devletin Pozitif Yükümlülükleri”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2015.
- Toroslu, Nevzat, Metin Feyzioğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınları, 2021.
- Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan 10/148, 182, 187, 284, 285 Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu;
- Turhan, Faruk. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Asil Yayınevi, 2006.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Aile” kavramı, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T.: 11.03.2024).
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Çocuk” kavramı. Erişim Tarihi 10.04.2024, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Şiddet” kavramı, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T.: 11.03.2024).

- Türk, Burcu, Gülçin Şenyuva. “Şiddet Sarmalı İçinden Siber Zorbalık: Bir Gözden Geçirme”. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*. 10, (2021), 462-479.
- Uğur, Hüsamettin. “Kadın ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddete Karşı 6284 Sayılı Kanun’un Getirdikleri”, *TBB Dergisi*, 101 (2012), 337-367.
- Ulucan, Devrim. “Eşitlik İlkesi ve Pozitif Ayrımcılık”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 15 (2013), 369-384.
- Umut Vakfı. “Kadın Cinayetleri Haritası”. Erişim Tarihi 11.03.2024. <http://www.umut.org.tr/umut-vakfi-2018-yili-kadin-cinayetleri-haritasi>
- Uygur, Gülriz. “17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi Işığında Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Devletin Ödevi: Değişen Devlet Anlayışı mı?”. İçinde *Nermin Abadan Unat’a Armağan*, ed. Serpil Sancar, 230-245. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayını, 2011.
- Uygur, Gülriz. *Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2018.
- Üçışık, Fehim. “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve 1982 Anayasası’na Göre Kadınların Çalışması”. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2/1, (2016): 111-122.
- Ünlü, Müge Demirkır. “İstanbul Sözleşmesi’nin Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2012.
- Ünver, Yener, Hakan Hakeri. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Adalet Yayıncılık, 2017.
- Vatandaş, Celalettin. *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Afyon: Kocatepe Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Yağcıoğlu, Ali Haydar. “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 19/3 (2017): 913-966.
- Yalçın, Melike. “Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar ile Kurulmuşta Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, 2014.
- Yalçın, Mustafa, Melis Yalçın. “Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İçi İletişim İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11/57 (2018): 739-743.
- Yardımcıoğlu, Didem. “Türk İş Hukukunda İşyerinde Şiddet ve Uygulanacak Hukuki Yaptırımlar”. *International Journal of Social and Humanities Sciences*. 2/2 (2018): 144-160.
- Yayla, Mehmet. “Ceza Yargılamasında İspat İçin Yenilmesi Gereken Şüphe; Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Sistemlerinin İncelenmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 3 (2013): 289-313.
- Yenisey, Feridun, Ayşe Nuhoğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2018.
- Yetim, Dilek, Erkan Melih Şahin, “Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım”, *Aile Hekimliği Dergisi*, 2/2 (2008) 48-53.

- Yıldırım, Akif. “Anayasa ve AİHS Çerçevesinde İsnadı (Suçlamayı) Öğrenme Hakkı”. *Journal of Penal Law and Criminology*, 10/2 (2022), 537-579.
- Yılmaz, Yeşim. “Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delillerin İspat Değeri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2013.
- Yurtcan, Erdener. *Ceza Yargılaması Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2007.
- Yüksel, Ayten Buket. “Kadına Yönelik Şiddete ve Töre Cinayetleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, 2016.
- Yüksel, Elif Oktay. “Türkiye'nin ve Dünyanın Ortak Sorunu: Kadına Şiddet”. *Journal of Academic Studies*, (2015): 16-64.
- 4857 Sayılı İş Kanunu, Tarih: 10/06/2003, Sayı: 25134, Erişim Tarihi 11.03.2024. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu. T.: 26/09/2004, S. 25611, Erişim Tarihi 02.02.2024, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, T. 20/03/2012, S. 28239. Erişim Tarihi 13.01.2024, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf>
- 6284 Sayılı Kanun’a ilişkin Uygulama Yönetmeliği. Erişim Tarihi 11.02.2024. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=17030&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5>
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 08.03.2012 tarihinde kabul edilmiş, 20.03.2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.
- AYM. “Emre Kaya” başvurusu. B. No: 2018/743, T. 10/02/2021. Erişim Tarihi 13.01.2024. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2018/743>
- AYM. “Erdal Türkmen” başvurusu. B. No: 2016/2100, T. 04/04/2019, Erişim Tarihi 13.01.2024. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/210>
- AYM. “K.Ş.” başvurusu. B. No: 2016/14613. Erişim Tarihi 13.01.2024, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/14613?Dil=tr> (E.T.: 13.01.2024).
- AYM. “Ö.T.” başvurusu. B. No: 2015/16029. Erişim Tarihi 13.01.2024, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2015/16029> (E.T.: 13.01.2024).
- AYM. “Salih Söylemezoğlu” başvurusu. B. No: 2013/3758, T. 06/01/2016, Erişim Tarihi 13.01.2024. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/3758>
- AYM. B. No: 2014/546. Erişim Tarihi 13.01.2024, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/546>
- AYM. Erişim Tarihi 13.01.2024, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/546>
- YCGK, T. 19.04.1993, E. 1993/6-79, K. 1993/108 sayılı kararı.